

Pääkaupunkiseudun Praksis

Sosiaalialan asiakastyötä kehittävän
käytäntötutkimuksen ja opetuksen nykytila
ja tulevaisuus

Tytti Hytti

Socca

Pääkaupunkiseudun
sosiaalialan osaamiskeskus

Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus
Työpapereita 2017:1

Ulkoasu: Riitta Ropo
Kansi: Riitta Ropo
Kannen kuva: Pixabay

ISSN: 1798-5277 (pdf)
ISBN: 978-952-5616-58-3 (pdf)

SISÄLLYS

LYHENNELMÄ	1
1 JOHDANTO	6
2 PRAKSIS-TOIMINTA.....	8
3 PRAKSIS ARVIOINNIN TAVOITE, AINEISTOT JA METODIT.....	11
3.1 Praksis-arvioinnin tavoite ja aineiston kerääminen.....	11
3.2 Arviointimenetelmänä Delfoi-tekniikka.....	13
4 NYKYTILAN ARVIOINTIA	14
4.1 Sosiaalityön käytännönopetuksen opintojaksot (K1–K5) ja niiden palaute	14
4.2 Oppimisverkostot ja osallistujapalaute.....	32
4.3 Sosiaalialan asiantuntijoiden näkemyksiä Praksiksesta.....	37
4.4 PraksisTekijöiden arviointia Praksis-toiminnasta.....	51
5 PÄÄKAUPUNKISEUDUN SOSIAALIJOHDON NÄKEMYKSIÄ PRAKSIKSEN TULEVAISUUDESTA...56	
5.1 Sosiaalityön muutoshaasteet.....	56
5.2 Sote-uudistuksen vaikutukset sosiaalityöhön ja Praksikseen.....	58
5.3 Sosiaalityön käytännönopetuksen tulevaisuus.....	59
5.4 Temaattisen Praksiksen arviointia ja tulevaisuuden toiveita	60
5.5 Praksiksen brändäys.....	60
6 ARVIOINNIN ARVIOINTIA	62
7 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	63
LÄHTEET.....	69

LYHENNELMÄ

Tässä raportissa arvioidaan pääkaupunkiseudun Praksis-toimintaa vuosina 2014–2016. Pääkaupunkiseudun Praksis on Helsingin yliopiston ja pääkaupunkiseudun kuntien yhteistä toimintaa asiakastyön käytäntöjä kehittäväälle sosiaalialan käytäntötutkimukselle ja -opetukselle. Praksis-toiminnan arvioinnin tavoitteena on saada ennakoitietoa sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden ja yliopistollisen koulutuksen uudistuessa. Arvioinnissa on haluttu keskittyä erityisesti käytännönopetuksen kysymyksiin ja siihen liittyvään kuntayhteistyöhön. Arviointi on toteutettu soveltamalla Delfoi-menetelmää (esim. Kuusi 2002), jossa tiedonhankinta on kaksivaiheinen. Tulevaisuuden ennakoitua varten on tehty nykyhetken arviointia.

Nykytilan arviointi kohdentui käytännön opetuksen järjestämisen tapaan ja käytännön opetuksen sisältöihin, sosiaalityön käytäntötutkimuksiin sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämisen keinona kunnissa sekä muuhun Praksis-yhteistyöhön kuten oppimisverkostotyöskentelyyn ylisukupolvisen huono-osaisuuden teemasta. Arvioinnin ulkopuolelle on jätetty oppimisverkostotilaisuudet vuodelta 2016, sosiaalityön käytännönopettajakoulutus, kuntien kehittämistoiminta ja käytäntötutkimusten kehittämisjatkumo kunnissa, THL:n kanssa yhteistyössä aloitettu lastensuojelun klinikatyöskentely sekä pääkaupunkiseudun PRO SOS -hankkeen valmistelu.

Nykytilan arviointia on tehty prosessina huhti–lokakuun 2016 aikana. Marraskuussa järjestettiin tulevaisuutta ennakoiva sosiaalijohtajien ryhmähaastattelu, jossa aineistona hyödynnettiin nykytilan arviointia. Palautetta Praksis-toiminnasta on kerätty mahdollisimman moninäkökulmaisesti. Aineistot on lueteltu taulukossa 1.

Taulukko 1. Praksis-arvioinnissa käytetyt aineistot ja analyysimenetelmät

	AINEISTO	METODI
A) Nykytilan analyysi-vaihe	Opintojaksojen K2-K5 palautteet opiskelijoilta sekä käytännönopettajien palaute K3 opintojaksosta Tieteelliset artikkelit opintojaksoista K3 ja K5 sekä sivuaine-tutkielma jaksosta K4 Oppimisverkostojen osallistujapalautteet Käytäntötutkimusten ohjaajien haastattelut PraksisTekijöiden kokous 7.6.16	Sisällönanalyysi
B) Tulevaisuuden ennakointi	Sosiaalihuollon johtajien ryhmähaastattelu 2.11.2016	Sisällönanalyysi

Käytännönopetuksen järjestäminen ja sisällöt

Toisen vuoden harjoittelusta **Asiakastyön taidot (K2)** opiskelijoiden antama palaute (2015–2016) oli hyvää niin opintojakson käytännön asioiden kuin sisältöjen osalta. Opintojakso auttoi opiskelijoita perehtymään sosiaalityön käytäntöihin. Kehittämiskohteina nähtiin **tuntimäärien lisääminen käytännönopetukseen ja pienryhmiin**. Kurssin rakenne ja sisältö vastaavat hyvin sosiaalityön tutkintovaatimuksissa (2014–2017) asetettuja tavoitteita.

Ammatilliset valmiudet opintojakso (K3) oli pääsääntöisesti opiskelijoiden mielestä toimiva kokonaisuus. Opintojakson parasta antia olivat käytäntö ja siitä oppiminen. Käytännönopettajat kokivat opiskelijoiden opettamisen antoisana. Käytännönopettajien ohjaustaitoja tai ohjauksen välineitä on hyvä lisätä ja tukea säännöllisesti. Seminaareihin voisi jatkossa **lisätä tieteellisten menetelmien opetusta sekä lisää asiakastapausesimerkkejä**. Käytännönopettajat nostivat kehittämiskohteeksi myös **opiskelijoiden vuorovaikutustaidot**. Pienryhmät saivat hyvää palautetta sekä opiskelijoilta että pienryhmäohjaajilta. Käytännönopetuspaikat ja opiskelijat toivoivat selkeyttä ja ennakoitavuutta aikatauluihin.

Maisteriopintoihin kuuluva **moninäkökulmainen sosiaalityön käytäntö (K4)** -opintojakso on uusi, ja se toteutettiin lukuvuonna 2015–2016 kaksi kertaa kahtena erilaisena kokeilevana pilottikursseina. Toinen kurssi oli avoin myös Helsingin yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan opiskelijoille. Ensimmäiseen pilottiin oltiin pääsääntöisesti tyytyväisiä. Kurssi näytti lisännen kiinnostusta moninäkökulmaisuuksiin kohtaan. Kurssin toteutukseen olisi toivottu kuitenkin lisää käytäntöä ja opetukseen hieman laajempaa ammattilaisperspektiiviä. Toista kurssia kehitettiin opiskelijoiden antaman palautteen perusteella. Kurssi oli opiskelijoiden mielestä ajankohtainen ja tarpeellinen ja siitä sai käytännön työvälineitä. Myös sosiaalijohtajat pitivät monialaisuutta ja moninäkökulmaisuuksiin tärkeinä sisältöinä sosiaalityön käytännönopetuksessa. Erityisesti K4-jaksoa pidettiin hyvänä uudistuksena ja tarpeellisena teemana jatkokehittää.

Samoin maisterivaiheeseen kuuluvan **käytäntötutkimusjakson (K5)** tarkoituksena on luoda valmiuksia tutkia ja kehittää työikäisiä sosiaalityössä. Opiskelijat tekevät käytäntötutkimuksensa yhteistyössä käytäntötutkimuksesta kiinnostuneiden työyhteisöjen kanssa ja työyhteisöt saavat tutkimuksista arvokasta tietoa oman toimintansa kehittämiseen. Opiskelijoiden palautteesta voidaan todeta, että opintojakso koettiin yleisesti vaativaksi, mutta antoisaksi ja opettavaiseksi. Opiskelijat pitivät tärkeänä käytäntötutkimuksen hyötyä työyhteisölle ja asiakkaiden kanssa tehtävälle työlle. Kurssin kokonaisuuteen ja sen aikana tapahtuvaan oppimiseen oltiin tyytyväisiä ja opintojakson perusrakenne on toimiva. Opiskelijat kokivat saaneensa hyvää ohjausta yliopistolta. Opiskelijat pystyivät lisäämään sekä tutkimuksellisia että ammatillisia valmiuksiaan käytäntötutkimusta tehdessään. Johtopäätöksenä on, että **käytäntötutkimuksen opettaminen vahvistaa tutkimusperustaisen sosiaalityön asiantuntijuuden rakentumista**. Havaintona on myös, että käytäntötutkimusyhteistyössä mukana olevat **työyhteisöt ovat oppineet omalta osaltaan tukemaan tutkimusmyönteisten sosiaalityön käytäntöjen vahvistumista**.

Sosiaalityön käytäntötutkimukset sote-palvelujen kehittämisen keinona kunnissa

Käytäntötutkimusjakson (K5) ohjaajat (14 ohjaajaa) arvioivat teemahaastatteluissa käytäntötutkimusten merkitystä. Käytäntötutkimusaiheet pääsääntöisesti syntyvät käytännön työn tarpeista ja lähes kaikki (86 %) aiheista liittyivät kuntien strategioihin. Käytäntötutkimusten tuloksia on käsitelty lähes kaikissa tapauksissa erilaisilla työyhteisöjen foorumeilla ja puolet käytäntötutkimuksista on esitelty esimiestason kokouksissa. Osalla käytäntötutkimuksista mainittiin olleen konkreettisia seurauksia kuntien palvelutoiminnalle: yhdessä tilanteessa yhtä keskeistä palvelumuotoa muutettiin ja toisessa tapauksessa tutkittua palveluprosessia uudistettiin ja tarkennettiin koko kunnassa. Kolmas esimerkki oli uuden toimintamallin luominen käytäntötutkimuksella ja neljännessä tilanteessa samassa työyhteisössä tehdyt käytäntötutkimukset olivat vaikuttaneet dokumentointikäytäntöjen muuttamiseen. Puolet haastatelluista K5-töiden ohjaajista näki käytäntötutkimusten hyödyn olevan kuitenkin lähinnä työyhteisöjen tasolla oman toiminnan kehittämisen tukena. Käytäntötutkimusten anti jää näin ollen usein toimipistekohtaiseksi ja yksittäiseksi. Konkreettisena ehdotuksena esitettiin, että **kunnan tasolla tulisi panostaa käytäntötutkimusten tuottaman tiedon yhteen keräämiseen ja tiedon jakamiseen.**

Lähes kaikki (86 %) käytäntötutkimusten ohjaajat kokivat yliopistolta saadun informaation käytäntötutkimusprosessista riittävänä. Haasteina nostettiin esille muun muassa opintojakson ajankohta, käytäntötutkimuksen aineiston keräämisen aiheuttama työ kentällä, opintojakson tiukka aikataulu sekä opiskelijan puutteelliset työskentelytilat työpaikalla. Joissakin kunnissa ilmaiseksi tehtävä tutkimus ei välttämättä motivoi, sillä opiskelijoiden taitotasojen välillä on isoja eroja ja käytäntötutkimuksen teko useamman eri kumppanin kanssa on osoittautunut haasteelliseksi.

PraksisTekijät¹ kaikista kunnista nostivat **käytäntötutkimukset merkittäväksi motivoivaksi tekijäksi Praksis-toiminnassa.** Erityisesti Espoossa käytäntötutkimuksista on ollut käytännön hyötyä ja ne on nostettu eritavalla esille kuin muut raportit. **Käytäntötutkimuksille on selkeästi tilausta työyhteisöissä ja toiminnan kehittämisessä.** Niiden nähdään vievän eteenpäin sosiaalityötä ja sosiaalihojausta Espoossa.

Muu Praksis-yhteistyö

Lähes kaikki (86 %) käytäntötutkimuksien ohjaajat pitivät Praksis-toimintaa ja yliopistoyhteistyötä tärkeänä. Merkityksellisenä nähtiin **tutkimusnäkökulman mukaan saaminen käytännön työhön, kehittävän työotteen ylläpitäminen, rekrytointimahdollisuudet sekä alan kehittämisessä ja tutkimuksessa ajan tasalla pysyminen.** Puolet vastaajista toivoi kuitenkin Praksis-

¹ Kyseessä on operationaalinen ryhmä, joka työskentelee yhteisvastuullisesti Praksiksen tavoitteiden toteuttamiseksi. PraksisTekijät ovat kuntien Praksis toiminnasta vastaavia sosiaalityöntekijöitä sekä Helsingin yliopiston sosiaalityön yliopistonlehtoreita. PraksisTekijöihin on osallistunut vuoden 2016 alusta lukien edustajat myös HUS:stä.

yhteistyötä tiiviimmäksi ja lähemmäs käytännön työtä. Konkreettisina toimina ehdotettiin kehittäjinä toimivia Praksis-työntekijöitä välittäjiksi kentän ja yliopiston sekä Soccan välillä. Kehittämisen tavaksi ehdotettiin **kokeiluja**. Yliopistoyhteistyöstä toivottiin apua **tiedontuottamiseen ja tiedolla vaikuttamiseen**. Myös sosiaalijohtajat toivoivat yhteistyötä yliopiston kanssa rakenteellisen sosiaalityön ja sosiaalisen raportoinnin osalta. Toisena sosiaalityössä vahvistettavana osaamisalueena sosiaalijohtajat nostivat esille **vaikutusten arvioinnin osaamisen**.

Vantaan (lastensuojelun) ja Helsingin PraksisTekijöiden mukaan verkostomaisuus, monitoimijaisuus ja yhteistoiminta toimivat hyvin Praksiksessa. Vantaa korosti, että nimenomaan PraksiTekijät toimii hyvin. Se koettiin hyvänä paikkana tiedon vaihtumiselle. Vantaalla Praksis on myös auttanut kehittämään ylisektorista yhteistyötä ja kehittämistä: ilman Praksis-toimintaa kunnan sisällä ei olisi löydetty yhtä helposti ylisektorista tapaa kehittää.

Oppimisverkostotyöskentely ylisukupolvisen huono-osaisuuden teemasta ja ylisukupolvisen huono-osaisuuden teeman arviointia

Pääkaupunkiseudun Praksiksen oppimisverkostotilaisuudet ovat työpajoja, joissa työntekijät, palvelujen käyttäjät ja opiskelijat työskentelevät yhdessä. Tavoitteena on yhteinen oppiminen ja tiedonrakentaminen. Oppimisverkostotapahtuma on täydennyskoulutusta sosiaalialan ammattilaisille. Tilaisuuksista saadut osallistujien - usein niukat - palautteet ovat yleensä kiittäviä. Vuonna 2014 avoimia oppimisverkostotapaamisia oli kolme, joihin osallistui yhteensä 200 henkilöä. Vuonna 2015 avoimia oppimisverkostotapaamisina järjestettiin viisi tilaisuutta, joihin osallistui yhteensä yli 700 henkilöä. Palautteista päätelleen toimintaa kannattaa ehdottomasti jatkaa samalla tavalla ja herkällä korvalla kuunnellen, mitä kysymyksiä kentällä liikkuu. Teemallisuus on hyvä lähtökohta jatkossakin. Helsingin PraksisTekijöiden mielestä oppimisverkostoilla on voitu ketterästi ja nopeasti laittaa ideoita käytäntöön verrattuna isoon organisaatioon.

Käytäntötutkimuksen ohjaajien haastattelut kertoivat, että osallistuminen oppimisverkostoihin oli vähäistä. Syynä olivat työkiireet ja yksi vastaaja näki oppimisverkostot ulkopuolisena toimintana. Kaksi haastateltavaa ei ollut aikaisemmin kuullut oppimisverkostoista. Tärkeänä nähtiin, että oppimisverkostoista tiedotetaan tehokkaasti ja ajoissa sekä tilaisuuksia järjestetään eri kunnissa.

Kaikki käytäntötutkimusten ohjaajat suhtautuivat positiivisesti ylisukupolvisen huono-osaisuuden katkaisemisen -teemaan. Konkreettisina hyötyinä mainittiin muun muassa asiakkaan perhekuvion, sosiaalisen verkoston sekä historiatietojen kartoittamisen lisääntyminen. Tämän nähtiin vaikuttavan tukitoimien järjestämiseen. Raportoitiin myös, että teemaa huomioidaan aikaisempaa paremmin dokumentoinnissa. Asiakkaan vahvuuksien ja voimavarojen vahvistaminen nähtiin myös liittyvän teeman esillä pitämiseen. Osa käytäntötutkimusten ohjaajista koki kuitenkin, että teema on jäänyt käytännöistä etäälle. Erityisesti sosiaalihuollon johdon edustajat kokivat, että teema on ollut metatasoinen ja siihen on ollut vaikeaa päästä kiinni ja yhdistää sitä käytännön työn kehittämiseen.

Tulevaisuuden haasteita ja ennakointia

Sosiaalihuollon johtajat toivoivat kuitenkin, että Praksiksen kehittämistä jatketaan teemallisuuden pohjalta. He painottivat, että tarvitaan jotain, mikä hyödyttää konkreettisesti kuntia isoissa muutoksissa. Sosiaalihuollon johtajat pitivät hyödyllisenä, että jatkossa teema liittyisi vahvasti **sote-maailmaan ja monitoimijaisuuteen**. Nähtiin, että sote-muutos tulee muuttamaan olennaisesti nykyisestä sosiaalityöntekijän roolia ja tehtävää. Praksista toivottiin väljempään viitekehykseen kuin aikaisemmin: koettiin, että Praksikseen tarvitaan lisää erikoisalojen osaamista, kuten vammaisten sosiaalityötä, gerontologista sosiaalityötä tai terveysosiaalityötä. Myös osa käytäntötutkimusten ohjaajista toivoi Praksis-teeman liittyvän jatkossa toimijoiden väliseen yhteistyöhön ja moniammatillisuuteen. PraksisTekijät HUS:stä nostivat esille, että Praksis-toiminnan kehittämisessä tulee jatkossa huomioida sote-uudistus. Tulisi kehittää sitä, mihin kaikkeen Praksista voisi hyödyntää muillakin aloilla ja varmistaa, että esimiestasolla on ymmärrys Praksiksesta. Tulevaisuudessa olisikin tärkeää **Praksiksen brändäys**. Sosiaalihuollon johtajat painottivat, että Praksiksen hyödyt ja tulokset tulisi pystyä tunnistamaan ja perustelevaan.

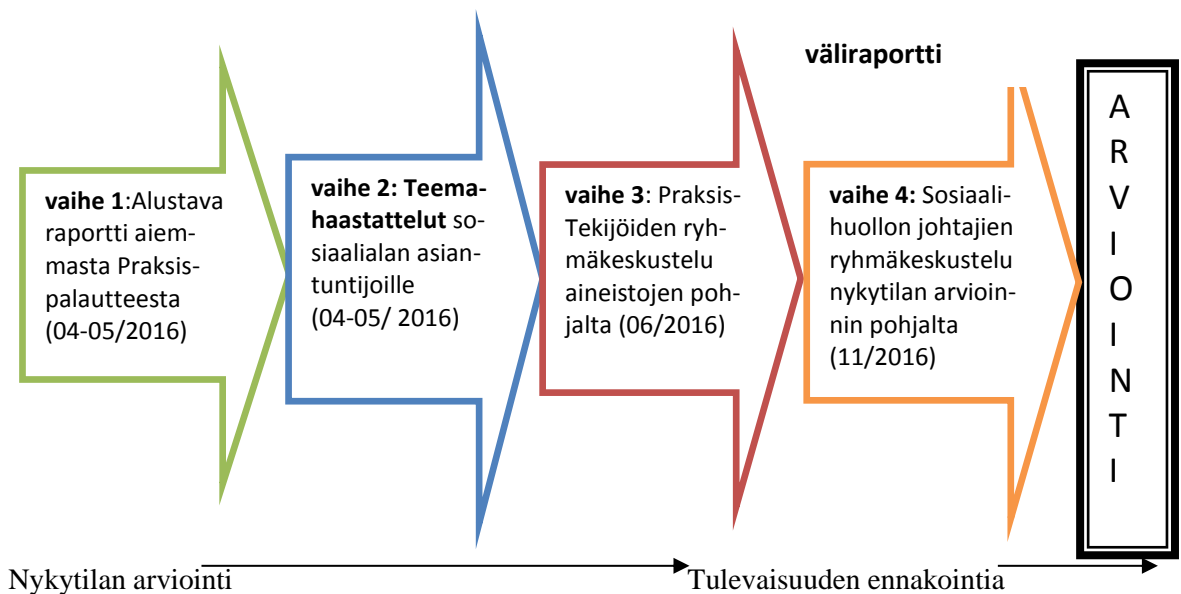
Kaikki kuntien PraksisTekijät nostivat esille, että erityisesti **viestinnän ja tiedottamisen** osalta olisi jatkossa kehitettävää. Käytäntötutkimuksen ohjaajien haastattelussa tiedottamisen tueksi ehdotettiin uutiskirjettä Soccalta. PraksisTekijät päättivät 23.9.2016, että viestintää vahvistetaan lähettämällä 3–4 kertaa vuodessa Praksis-uutiskirje kuntiin. Toiseksi suunniteltiin, että opiskelijat tekevät diaesityksen sijaan posterin käytäntötutkimuksensa tuloksista K5-loppuseminaariin ja jaettavaksi työyhteisöihin. Sosiaalijohtajat pitivät tärkeänä, että kehitetään tapoja, joilla käytäntötutkimusten tuloksia esitetään niin, että käytäntö hyötyy niistä.

PraksisTekijät näkivät, että Praksiksen tuella pitäisi jatkossa rakentaa kuntiin oppimispolkuja sosiaalityön noviiseille **vuorovaikutustaitojen oppimiseen**. Praksis voi olla mukana miettimässä rakenteita ja kannustamassa työnantajia sellaiseen suuntaan, mikä vahvistaisi sosiaalityötä jatkossa. Sosiaalihuollon johtajat korostivat, että **sosiaalityön tulevaisuuden haasteena on varmistaa asiakaslähtöisyyden toteutuminen erityistä tukea tarvitsevien ja paljon palveluita käyttävien asiakkaiden kanssa**. Tulevaisuuden haasteeksi sosiaalijohtajat näkivät myös uusien palvelumuotojen ja työmuotojen kehittämisen. Sosiaalityön opetuksessa tulisikin vahvistaa myös sosiaalityöntekijöiden **koordinointi- ja palveluiden kehittämistaitoja**. Myös **digitalisaation nähtiin lisäävän tarvetta virtuaalisille sosiaalityöntekijöille** ja tulevaisuudessa pidettiin tärkeänä myös oppimisympäristöjen laajentamista. Tulevaisuuden oppimisympäristöiksi nähtiin virtuaaliset ympäristöt, esimerkiksi Terveyskylä ja Apotti.

1 JOHDANTO

Praksis-toiminnan (sosiaalialan asiakastyön käytäntöjä kehittävä käytäntötutkimus ja opetus) arvioinnin tavoitteena on saada ennakkointitietoa sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden ja yliopistollisen koulutuksen uudistuessa. Tulevaisuuden ennakkointia varten on tehty nykyhetken arviointia. Nykytilan arviointi kohdentuu käytännön opetuksen järjestämisen tapaan ja käytännön opetuksen sisältöihin, sosiaalityön käytäntötutkimuksille annettuihin merkityksiin sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämisen keinona kunnissa sekä muuhun Praksis-yhteistyöhön kuten oppimisverkostotyöskentelyyn ylisukupolvisen huono-osaisuuden temasta.

Arviointi on edennyt prosessina (kuvio 1). Ensimmäisessä vaiheessa huhti–toukokuussa 2016 tehtiin nykytilan analyysiä olemassa olevan palauteaineiston (opintojaksojen kurssipalautteet ja oppimisverkostopalautteet) pohjalta. Sitä täydennettiin toisessa vaiheessa teemahaastattelemalla käytäntöopintojakson ohjaajia huhti–toukokuussa 2016. Vaiheessa kolme PraksisTekijät keskustelivat olemassa olevan palautteen pohjalta ja arvioivat Praksis-toimintaa omasta näkökulmastaan. Elo–lokakuussa 2016 työstettiin väliraportti nykytilan arvioinnista: palautteita koottiin yhteen ja lisättiin artikkeliaineistoa opintojaksoista. Marraskuussa 2016 pidettiin sosiaalihuollon johtajien tulevaisuutta ennakoiva ryhmäkeskustelu nykytilan arvioinnin pohjalta. Joulukuussa 2016 sosiaalityön yliopistotoimijat kokosivat palautetta arviointiraportista johtopäätöksiä varten. Lopuksi on kirjoitettu lopullinen Praksis-arviointi.

Kuvio 1. Arviointiprosessi ja aikataulu

Nykyhetken arviointia on tehnyt 15.3.–30.5.2016 ulkopuolisena arvioijana Kristiina Järvi. Hän irtisanoutui tehtävästä ja elokuussa aineistojen analysointia sekä loppuraportin kirjoittamista jatkoi entinen Helsingin Praksis-työntekijä Tytti Hytti.

Arviointi jäsentyy niin, että aluksi luvussa kaksi kuvataan Praksiksen perusajatuksia: oppimiskäsitystä, toimintaa ja rakenteita. Luvussa kolme kerrotaan Praksis-arvioinnin tavoitteista, käytetyistä menetelmistä ja aineistoista. Luvussa neljä on tehty nykytilan arviointia: Luvussa 4.1 kuvataan käytännönopintopaketteja ja arvioitu niitä opiskelijoiden ja työyhteisöjen antaman palautteen perusteella. Luvussa 4.2 on arvioitu oppimisverkostoja osallistujapalautteen perusteella. Luvussa 4.3 Praksis-toimintaa arvioidaan käytäntötutkimusjakson (K5) ohjaajien näkökulmasta. Arvioinnin kohteena ovat käytäntötutkimusyhteistyön merkitys kuntien palvelutoiminnalle sekä muun Praksis-toiminnan ja yliopistoyhteistyön hyödyt kunnissa. Luvussa 4.4 raportoidaan PraksisTekijöiden arviointia Praksis-toiminnan kokonaisuudesta. Luvussa 5 ennakoitaan Praksiksen tulevaisuutta pääkaupunkiseudun sosiaalihuollon johtajien ryhmähaastattelun pohjalta. Luvussa 6 tarkastellaan arvioinnin laatua ja lopuksi luvussa 7 tehdään johtopäätöksiä kaikkien aineistojen pohjalta Praksiksen nykytilanteesta ja tulevaisuudesta.

2 PRAKSIS-TOIMINTA

Praksiksen osa-alueet

Pääkaupunkiseudun Praksis on Helsingin yliopiston ja pääkaupunkiseudun kuntien yhteistä toimintaa asiakastyön käytäntöjä kehittäväälle sosiaalialan käytäntötutkimukselle ja -opetukselle. Se mahdollistaa yliopiston, kaupunkien ja kolmannen sektorin välisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen. Tavoitteena on rakentaa ja ylläpitää pääkaupunkiseudun sosiaalialan asiantuntijaosaamista ja uudistaa sen tietoperustaa käytännöistä käsin. (Heikki Waris -instituutti 2014.) Praksis ei siten ole vain käytännönopetuksen areena. Praksiksen toiminnan ydin on sosiaalityön käytännön opetuksen, tutkimuksen ja kehittämisen liittäminen käytännön sosiaalityöhön sekä edistää pääkaupunkiseudullisia yhteisoppimisen prosesseja (esim. oppimisverkostotoiminta) monien toimijoiden kesken. Praksis-toiminnan tavoite kiteytyy hyvin kuviossa 2.

Kuvio 2. Praksiksessa yhdistyvät sosiaalityön käytännönopetus, tutkimus, asiakastyö ja kehittäminen

Käytännönopetuksessa painottuu dialoginen oppiminen. Dialogisella oppimisella tarkoitetaan sellaista yhteisöllisen oppimisen muotoa, jossa toiminta organisoidaan yhteisesti luotavien ja muokattavien jaettujen kohteiden kehittämisen ympärille. Dialoginen oppiminen painottaa sitä, että tiedon siirtäminen ei riitä, vaan tietoyhteiskunta vaatii lähestymistapaa, jossa uutta tietoa luodaan. (Paavola 2012.) Tämä periaate toimii kaikessa sosiaalityön käytännönopetuksessa. Sosiaalityön opiskelijat käyvät läpi viisi käytännönopetuksen jaksoa (lyhenteinä K1–K5) kandidaatti- ja maisteriopintojen aikana. Näillä jaksoilla tuotetaan uutta tietoa käytäntötutkimuksen kohdatessa sosiaalityöntekijöiden, asiakkaiden ja sosiaalityön organisaation arjen.

Praksis-toiminnan rakenteet

Heikki Waris -instituutti siirtyi vuoden 2014 alusta osaksi HUS kuntayhtymää, instituutti uudelleenorganisoi ja Praksis-toiminta uudistettiin verkostomuotoiseksi yhteistyöksi. Toimintaa koordinoi kehittämisspäällikkö Laura Yliruka Soccassa yhteistyössä Helsingin yliopiston sosiaalityön käytännönopetuksesta vastaavien opettajien kanssa.

Praksiksen ohjausverkosto. Praksis-toimintaa ohjaa verkosto, joka koostuu Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan edustajista, Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Kalliolan settlementin edustajista sekä Helsingin yliopiston opettajista. Ohjausverkosto linjaa Praksis-toimintaa, tekee esityksiä yhteisistä kehittämis- ja tutkimuslinjauksista sekä nostaa esiin ajankohtaisia teemoja ammatillisen osaamisen kehittämiseksi. Ohjausverkosto kokoontuu kaksi kertaa vuodessa. Puheenjohtajana toimii Mirja Satka ja koordinaatiosta vastaa Laura Yliruka.

PraksisTekijät ovat kuntien Praksis toiminnasta vastaavia sosiaalityöntekijöitä sekä Helsingin yliopiston sosiaalityön yliopistonlehtoreita. PraksisTekijöihin on osallistunut vuoden 2016 alusta lukien edustajat myös HUS:ista. PraksisTekijät suunnittelevat sosiaalityön käytännön opetuksen ja käytäntötutkimuksen opintojaksojen toteutusta, huolehtivat opetuspaikkojen etsimisestä sekä kehittävät toimintaa palautteiden pohjalta.

Kyseessä on operationaalinen ryhmä, joka työskentelee yhteisvastuullisesti Praksiksen tavoitteiden toteuttamiseksi. Jäsenet keräävät ja välittävät tietoa ammatillisista kehittämistarpeista, tuovat esiin oman kuntansa erityistarpeita, tekevät ehdotuksia kehittämissuunnista ja ideoivat uusia toimintamuotoja opetuksen, tutkimuksen ja kehittämisen edistämiseksi. PraksisTekijät kokoontuvat noin kahdeksan kertaa vuodessa. Ryhmän puheenjohtajuus on yliopistolehtorilla. Toiminnan koordinaatiosta vastaa Laura Yliruka.

Kuntien käytännönopettajat ovat sosiaalityön käytännönopetuksen avainhenkilöitä. Pitkän käytännön opintojakson (K3 Ammatilliset valmiudet) ohjaajina toimivat sosiaalityön käytännönopettajakoulutuksen suorittaneet sosiaalityöntekijät. Praksikseen kuuluu käytännönopettajien koulutusta (moduuli 1 ja 2). Arvioinnin yhteydessä ei käsitellä käytännönopettajakoulutusta.

Teemana ylisukupolvisen syrjäytymisen katkaisu kaudella 2014–2016

Yksi Praksis-toiminnan kehittämisen muoto on ollut se, että kokeiltiin koko pääkaupunkiseutua koskevaa temaattista kehittämiskokonaisuutta vahvistamaan osaamista ja tietoperustaa kunnallisessa sosiaalityössä yhteistyösuhteissaan. Ensimmäiseksi yhteiseksi **teemaksi** kaudelle 2014–2016 valittiin **ylisukupolvisen syrjäytymisen katkaisu**. Metropolialueen sosiaalisen eheyden kumppanuusohjelmassa (14.11.2014) sovittiin valtion ja kuntien sekä kuntien keskinäisen yhteistyön tiivistämisestä. Tämä ilmenee konkreettisesti muun muassa nuorten ylisukupolvisen syrjäytymisen ilmiöihin tarttumisenä. Metropolialueen kuntien tulee suunnitelman mukaan paikallisesti laatia konkreettiset työsuunnitelmat, missä nuorten tilannekartoitusten pohjalta lähtevää tukea ke-

hitetään palvelusuunnitelmiksi ja katkeamattomiksi palvelukokonaisuuksiksi. Toimenpidekokonaisuuksissa mainitaan muun muassa sosiaalisen kuntoutuksen toimintamallien ja kuntoutuspolkujen kehittäminen. Kuntatason yhteistyön etenemisestä esimerkkinä mainitaan Pääkaupunkiseudun Praksis -toiminta.

Vuoden 2015 aikana ylisukupolvisen huono-osaisuuden teemaa on käsitelty avoimen pääkaupunkiseudullisen oppimisverkostotyöskentelyn avulla, tarkastelemalla ilmiötä eri tavoin yliopistopetuksessa, ylläpitämällä tietopankkia ylisukupolvisen huono-osaisuuteen liittyvästä tutkimuksesta, kuntien omilla kokeiluilla ja kehittämisrakenteilla sekä tekemällä yhteinen paikallista ja kansallista tasoa yhdistävä tiedontuotantoprosessi yhdessä THL:n kanssa. Prosessissa koottiin käytännön kehittämistä, tutkimusta ja päätöksen tekijöiden näkemyksiä, ja siitä syntyi oppimisverkostotilaisuus ja käytäntöä palveleva julkaisu, jossa jäsennetään ylisukupolvista huono-osaisuutta ja sen katkaisua ilmiönä ja toimintana. (Soccan toimintakertomus 2015.)

3 PRAKSIS ARVIOINNIN TAVOITE, AINEISTOT JA METODIT

3.1 Praksis-arvioinnin tavoite ja aineiston kerääminen

Arvioinnin tavoitteena on Praksiksen nykytilan arvioinnin pohjalta ennakoida pääkaupunkiseudun Praksis-toiminnan eli sosiaalialan asiakastyön käytäntöjä kehittävän käytäntötutkimuksen ja opetuksen roolia uudistuvissa sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisrakenteissa. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon yliopistollisen sosiaalityön koulutuksen sekä työelämän ja suomalaisen yhteiskunnan lähitulevaisuuden kehitys ja sen asettamat haasteet. Tulevaisuuden ennakointi edellyttää nykyhetken arviointia.

Nykytilan arviointi kohdentuu

- 1) käytännön opetuksen järjestämisen tapaan
- 2) käytännön opetuksen sisältöihin
- 3) sosiaalityön käytäntötutkimusten merkitykseen sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämisen tukena kunnissa
- 4) muuhun Praksis-yhteistyöhön (kuten oppimisverkostotyöskentelyyn ylisukupolvisen huono-osaisuuden temasta)

Arvioinnin ulkopuolelle ovat jääneet oppimisverkostotilaisuudet vuodelta 2016, sosiaalityön käytännönopettajakoulutus, kuntien kehittämistoiminta ja käytäntötutkimusten kehittämisjatkumot kunnissa, THL:n kanssa yhteistyössä aloitettu lastensuojelun klinikkatyöskentely sekä pääkaupunkiseudun PRO SOS -hankkeen valmistelu. Arvioinnissa on haluttu keskittyä käytännönopetuksen kysymyksiin ja siihen liittyvään kuntayhteistyöhön.

Arviointi toteutettiin soveltamalla Delfoi-menetelmää (esim. Kuusi 2002), jossa tiedonhankinta on kaksivaiheinen. Nykytilan arvioinnissa menetelmänä käytettiin käytännön opetuksen järjestämisen ja sisältöjen arviointia opiskelijapalautteen ja käytännönopettajien palautteiden perusteella sekä kuntien sosiaalityön asiantuntijoiden teemahaastattelua, joka koskee erityisesti käytäntötutkimusten merkitystä kuntien palvelutoiminnan kehittämiseksi. Lisäksi aineistona nykytilan arvioinnissa käytettiin oppimisverkostojen osallistujapalautteita sekä Praksis-toiminnan kokonaisuutta arvioitiin Praksis-Tekijöiden kokouksessa 7.6.2016. Aineistot jaoteltiin sisältöteemojen mukaisesti ja ne analysoitiin sisällön analyysiä käyttäen. Näiden aineistojen pohjalta on tehty koosteita, jotka on yhdistetty tähän raporttiin.

Tulevaisuuden ennakoinnissa aineistona on sosiaalijohdon ryhmähaastattelu 2.11.2016. Osallistujilla oli taustamateriaalina kooste nykytilan arvioinnista. Asiantuntijakeskustelun tarkoituksena oli sosiaalityöntekijän ammatin, koulutuksen ja ennen muuta Praksis toiminnan lähitulevaisuuden ennakointi. Aineistot on lueteltu taulukossa 2.

Taulukko 2. Käytetyt aineistot Praksis-arvioinnissa

	AINEISTOT
A) Nykytilan analyysi -vaihe	<p>Opintojaksojen K2-K5 palautteet opettajilta ja opiskelijoilta:</p> <p>(K2)-opintojakson opiskelijapalautteet vuosilta 2015 (8/26 kpl) ja vuodelta 2016 (16/21 kpl)</p> <p>(K3)-opintojakson opiskelijapalautteet vuodelta 2016 (18/53 kpl) ja käytännönopettajien palaute vuodelta 2015 (29/57 kpl) sekä pienryhmäohjaajien palaute (4/6 kpl).</p> <p>(K4)-opintojakson opiskelijapalaute vuodelta 2015 (18/20 kpl) ja vuodelta 2016 (16/20kpl)</p> <p>(K5)-opintojakson opiskelijapalautteet vuodelta 2015 29 kpl ja 2016 56 kpl.</p> <p>Sivuaineen tutkielma: Tarnanen Kati (2016) Moninäkökulmaisuus osana sosiaalityön käytäntöjä – opiskelijoiden kuvaukset omasta ammatillisesta oppimisestaan. (aineistona 19 loppuesettä)</p> <p>Artikkeli: Hänninen Kaija & Poikela Ritva (2016) Vuorovaikutuksen kokonaisvaltaisuus ammatillisten valmiuksien ydintä käytännön opetuksessa (aineistona 25 opiskelijoiden kirjallista työtä)</p> <p>Artikkeli: Satka, Mirja & Kääriäinen, Aino & Yliruka, Laura & Nousiainen, Kirsi (2016) Akateeminen koulutus tutkimusperustaisen sosiaalityön osaamisen kehittäjänä. (aineistona opiskelijoiden refleктоivia esseitä)</p> <p>Oppimisverkostojen osallistujapalautteet:</p> <p>Vuodelta 2014 (Kuvastin 17 palautetta, Praksis kick-off 15 palautetta, Pääkaupunkiseudun käytäntötutkimuksen päivä 7 palautetta)</p> <p>Vuodelta 2015 (Luovat menetelmät 10 palautetta, Asiakastyön dokumentointi 26 palautetta, Sosiaalinen raportointi 8 palautetta, Puheista tekoihin! 9 palautetta, Kuvastin 13 palautetta, Valtaistava ja rakenteellinen sosiaalityö 13 palautetta)</p> <p>Käytäntötutkimusten ohjaajien teemahaastattelut (litteroitu) 14 kpl PraksisTekijöiden kokous 7.6.2016 (litteroitu) 13 osallistujaa</p>
B) Tulevaisuuden ennakointi	Pääkaupunkiseudun sosiaalihuollon johtajien ryhmähaastattelu 2.11.2016

Arviointi eteni vaiheittain seuraavasti:

- 1) Nykytilan analyysi (huhti–toukokuu 2016) olemassa olevan palauteaineiston perusteella
- 2) Lisäaineiston kerääminen eli teemahaastattelut (huhti–toukokuu 2016)
- 3) Pääkaupunkiseudun PraksisTekijöiden ryhmäkeskustelu (kesäkuu 2016) sekä sosiaalihuollon johtajien ryhmäkeskustelu (marraskuu 2016)

3.2 Arviointimenetelmänä Delfoi-tekniikka

Delfoi-menetelmä on tulevaisuuden tutkimuksessa käytettävä asiantuntijoiden haastatteluihin perustuva menetelmä. Delfoi-menetelmässä asiantuntijat toimivat tulevan kehityksen ”oraakkeleina” (Kuusi 2002, 205). Delfoi-menetelmän tunnuspiirteitä ovat muun muassa asiantuntijapaneelin käyttö ja anonymiteetin suojissa tapahtuva kannanottojen muotoilu. Asiantuntijoiden kannanottoja kysytään kahdessa toisiaan seuraavassa vaiheessa eli delfoi-tutkimuksessa on vähintään kaksi kierrosta. Ensimmäisellä kierroksella näkökohdat esitetään ja analysoidaan nimettöminä ja toisella kierroksella uudet asiantuntijat kommentoivat toisten esittämiä argumentteja (Kuusi 2002, 214).

Delfoi-menetelmällä pyritään mahdollisimman monipuoliseen ja realistiseen kuvaan valitsemalla panelisteja, jotka asiantuntemuksellaan täydentävät toisiaan. Tavoitteena ei ole tilastollisesti edustavat mielipideryhmät, vaan kaikkien tärkeiden näkökohtien saaminen arvioinnin kohteiksi. Menetelmästä saatujen kokemusten perusteella uusia avauksia löytyy todennäköisemmin haastattelutilanteessa kuin arvioinnin aineistoa kirjallisesti kommentoitaessa.

4 NYKYTILAN ARVIOINTIA

4.1 Sosiaalityön käytännönopetuksen opintojaksot (K1–K5) ja niiden palaute

Sosiaalityön yliopisto-opinnoissa käytännönopetus ja siihen sisältyvä käytäntötutkimuksen opintojakso ovat muodostaneet yhdessä sosiaalityöntekijän ammattitaidon omaksumisen perustan (taulukko 3). Helsingin yliopiston sosiaalityön käytännönopetuksen kehittäminen Praksis-toiminnaksi juontaa 2000-luvun alkuun. Siitä lähtien valmistuvilla opiskelijoilla on ollut mahdollisuus opiskella läpi yliopisto-opintojensa myös käytännöllisiä asiakastyön taitoja kaikkina luku-vuosina aidoissa asiakastyön ympäristöissä, mikä on poikkeuksellista verrattuna maan muihin sosiaalityön koulutusta antaviin yliopistoihin. Edellytyksenä on ollut, että kolmannen vuoden (K3) käytännön opiskelua ohjaavat kokeneet, käytännönopetukseen perehtyneet sosiaalityöntekijät eli Heikki Waris -instituutin tehtäväänsä kouluttamat käytännönopettajat. Toisen vuoden käytännön opiskelun (K2) ohjaajina ovat toimineet pätevät sosiaalityöntekijät.

Taulukko 3. Opintojaksojen jaksojen laajuudesta (op) ja ajankohdasta (opintovuosi/periodi)

Opintojakso	Laajuus	Ajoitus
K1 Kansalainen ja yhteisöt	5 op	1.v 3-4 periodi (kandivaihe)
K2 Asiakastyön taidot	5 op	2.v 3 periodi (kandivaihe)
K3 Ammatilliset valmiudet	10 op	3.v 1-2 periodi (kandivaihe)
K4 Moninäkökulmainen sosiaalityön käytäntö	5 op	1.v 1 periodi (maisterivaihe)
K5 Sosiaalityön käytäntötutkimus	15 op	1.v 2-3 periodi (maisterivaihe)

Sosiaalityön tutkintovaatimusten (2014–2017) mukaisesti ensimmäinen käytännönopetusjakso *Kansalainen ja yhteisöt* (K1) on järjestetty Helsingin yliopiston ja Kalliolan settlementin NeRä-toimipisteen yhteistyönä. Käytännönopetusjaksot *Asiakastyön taidot* (K2) ja *Asiakastyön valmiudet* (K3) on toteutettu tiiviissä yhteistyössä pääkaupunkiseudun kuntien ja sosiaalialan järjestöjen sekä terveydenhuollon toimipisteiden kanssa. Opintojakso *Moninäkökulmainen sosiaalityön käytäntö* (K4) on suoritettu kontaktiopetuksena yliopistolla ja se keskittyy monitoimijaiseen ja ammatilliseen yhteistyöhön. *Sosiaalityön käytäntötutkimuksen* (K5) -opintojaksolla opiskelijat ovat toteuttaneet työyhteisöjen esittämiä pienimuotoisia käytännön työn kehittämistä palvelevia tutkimus- ja kehittämishankkeita yhteistoiminnallisesti.

Kansalainen ja yhteisöt -opintojakso (K1, 5 op)

Opintojakso on toteutettu ensimmäisen opiskeluvuoden keväällä. Opintojakson tavoitteena oli, että opiskelija perehtyy kolmanteen sektoriin sosiaalialan toimijana ja kansalaisten arkisiin kokemuksiin sekä oman hyvinvointinsa subjekteina että sosiaalialan palvelujen käyttäjinä kolmannella, julkisella tai yksityisellä sektorilla. Kurssin sisällöissä ovat painottuneet erilaisten yhteisö-

jen ja kansalaisten monimuotoiset suhteet ja hyvän elämän eri osa-alueiden tarkastelu sekä opiskelijan itsensä että opintojaksolla kohdattujen kansalaisten elämässä. Kurssilla on tutustuttu auttamis- ja neuvontatyöhön sekä sosiaalialan erilaisiin kohdeilmiöihin ihmisten ja yhteisöjen arjen näkökulmasta. Opintojakson viitekehyksenä on ollut humanistinen ihmiskäsitys. Opintojakson suoritettuaan opiskelijan pitäisi ymmärtää julkisen ja kansalaistoiminnan eroja ja yhtäläisyyksiä sekä osata hahmottaa yhteisöjen merkityksen kansalaisen hyvinvoinnin kokonaisuudessa. Kurssilla opiskelija on tutustunut valitsemaansa kohdeilmiöön sekä itseensä kansalaisena ja yhteisön jäsenenä. Kurssilla on tehty osallistavan havainnoinnin tehtävä yhteisösosiaalityön toimipisteessä. K1 on järjestetty yhteistyössä Kalliolan setlementin kanssa. Vastuuopettaja: yliopistonlehtori Kirsi Nousiainen (2016).

Kirsi Nousiainen on kerännyt K1 jaksosta vain suullista palautetta, joten käytettävissä ei ole ollut palauteaineistoa arviointia varten.

Asiakastyön taidot -opintojakso (K2, 5 op)

Opintojakson tavoitteena on ollut, että opiskelija perehtyy sosiaalityön ammattikäytäntöihin, ymmärtää asiakkaan osallisuuden asiakastyön keskeisenä lähtökohtana ja sosiaalisen toimintakyvyn merkityksen vuorovaikutustilanteessa. Tavoitteena on ollut myös, että opiskelija perehtyy sosiaalityön eettisiin periaatteisiin sekä niiden merkitykseen käytännön toiminnassa ja harjoittelee kriittistä reflektiota.

Opintojakson suoritettuaan opiskelijan tulisi ymmärtää vuorovaikutuksen ja kohtaamisen sekä oman toiminnan merkityksen asiakastyössä. Opiskelija on saanut käsityksen sosiaalisen tilanteen kartoituksesta, suunnitelmallisesta työskentelystä sekä asiakastyön dokumentoinnista. Opiskelijan tulisi tiedostaa eettiset ja vallankäyttöön liittyvät kysymykset sekä niiden tuomat jännitteet sosiaalityössä. Opintojakso on toteutettu yhteistoiminnallisesti PraksisTekijöiden ja käytännön toimipisteiden kanssa (30 tuntia). Opintojaksolle osallistui 26 opiskelijaa vuonna 2015 ja vuonna 2016 osallistujia oli 21. Vastuuopettajina toimivat keväällä 2015 ja 2016 yliopistonlehtori Kirsi Nousiainen ja kehittämisspäällikkö Laura Yliruka.

Vuoden 2014 opintojaksosta ei ollut käytettävissä opiskelijapalautetta. Keväältä 2015 opiskelijoiden palautteita on 8/26 kpl ja keväältä 2016 opiskelijoiden palautteita on 16/21 kpl.

K2-opiskelijoiden palaute (2015 ja 2016):

Opintojakson järjestämisen tapa: Opintojakson käytännön asiat järjestyivät kaikkien vastanneiden mielestä hyvin tai erittäin hyvin sekä vuonna 2015 että 2016. Opintojaksossa toteutettuja sisällöllisiä teemoja pidettiin oman oppimisen kannalta hyvin tai erittäin hyvin toteutuneina.

Opintojakson sisällöt: Vastanneista kaikki kokivat perehtyneensä sosiaalityön käytäntöihin hyvin tai erittäin hyvin. Kevään arvioinnissa parasta olivat luennot (3/8) tai käytännön opiskelu toimipisteessä.

”Vahvasti omaa kiinnostusta sosiaalityöhön. Sai käsityksen omasta osaamisesta ja osamattomuudesta/ mitä pitää vielä kehittää jne.”

”Parasta antia oli asiakkaan kohtaamisen harjoittelu.”

Kaikki vastanneet ymmärsivät sosiaalityön eettiset periaatteet hyvin tai erittäin hyvin.

”Parasta antia oli nähdä lastensuojelun kirjoja. Opin myös tunnistamaan eettisiä ristiriitöitä arjen työssä.”

Opintojakson merkittävyys osana sosiaalityön opintoja arvioitiin numeroasteikolla 1–5. Keskiarvoksi tuli 4½.

”Kiitos monipuolisista luentokerroista. Olisi kiva, jos harjoittelupaikkoja olisi monipuolisemmin eri sosiaalityön paikoissa.”

”Luennot oikein hyviä ja osuvia.”

Avovastauksissa toivottiin lisää tunteja käytännönopetukseen ja pienryhmiin. Nykyistä 30 tuntimäärää pidettiin liian pienenä.

”Enemmän harjoittelua. Enemmän luentoja.”

Kurssin kokonaisarvio oli opiskelijoilta hyvin kiittävä. Osallistavaa opetusta pidettiin hyvänä tapana oppia:

”Hyvä ja osallistava opetus”.

”Hyvä kurssi”.

Yhteenvedoa palautteesta

- Kurssin rakenne ja sisältö näyttää vastaavan hyvin sosiaalityön tutkintovaatimuksissa (2014–2017) niille asetettuihin tavoitteisiin.
- Kritiikkiä tuli ainoastaan kurssin käytännönopiskelun tuntimäärän pienuudesta (30 tuntia) ja kurssin lyhydestä. Saatujen palautteiden (16/21) perusteella opiskelijat toivoivat lisää luentoja ja aikaa käytännön oppimiseen.

Ammatilliset valmiudet -opintojakso (K3, 10 op)

Tutkintovaatimusten (2014–2017) mukaan opintojakson tavoitteena on ollut, että opiskelija saa omakohtaisen kokemuksen ammatillisesta työskentelystä, sosiaalityön menetelmistä ja niiden taustateorioista sekä osaa toimia sosiaalityön eettisten periaatteiden mukaisesti. Tavoitteena on

ollut, että opiskelija omaksuu kriittisen, tutkivan ja refleктоivan työtteen. Opintojakso on vahvistanut opiskelijan henkilökohtaisen ammatti-identiteetin muotoutumista. Opintojakson suoritettuaan opiskelija on harjoitellut avointa ja kunnioittavaa suhtautumista niin kulttuurisen kuin muunkin erilaisuuden kohtaamisessa. Tavoitteena on ollut, että opiskelija saa työskennellä erilaisista taustoista tulevien asiakkaiden kanssa dialogisen vastavuoroisen orientaation mukaisesti. Opintojakson suoritettuaan opiskelija osaa tukea ja edistää asiakkaan oman toimijuuden kehittymistä. Hän on omaksunut yhteistoiminnallisen työskentelytavan asiakkaan, hänen verkostonsa sekä muiden ammatillisten toimijoiden kanssa, ja kykenee tunnistamaan sekä hyödyntämään tarkoituksenmukaisesti erilaisia tiedonlajeja käytännön sosiaalityössä. Vastuupettajina opintojaksolla toimivat yliopistonlehtorit Ritva Poikela ja Kaija Hänninen.

Ammatilliset valmiudet (K3) -opintojakson tutkintovaatimusten mukaiset tavoitteet ovat olleet laajat ja siihen nähden opintojakso on suhteellisen lyhyt (10 op) sisältäen 200 h oppimista käytännössä sosiaalityön eri toimialoilla ja toimipaikoissa. Opintojakso supistui 15 opintopisteestä 10 opintopisteeseen ja käytäntöosuus väheni 300 tunnista 200 tuntiin vuodesta 2014 lähtien.

Ammatilliset valmiudet (K3) -opintojaksoa on toteutettu monimuotoisena kokonaisuutena. Opintojakso koostuu seuraavista toisiinsa nivelyivistä osioista:

1. Käytännön opiskelu käytännön opettajana toimivan sosiaalityöntekijän ohjauksessa erikseen sovittavassa sosiaalityön toimipaikassa yhteensä 200 tuntia joko Heikki Waris -instituutin praksistoimintapaikoissa tai muualla. Tämä sisältää 20 tuntia käytännönopettajan antamaa työnohjausta.
2. Kirjallisuuteen ja käytäntöön perustuva seminaarityöskentely
3. Kirjallisuuteen ja käytäntöön perustuva pienryhmätyöskentely
4. Kirjalliset tehtävät

Opiskelijat ovat olleet taustaltaan heterogeeninen ryhmä, josta aiheutuu ristiriitaisia odotuksia opintojakson suhteen. Osa opiskelijoista tulee suoraan lukiosta, osalla on aiempi korkeakoulututkinto. Enemmistöllä opiskelijoista ei ole aiempaa sosiaalialan työkokemusta, mutta runsaasti on ollut heitäkin, joilla on jo kokemusta sosiaalityöntekijän tehtävässä työskentelystä.

Opintojakson käytäntöosuus on suoritettu pääasiassa pääkaupunkiseudun sosiaalityön toimipaikoissa aikuissosiaalityössä tai lastensuojelussa Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla. Opintojakso on voitu suorittaa myös muilla sosiaalityön alueilla ja muissa kunnissa tai sairaalassosiaalityössä. Lähtökohta on ollut, että ohjaava sosiaalityöntekijä on suorittanut käytännönopettajakoulutuksen tai osallistuu parhaillaan koulutukseen.

K3-opintojakson arviointi perustui opiskelijoilta kerättyyn palautteeseen (18/53) sekä jakson käytännön opettajien antamaan palautteeseen (29/57), joka on kerätty sähköisellä kyselyllä. Pienryhmäohjaajat (4/6) kirjasivat myös opiskelijoilta ja käytännön opettajilta saamaansa palautetta oman palautteensa lisäksi. Lisäksi aineistona käytettiin yliopistolehtoreiden kirjoittamaa artikkelia, jossa he ovat tarkastelleet 25 opiskelijan kirjallisen työtä vuosilta 2014–2015.

K3-opiskelijoiden palaute (syksy 2016):

Palautteita kerättiin kahdella eri tavalla. Kurssin vastuopettajat olivat keränneet palautteita E-lomakekyselyllä, jolla tieto saatiin vain 7 opiskelijalta, vaikka kysely toistettiin helmikuussa 2016. Toukokuussa 2016 kerättiin K4-opintojaksolla lisäksi 11 opiskelijan palaute erilaisella arviointilomakkeella. K3-kurssin osallistujia oli 53 (joista 43 oli opiskelijana käytännössä, 8 sijaisena ja 2 opiskelijalle jakso oli hyväksi luettu), joten palautteita saatiin yhteensä vain 18/53 eli noin kolmasosalta opiskelijoista. Eri ajankohtina kerätyt palautteet käsiteltiin yhdessä teemoitain, vaikka on huomioitava, että joku saattoi vastata kyselyyn kahteen kertaan. Kurssin toteutustapaa ja kokonaisuutta piti hyvänä 11 opiskelijaa (61 % vastanneista).

"Erittäin hyödyllinen opintojakso. Sosiaalityötä oppii vain käytännössä"

"Hieno kokonaisuus! Auttoi löytämään omaa identiteettiä sosiaalityöntekijänä.

"Opin ihan käytännön vinkkejä esim. asiakkaiden kohtaamisesta."

Opintokokonaisuuden parhaana antina 14 opiskelijaa (78 % vastanneista) piti käytännössä tehtyä harjoittelua. Oppimiskokemuksia kuvailtiin muun muassa näin:

"Opin lisää ihmisten kohtaamisesta vaikeissa tilanteissa"

"Opin konkreettista sosiaalityöntekijän arkityötä, se oli kaikista merkityksellisintä ja tärkeintä ammattiin kasvamisessa"

"Sain paljon uutta tietoa, oppia, käytänteitä, suhteita ja kontakteja"

"Parasta oli se, että sai kunnolla tutustua käytännön työhön."

Pienryhmätyöskentelyn hyödyllisenä mainitsi kolmetoista vastaajaa (72 % vastanneista). Opiskelijat kuvaavat pienryhmiä näin:

"Pienryhmissä tapahtuva reflektointi oli todella antoisaa ja koin etenkin asiakasanalyysin teon todella hyvänä"

"Muiden opiskelijoiden kokemukset olivat kiinnostavia." "Pienryhmätapaamisissa sai vertaistukea ja reflektoida työharjoittelua. Muiden kokemuksista kuuleminen oli mielenkiintoista ja hyödyllistä."

"Pienryhmistä sai kyllä paljon irti; neuvoja, kokemusten jakamista jne."

"Pienryhmät todella antoisia, voisi olla enemmänkin, niissä oppi paljon ja sai vertaistukea ja tietynlaista 'työnohjausta' "

"Pienryhmät tukivat harjoittelua"

"Pidin pienryhmistä ja että olimme kukin eri paikoista: sai kuulla paljon muista paikoista."

Seminaareja piti hyödyllisinä ja kiinnostavina yhdeksän opiskelijaa. Lisäksi kaksi opiskelijaa oli joihinkin tiettyihin seminaareihin tyytyväinen, esimerkiksi vierailevia luennoitsijoita pidettiin hyvinä. Erityisesti kokemusasiantuntijan puheenvuoroa kiitteli kolme opiskelijaa. Opiskelijat kommentoivat muun muassa näin:

"Seminaareja olisi voinut olla muutama enemmän. Hyödyllisiä, hyviä näkökulmia käytännön puurtamisen rinnalle."

"Seminaarit loivat yhteisiä suurempia linjoja. Opetus antoi työvälineitä erityisesti reflektioon työssä ja eettisten näkökulmien huomioimiseen"

"Yliopisto-opetus oli mielestäni toimivaa ja laadukasta. Opetuksesta oli hyötyä käytännönopetuspaikassani ja reflektoin opittua käytännön opettajani kanssa."

"Aiheet hyvät, ehkä vähän kapeat eivätkö kovin syvälliset, mutta aina niistä jotakin oivallusta saa."

"Eerika työskentely oli hyvää ja kehittämisorientoitunutta. "

Seminaariopetusta ei kokenut hyödyllisenä kuusi opiskelijaa. Eräs opiskelija piti seminaareista, mutta toivoi niihin jämakkyyttä. Erityisesti osa opiskelijoista olisi kaivannut menetelmiä.

"Massaluentojen yhdistäminen käytäntöön oli turhaa.. Yliopiston tulisi tarjota tieteellisiä menetelmiä, mutta niitä ei ollut tarjolla "

"Toteutus toimi, mutta seminaarit eivät antaneet lisäarvoa opintojaksolle."

"Seminaareissa ei tullut esiin mitään järkevää tai mullistavaa 'uutta'... Eikö todellakaan löydy käytäntöjaksolle muuta sisältöä kuin taidelähtöiset menetelmät ja väljä 'monikulttuurisuus'keskustelu? Missä muut menetelmät?"

"Eri työmenetelmiä olisi voinut esitellä laajemmin."

Asiakastapausten käsittelemisen luennoilla nosti esille kehittämiskohteena kaksi opiskelijaa:

"Luennotkin oli hyviä, mutta niihin kaipasin enemmän sitä käytännön työn ääntä jollain tapaa, case-tapauksia."

"Opetus oli hyvää ja antoisaa joskin toivoisin lisää enemmän caseja oikeasta työstä pohdintaan seminaareihin."

Käytännönopetusta pidettiin pääsääntöisesti hyvänä. Kuusi opiskelijaa mainitsi, että ohjauskeskustelut olivat hyödyllisiä ja opettavaisia. Vain kaksi opiskelijaa mainitsi, että käytännönopettajan kanssa keskustelut eivät olleet hyödyllisiä tai käytännönopettaja ei ollut tehtäviensä tasalla. Kolme opiskelijaa toivoi myös ohjauskeskusteluihin tarkempaa sisältöä ja rakentavaa palautteenanto rakennetta.

Muina kehittämisen kohteita kurssilla nostettiin esille muun muassa kahden opiskelijan taholta tiedonkulku kurssiin liittyen. Kolme opiskelijaa toivoi myös, että tuntimäärää lisättäisiin 300 tuntiin jatkossa. Yksi heistä kommentoi näin:

"Mielenkiintoinen jakso, mutta jos minulla ei olisi aiempaa kokemusta alalta olisi aika hurjaa, että 200 tunnin jälkeen olisin "pätevä epäpäteväksi" sosiaalityöntekijäksi."

K3-käytännönopettajien palaute (syksy 2015):

Käytännönopettajien palautteesta (N=29/45) tuli johdonmukaisesti ilmi myönteinen asenne käytännönopetuksen ohjaukseen. Yliopistoyhteistyö nähtiin oman työn kehittämisen kannalta tärkeäksi. Käytännönopettajien palautteista välittyi innokkuus ja rakentava halu yhteistoimintaan, vaikka kalenterit olivatkin täynnä ja työtahti tiivis.

"Itse olisin valmis ottamaan opiskelijan vaikka joka vuosi, mutta esimies ei välttämättä suostu siihen."

Yliopiston osuuteen oltiin kautta linjan tyytyväisiä. Käytännönopettajat kokivat lähes yksimielisesti yliopiston ohjeet selkeiksi ja tyytyväisyys käytännönopettajien koulutuksen annista oli ilmeistä (23/29). Kolmen opettajan mielestä tieto opiskelijasta tuli heille liian myöhään.

"Käytännön jakso on todella hyödyllinen sekä opiskelijalle että käytännön opettajalle, parhaimmillaan myös koko työyhteisölle."

"Kiitos mielenkiintoisesta koulutuksesta ja luennoista!"

Opiskelijoita koskeva palaute oli kannustavaa ja lähes kaikki kokivat opiskelijan olleen oikea valinta heidän yksikköönsä (24/29). Vain yksi ilmoitti, että valinta ei tällä kertaa onnistunut.

"Onnistui erinomaisesti! Opiskelija oli todella hyvä ja hänen ohjaamisensa mukavaa."

"Erittäin myönteinen kokemus. Opiskelijani oli huippu."

Jatkossa harjoittelijoiden ottamista rajoitti oman toimipaikan työn sisällön muutokset ja/tai esimiehellä oleva päätösvalta.

”Periaatteessa olen valmis ottamaan opiskelijan, mikäli se on mahdollista työyhteisön/työnantajan puolelta. Syksy tulee olemaan haastava toimeentulotuen Kela-siirron ja sitä seuraavien mahdollisten organisaatio- ja toimenkuvamuutosten vuoksi.”

Kehittämismahdollisuuksia nähtiin opiskelijoiden vuorovaikutustaidoissa ja asiakastyön valmiuksissa yleisemmin

”..vuorovaikutus, dokumentointi, jokaisessa on jotain hyvää asennetta, rohkeutta... teoriasta en osa sanoa, teoreettinen osaaminen on yleensä (liiankin) hyvä”

Käytännönopetusjakson rakennetta koskeva palaute oli osin ristiriitaista. Toivomuksena oli, että opiskelija saisi ennen harjoitteluun sitoutumistaan tutustua tarvittaessa useampaan käytännönopetuspaikkaan ja ohjaajaan, että odotukset kohtaisivat. Osa käytännön opettajista koki käytännönopetuksen tuntimäärän liian pieneksi tai suureksi. Rungas puolet (18/29) oli sitä mieltä, että tuntimäärä riitti hyvin. Neljännes (7/29) oli sitä mieltä, että tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittaisiin pidempi aika. Kahden käytännönopettajan (2/29) mielestä 100 tuntia käytännönopetusta riittäisi.

”200 tuntia tuntui lyhyeltä ajalta. Juuri kun pääsi vauhtiin, aika loppui. Kokemuksia asiakastyöstä olisi ehtinyt kertyä enemmän, jos aika olisi ollut pidempi.”

”200 tuntia on liian pitkä. 100 intensiivistä läsnäolotuntia riittää.”

Ohjaukseen varattu 20 tunnin määrä koettiin sekä riittäväksi(13/29) että liian suureksi (8/29). Muutamilta kritiikkiä sai harjoittelujakson repaleisuus, koska opiskelijalla oli samaan aikaan teoriaopintoja yliopistolla.

”20 tuntia tuntui ihan sopivalta määrältä. Toteutimme työnhajauksen siihen varatuilla ajoilla sekä esim. yhteisiin asiakastapaamisiin valmistautumalla ja niitä jälkeenpäin purkamalla.”

”200 tuntia on varmaan riittävä (enempi ei huonompi), mutta harjoittelu oli melko risainen. Opiskelija itse määritteli hyvin pitkälle, miten on paikalla (toki joustuen, kun asiasta keskusteltiin). Ohjaajana koen paremmaksi, jos opiskelija paikalla säännöllisesti määrättyt päivät, helpompi suunnitella. Itse ajattelen, että paljon tärkeää jäi pois, mutta ei välttämättä johtunut tuntimäärästä.”

”Opiskelijalla oli usein yliopistolla käytännön osuuteen liittyvää opiskelua. Oppimisen kannalta olisi parempi, että olisi täysiä päiviä ja työn opettelu ei olisi katkonaista, koska asiakastilanteisiin valmistautuminen vie aikaa ja on hyvä ehtiä keskustelemaan mahdollisimman pian niiden jälkeen.”

Pienryhmäohjaajien palaute:

Pienryhmäohjaajien (4/6) palautteessa korostui kokemus pienryhmien tärkeydestä. Opiskelijat tarvitsevat paikan, jossa voivat jakaa harjoittelukokemuksiaan. Pienryhmäohjaajat olivat huolissaan opiskelijoiden jaksamisesta, koska iltaryhmien opiskelijat olivat hyvin väsyneitä. Muuten opiskelijat saivat pelkästään hyviä arvioita pienryhmistä. Ohjaajien mukaan ”hienoja opiskelijoita”.

Opettajien analyysiä K3-opintojaksosta:

Kaija Hänninen ja Ritva Poikela (2016) tarkastelivat *artikkelissaan vuorovaikutuksen kokonaisvaltaisuus ammatillisten valmiuksien ydintä käytännön opetuksessa K3-opintojakson toteutusta vuosien 2014–2015 aikana*. Artikkelissa tarkasteltiin, miten vuorovaikutuksen metataidot opittavana kohteena sekä K3 -opintojakson toteutus näkyvät opiskelijoiden kirjallisissa tehtävissä. Aineistona olivat satunnaisotannalla poimittuna 25 opiskelijan työt (n = 79 opiskelijaa vv. 2014–2015). Opintojaksolla on opetettu orientaationa toimintälähtöistä, dialogista ja kohtaavaa vuorovaikutusta ammatillisen asiakastyön metataitona, jonka varassa opiskelijat voivat rakentaa osaamistaan sosiaalityön eri aloilla ja tehtävissä. Lisäksi opintojaksolla on tarjottu orientaatioon liittyviä välineitä asiakaskohtaiseen työskentelyyn. Välineinä mainittiin moninäkökulmataulukko², tulkintataulukko³ ja empaattisen kuuntelun harjoitus⁴. Artikkelin johtopäätöksenä oli, että opintojakson osista ja tehtävistä rakentui toimiva ja mielekäs kokonaisuus: useat opiskelijat totesivat kurssin olleen hyvä kokonaisuus, vaikka he aluksi olivat kysyneet miksi opintokokonaisuus koostuu monista erilaisista palasista. Monissa kirjoitelmissa nousi selkeästi esille opetuksen keskeisiä sisältöjä ja menetelmiä merkityksellisinä opiskelijoiden oppimisprosessille. Kirjoituksissa näkyi, että vuorovaikutus hahmotetaan kokonaisvaltaisena sisältäen toiminnan ja tunteet dialogisuuden ohella. Moninäkökulma- ja tulkintataulukko näyttivät toimineen kriittisen, tutkivan ja reflektoi-

² Moninäkökulmataulukon avulla voidaan analysoida asiakastilanteen erilaisia näkökulmia (mm. sisältöjä, ylisukupolvisuutta, tunteita, asiakkaan viestiä, eettisiä kysymyksiä, käytettyjä välineitä ja menetelmiä, asiakkaan osallisuutta ja toimijuutta sekä verkostoja, tehtyjä sopimuksia ja työnjakoa).

³ Tulkintataulukko toimii dialogisena vuorovaikutuksen välineenä, jonka avulla asiakas, sosiaalityöntekijä ja muut ammattilaiset voivat käydä metatason keskustelua asiakkaan tarpeista, ratkaisuehdotuksista, käsitteistä, menetelmistä, palveluista, jne. Metakeskustelussa avataan sitä, minkä merkityksen kukin antaa keskustelussa esille tuleville tärkeiksi koetuille asioille ja käsitteille asiakkaan auttamisen prosessissa.

⁴ Empaattisen kuuntelun harjoituksessa keskitytään kuuntelemaan ja tunnistamaan tunteita. Harjoitus tehdään pareittain ja kumpikin on vuorotellen puhujan ja kuuntelijan roolissa. Harjoituksessa ei keskeytetä kertojaa ja kuuntelijaa keskittyä tunteiden kuuntelemiseen keskeyttämättä kertojaa. Kerronnan lopuksi kuuntelija kertoo millaisia tunteita kuuli puhujalla olleen. Harjoitus toistetaan olemalla eri rooleissa ja lopuksi keskustellaan siitä miltä harjoitus tuntui.

van ajattelun välineinä toimintalähtöisessä, dialogisessa ja kohtaavassa vuorovaikutuksessa. Jatkossa myös välineiden käyttäminen asiakkaiden kanssa olisi hyödyllistä. Oppimiskokemuksina opiskelijat nostivat muun muassa teorian oppimisen ja hyödyntämisen käytännössä, erilaiset dialogiset vuorovaikutustilanteet sekä tunteita herättävät ja moninäkökulmaiseen ajatteluun virittävät oppimistapahtumat. Pienryhmät olivat myös toimivia ja niissä toteutui hyvin oppimisen dialogisuus.

Yhteenvetoa palautteesta: opintojaksot Ammatilliset valmiudet K2 ja Asiakastyön taidot K3

- Ammatilliset valmiudet opintojakso oli pääsääntöisesti opiskelijoiden mielestä toimiva kokonaisuus. Opintojakson parasta antia oli käytäntö ja siitä oppiminen.
- Käytännönopettajat kokevat opiskelijoiden opettamisen antoisana ja opiskelijat arvostavat käytännönopetusjaksoa tärkeänä opiskelumuotona.
- Käytännönopettajien ohjaustaitoja tai ohjauksen välineitä on hyvä lisätä ja tukea säännöllisesti.
- Seminaareihin voisi jatkossa lisätä tieteellisten menetelmien opetusta sekä asiakastapausesimerkkejä. Käytännönopettajat nostivat kehittämiskohteena myös vuorovaikutustaidot.
- Palautteesta todennäköisesti näkyy opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat suorittaa opintojaksoa, esimerkiksi osalle seminaariopetus antoi paljon tai käytännössä tehdyt tunnit olivat riittäviä ja osa oli kriittisempiä.
- Pienryhmät saivat hyvää palautetta sekä opiskelijoilta että pienryhmäohjaajilta.
- Kurssin ajoituksen ja järjestelyjen osalta on huomattava, että opiskelijoilla ei ole päällekkäisyyttä ja siksi aikataulujen pitävyys ja ajoissa ilmoittaminen korostuu. Myös käytännönopetuspaikat toivoivat selkeyttä ja ennakoitavuutta aikatauluihin.

Moninäkökulmainen sosiaalityön käytäntö (K4, 5 op)

Koska opintojakso oli uusi ja opiskelijoita paljon, se toteutettiin lukuvuonna 2015–2016 kaksi kertaa kahtena erilaisena kokeilevana pilottikurssina: syyskuussa 2015 vain sosiaalityön opiskelijoille ja toukokuussa 2016 niin, että se oli myös Helsingin yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan lääkärikoulutukseensa hyväksymä valinnainen kurssi. Kurssien suunnittelusta ja osin opetuksesta on vastannut moniammatillinen tiimi, johon on osallistunut jäseniä Helsingin yliopistosta, Soccasta, HUS:sista ja Helsingin kaupungilta (koulutusylilääkäri Salokekkilä).

Molemmille intensiivikursseille otettiin 20 opiskelijaa. Jälkimmäisellä kurssilla lääketieteen opiskelijoille oli varattu oma kiintiö 7, johon ilmoittautui 2 ja kurssin suoritti 1 lääkäriopiskelija. Lisäksi sosiaalityön opiskelijoille oli kolmas vaihtoehto: he saattoivat suorittaa kurssin ryhmätentinä, joita järjestettiin lukuvuoden aikana 3. Kaikissa vaihtoehdoissa kirjoitetaan lisäksi kurssikirjallisuuteen sekä oman oppimiskokemuksen reflektointiin perustuva 10 sivun mittainen essee.

Opintojakson tavoitteena on ollut, että opiskelija syventää asiakastyön ammatillisia valmiuksia toimia sosiaalityöntekijänä yhdessä asiakkaan ja muiden ammattilaisten kanssa. Seminaarissa on työskennelty tutkivalla otteella yhteistoiminnallisesti. Opintojakson suoritettuaan opiskelija 1) osaa ottaa työskentelyssään huomioon ihmisten arjen monimuotoisuuden, kompleksisuuden ja dynamiikan; 2) osaa edistää asiakkaan oman toimijuuden kehittymistä ja kykenee moninäkökulmaiseen työskentelyyn monitoimijaisessa asiakkuusverkostossa; 3) osaa tarkastella toimintaa systeemisenä kokonaisuutena ja arvioida sosiaalityön paikkaa ja merkitystä yhteiskunnallisena toimintana ja vaikuttamisena.

Kurssi laajensi Helsingin yliopiston sosiaalityön käytännönopetuksen tarjontaa sosiaalityön ja terveydenhuollon kysymyksiä käsittelevällä opintojaksolla. Jaksolla tutustuttiin ajantasaisten tapausesimerkkien kautta sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisten asiakkaiden tilanteisiin. Vastuuhenkilö: Professori Mirja Satka (muut suunnittelijat ja toteuttajat opetusylilääkäri Pirkko Salokkila kehittämispäällikkö Laura Yliruka, yliopistonlehtori Kirsi Nousiainen, sosiaalityöntekijät Katariina Kohonen, Charlotta Sandström ja Johanna Hedman HUS, psykiatria).

K4-opiskelijoiden palaute (2015):

Moninäkökulmainen sosiaalityön käytäntö kurssi toteutettiin ensimmäisen kerran 3.-15.9.2015. Palautteita saatiin 18/20 opiskelijalta. Palautteiden mukaan opetus sisältöihin oltiin pääsääntöisesti tyytyväisiä. Puolet vastanneista piti käytännön työntekijöiden antia ja tapausanalyysijä kurssin parhaana sisältönä (9/18). Kolmasosa kiitteli erityisesti monipuolisia luentoja ja eri alojen asiantuntijoiden tuomia monia näkökulmia. *Kuvastin* menetelmän käyttökelpoisuus ja kiinnostavuus oman työn kannalta mainittiin erikseen useassa avovastauksessa. Useiden ja erilaista asiantuntemusta edustavien opettajien vuorovaikutusta opiskelijoiden kanssa pidettiin yleisesti kurssin rikkautena.

”Parasta olivat esimerkit.”

”Parasta oli selkeys ja tiiviys.”

”Kurssi auttoi pohtimaan moniammatillisuutta laajemmin, pohtimaan omaa osaa yhteistyöverkostossa.”

”Luentojen sisältö oli hyvä, keskustelua olisi voinut olla vielä enemmän.”

”Kurssi vastasi hyvin odotuksiani ja se oli tiivis ja kattava paketti aiheesta.”

Eniten kehitettävää 1. pilottikurssin opiskelijoiden mielestä oli kurssin aikatauluttamisessa. Osin ristiriitaista tosin oli, että kaksi opiskelijaa erityisesti kiitteli päivän tiivistä ajoitusta ja organisoitua. Osa vastanneista oli sitä mieltä, että ainakin yksi pitkä tauko olisi viisituntisen rupeaman kohdalla ollut paikallaan. Lähes puolet (8/18) kritisoi opetuksen liian monia teemoja ja kurssin liikaa teoreettisuutta (luennointia) ja muutamat mainitsivat häiritsevänä tekijänä opiskelijoiden oman osaamisen sivuuttamisen. Sama taulukkotehtävä kuin joillakin opiskelijoilla oli ollut K2 ja K3 kurssilla sai myös miinusta.

Kurssin kehittämistoiveet painottuivat opetusmenetelmien kehittämiseen vuorovaikutteisemmiksi ja pohtivimmiksi. Toisaalta käytännön asiantuntijoita toivottiin lisää ja toisaalta toivottiin keskittymistä vain muutamaa teemaan, ja sen käsittelyä syvällisemmin. Opiskelijat toivoivat opetustilanteissa myös huomioitavan, että kaikilla kurssilaisilla ei ole vielä lainkaan sosiaalialan työkokemusta.

”Kiire pois, enemmän käytäntöä, enemmän omaa reflektointia. Myös lääkiksen opiskelijat samaan saliin kehittämään yhteistyökäytäntöjä ja pohtimaan toistemme rooleja asiakkaan hyvinvoinnin edistämässä”

”Keskittyminen vain muutamaan teemaan, mutta syvällisesti niihin.”

”Rakenteellisen sosiaalityön käsittelyä vahvemmin esille.”

Palaute K4-opintojakson loppuesseistä (2015)

Vuonna 2015 suoritetusta opintojaksosta on saatu palautetta arviointia varten myös Kati Tarnasen tekemästä **sosiaalityön sivuaineen tutkielmasta** (2016). Tarnanen on selvittänyt miten opiskelijat kuvaavat omaa moninäkökulmaisuuteen liittyvää ammatillista oppimistaan moninäkökulmainen sosiaalityön käytäntö (K4) -opintojakson loppuesseissä. Esseitä oli yhteensä 19 kappaletta. Aineiston analyysimetodina on ollut sisällönanalyysi. Kurssin osallistujista lähes kaikilla oli sosiaalityöhön liittyvää työkokemusta ja kurssilla opittua arvioitiin lähes aina oman työkokemuksen tai harjoittelukokemusten valossa.

Sivuainetutkielmassa keskeisimmin moninäkökulmaisuuteen liittyvää oppimista kuvattiin moniammatillisen yhteistyön ja siihen liittyvien haasteiden ja ongelmien sekä positiivisten tavoitteiden ja ammattierojen kautta. Moniammatillisuuden tarvetta ei kyseenalaistettu; ainoastaan kannettiin huolta siitä, miten paljon yhteistyö vielä kohtaa haasteita. Moni koki, että toimivia yhteistyömalleja ei vielä ollut ja että moniammatillisuus kompastui usein jo pelkkiin käytännön järjestykseen. Haasteita nähtiin muun muassa ihmisten välisissä suhteissa, asenteissa sekä tiedon puutteessa toisen tekemästä työstä. Sen lisäksi ammattihierarkia nähtiin merkittävänä yhteistyön tekemiseen vaikuttavana asiana. Myös aikataulut, tiedon kulkemiseen sekä yhteistyön tekemiseen liittyvät mallit ja resurssit koettiin haasteellisina. Johtopäätöksenä voitiin kuitenkin todeta, että vaikka moninäkökulmainen sosiaalityö on haastavaa, oli se myös tavoittelemisen arvoista. Sen nähtiin mahdollistavan asiakkaan kokonaisvaltaisen auttamisen ja ymmärrettiin, että sosiaalityö

tarvitsee tuekseen yhteistyökumppaneita epäkohtien välttämiseksi. Asiakkaan näkökulma näyttäytyi esseissä kuitenkin hyvänä ja tavoitteellisena päämääränä kuin jo konkreettisena moninäkökulmaisena toimintana. Sosiaalityöntekijän rooli tuntui olevan sellaisessa vaiheessa, että se haki vielä omaa paikkaansa moninäkökulmaisen sosiaalityön haasteissa.

Moninäkökulmainen tapa tehdä sosiaalityötä nähtiin tutkimuksessa rakenteellisen sosiaalityön toteutustapana. Kurssi nähtiin ajan haasteisiin vastaamisena ja kurssi näytti lisänsä kiinnostusta moninäkökulmaisuuksiin kohtaan. Kurssin toteutukseen olisi toivottu kuitenkin lisää käytäntöä ja opetukseen hieman laajempaa ammattilaisperspektiiviä. Jatkossa olisi huomioitava se, että tiimityön tekemistä ja moniammatillista yhteistyötä opetellaan jo koulutuksessa yhdessä niiden toimijoiden kanssa, joiden kanssa moniammatillista yhteistyötä tehdään todellisuudessakin.

K4-opintojakson toinen pilottikurssi

Vuonna 2016 järjestetyn toisen kurssin opetussuunnitelmassa opiskelijoiden esittämät kehittämissuhteudet otettiin huomioon. Kurssia kehitettiin pedagogisesti (opiskelijoiden osallisuutta lisättiin mm. sosiokraatia hyödyntämällä), temaattisesti (keskityttiin lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseen), sekä metodisesti ja kokemusasiantuntijoiden osallistumista kurssiin lisättiin. Lisäksi kurssi avattiin lääketieteen opiskelijoille toivotun vuorovaikutuksen aikaansaamiseksi.

Opintojakso toteutettiin toisen kerran 3.5.–17.5.2016 nimellä *Lääkärin ja sosiaalityöntekijän moninäkökulmainen yhteistyö*. Opintojakson teemaksi valittiin lasten kaltoinkohtelu. Kurssilla luennoivat lastensuojelun, yleislääketieteen ja psykiatrian moninäkökulmaista työtä tekevät työntekijät (mm. yleislääketieteen, hoitotyön, lastensuojelun sosiaalityön, psykiatrian näkökulmista), viisi erilaista elämänhistoriaa omaavaa kokemusasiantuntijaa ja yliopisto-opetuksen edustajat (Salokkila, Satka, Yliruka sekä videon välityksellä professorit Featherstone ja Paavilainen). Intensiivikurssilla käytettiin vaihtelevia opetusmenetelmiä, joiden avulla opiskelijat tekivät heille annettujen hankalien asiakas- ja potilastilanteiden pohdintaa ryhmissä.

K4-opiskelijoiden palaute (2016)

Kurssin arviointi saatiin 16/20 opiskelijalta, eli 80 % osallistujista antoi palautteen. Kurssin ajoitusta ja toteutustapaa piti erinomaisena 16 opiskelijaa eli kaikki vastanneet. Parasta oli koko kurssin toteutus (7/15), vaihtuvat puhujat ja monipuoliset opetusmenetelmät (7/15). Kokemusasiantuntijoiden mukanaoloa ja teemaa kiiteltiin. Kurssi oli opiskelijoiden mielestä ajankohtainen ja tarpeellinen ja siitä sai käytännön työvälineitä (7/16). Kurssia luonnehdittiin sanoilla tarpeellinen, ajankohtainen, rento, antoisa, toimiva, koskettava, innostava ja se ”*toi esille terveydenhuollon*”.

Useimmin mainittuja tärkeitä opittuja asioita olivat: ”opin asiakkaan kohtaamista”, ”opin avoimista dialogeista”, ”opin enemmän moninäkökulmaisuuksista kuin odotin.”

Yksi opiskelija kirjoitti:

”Kirjallisia tehtäviä ja tenttejä on niin paljon, että tällaiset vuorovaikutteiset luentokurssit tuntuvat ihanilta ja ovat todella antoisia”.

Kehittämisideoina toivottiin enemmän lääkärin näkökulmaa ja lääkäriopiskelijoita kurssille (8/15). Loppusesseen tilalle toivottiin kurssille lisää kontaktiopetusta (5/15). Liian pitkiä luentoja (3/15) ja seminaareja (2/15) kritisoitiin muutamassa palautteessa. Yksittäisissä esityksissä toivottiin keskustelualuetta Moodleen kurssin käyttöön, enemmän kontaktiopetusta ja käytännön työkaluja siihen, miten moninäkökulmaista työskentelyä voisi kehittää omassa työssä. Yksi toivoi opetukseen lisää organisaatio- ja johtamisteoriaa ja yksi toivoi kurssille vierailijaksi esimiehiä, jotka osaisivat kertoa moniammatillisten työtapojen kehittämisestä työyhteisössä.

Tässä kaksi toukokuun kurssipalautetta kokoavaa kommenttia:

”Kaiken kaikkiaan erittäin onnistunut kurssi. Ehdottomasti jatkossa samanlainen toteutus olisi hyvä”.

”Sain todella paljon ajattelemisen aihetta ja uusia näkökulmia, jotka ovat olleet mielestäni myös käytännön työssä”.

Yhteenvetoa palautteesta: Moninäkökulmainen sosiaalityön käytäntö K4

- Toteutettu K4 kurssi on ollut tulevaa sote-integraatiota parhaimmillaan (kurssin monialainen suunnittelu ja kehittäminen; eri alojen opiskelijoiden vuorovaikutus ja toisiltaan oppiminen; vuorovaikutus kokemusasiantuntijoiden kanssa ja kokemustiedon merkityksen esiin nostaminen). Opintojaksolla tulevat ammatilliset ovat pääsevät jo opiskeluaikana pohtimaan moniammatillisen yhteistyön käytäntöjä, jotka heidän valmistuttuaan ammattiin ovat arkipäivää.
- Lääkäriopiskelijoiden määrä tulisi jatkossa saada suuremmaksi, jotta kurssin tavoitteet saavutetaan.
- Kurssin kehittämisessä oli opiskelijapalautte otettu hyvin huomioon ja sen avulla palaute olikin yhden lukuvuoden sisällä parantunut huomattavasti. Avoimeksi jää, miksi opiskelijat eivät ole antaneet palautetta kurssin sisältöteemasta, joka oli lasten kaltoinkohtelu. Ryhmätenttinä suoritetusta kurssista ei palautetta ollut - jäi epäselväksi, miten tämä suoritusmuoto kykeni saavuttamaan asetetut käytännönopetuksen tavoitteet.

Sosiaalityön käytäntötutkimus (K5, 15 op)

Opintojakson tavoitteena on ollut luoda valmiuksia tutkia ja kehittää sosiaalityöntekijöiden työkäytäntöjä. Tavoitteena on ollut, että opiskelija perehtyy sosiaalityön käytäntötutkimukseen ja ammattikäytäntöjen kehittämiseen sekä tutustuu toisen kotimaisen kielen terminologiaan sosiaalityön käytäntötutkimuksessa.

Lisäksi tavoitteeksi on määritelty, että opintojakson suoritettuaan opiskelija osaa suunnitella ja toteuttaa sekä raportoida sosiaalityön käytäntötutkimuksen, johon liittyy tutkimussuunnitelman laatiminen ja sen mukainen työskentely yhteistyössä sosiaalialan työyhteisön kanssa. Opiskelijan tulisi pystyä käymään keskusteluja tutkimuksensa kohteena olevasta ilmiöstä sekä osata arvioida tutkimuksensa avulla sosiaalityön ammattikäytäntöjen kehittämisen tarpeita ja mahdollisuuksia. Opintojakson suoritettuaan opiskelijalla tulisi olla perustaidot yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen asiakastyön kehittämisessä. Hän on harjoitellut dialogista työorientaatiota ja pystyy hyödyntämään sitä omassa ammatillisessa toiminnassaan. Kurssi on ollut kaksikielinen, jossa on ollut yhteinen kontaktiopetus ja sen lisäksi erilliset tutkimuksen ohjausryhmät sekä opiskelijoiden vertaisryhmät.

Opintojakso on koostunut kolmesta toisiinsa nivoutuvasta osasta: 1) sosiaalityön käytäntötutkimuksen teoria, 2) sosiaalityön käytäntöjen tutkiminen työyhteisössä tai muussa kohteessa ja 3) sosiaalityön käytäntötutkimuksen päättöseminaari, jossa opiskelijat ovat esittäneet suullisesti tutkimusraporttinsa ja niistä keskustellaan. Tilaisuuteen ovat olleet tervetulleita myös käytännön toimipaikkojen edustajat.

Käytäntötutkimusjakson tarkoituksena on ollut luoda valmiuksia tutkia ja kehittää työkäytäntöjä sosiaalityössä. Opiskelijat ovat tehneet käytäntötutkimuksensa yhteistyössä käytäntötutkimuksesta kiinnostuneiden työyhteisöjen kanssa ja työyhteisöt ovat saaneet tutkimuksista arvokasta tietoa oman toimintansa kehittämiseen. Käytännön opetukseen osallistuminen on tarkoittanut paitsi opiskelijan ohjausta toimipisteessä (yhdessä työyhteisön kanssa), myös opintojakson suunnittelua ja toteuttamista yhdessä yliopiston ja muiden pääkaupunkiseudun Praksistoimijoiden kanssa. *Pääkaupunkiseudun käytäntötutkimuksen päivä (Helsingin yliopisto)* on ollut vuosittain toistuva, opiskelijoiden pienimuotoisia käytäntötutkimuksia ja uusia tutkimusideoita esittelevä ja koordinoiva tilaisuus. Päivän läpikulkevana teemana on ollut ylläpitää vuoropuhelua eri osapuolten välillä. Päivä järjestettiin syksyllä 2015 neljättä kertaa. Päivän avannut professori Hannu Nieminen sosiaalitieteiden laitokselta muistutti, että yhteiskuntatieteillä on velvollisuus ylläpitää kriittistä näkökulmaa yhteiskunnan ja organisaatioiden kehitykseen, ja esimerkiksi käytäntötutkimuksilla on mahdollista toteuttaa tätä tehtävää.

Käytäntötutkimuksen opintojaksolta (K5, 15 op) on valmistunut arviointijaksolla vuosittain noin 60 käytäntötutkimusta. Vastuuopettajana on toiminut yliopistonlehtori Aino Kääriäinen ja käytäntötutkimusten ohjauksesta ovat vastanneet hänen lisäksään suomenkielisen koulutuksen osalta käytäntötutkimuksen professori Mirja Satka, professori Marjaana Seppänen, yliopistonlehtorit

Ritva Poikela ja Kirsi Nousiainen. Myös Soccan kehittämispäällikkö Laura Yliruka on toiminut K5-töiden ohjaajana.

K5-opiskelijoiden palaute (2015 ja 2016)

K5 kurssin opiskelijapalautteita oli käytettävissä keväältä 2015 (N=29) ja keväältä 2016 (N=56). Aineistot käsiteltiin aikajärjestyksessä erikseen, jolloin havainnollistuu myös se otettiin aiempi palaute huomioon kurssin kehittämisessä.

Lukuvuoden 2014–2015 palautteista nousi esiin kiire: suuri enemmistö (21/29) kuvasi opintojaksoa sanoilla *”hektinen, työläs, stressaava”*. K5-jakson ajankohta sai kritiikkiä noin kolmasosassa vastauksista. Joululoman sijoittuminen jakson sisälle nähtiin kautta linjan huonona eli koko K5-jakson aikataulua toivottiin uudelleenorganisoidavaksi.

”Opintojakso oli työntäyteinen, se vaati ahkeraa ja nopeatempoista työskentelyä erityisesti tammikuussa, kun raportin kirjoitus ja analyysi tuli ajankohtaiseksi.”

”Ajoitus ei ehkä ollut paras, koska joulukuusi sijoittui opintojakson sisälle. Tällöin työyhteisössä oli lomakausia.”

Innostuneita tai tyytyväisiä oli vain pieni osa (8/29) opiskelijoista. Tiivistä aikataulua pidemmäksi toivoi noin puolet (15/29). Opiskelijat mainitsivat yönien menneen, ahdistuksen ja kilojen lisääntyneen sekä uupumuksen yllättäneen. Vertaisryhmien toimintaa toivottiin täsmennettäväksi (5/29). Eniten ruusuja opiskelijat antoivat opintojaksolle siitä, että vaikka jakso oli rankka, niin sen myötä oppi paljon (10/29). Yliopiston opettajien kannustuksesta ja hyvästä ohjauksesta kiiteltiin (8/29). Eniten risuja saivat kurssin aikataulu (14/29) ja käytössä olleen Moodle-alustan sekavuus (5/29).

”Opintojakso on työntäyteinen, se vaatii ahkeraa ja nopeatempoista työskentelyä.”

”Tosi kurinalaista, joka hetki oltava tuloksellinen.”

Lukuvuoden 2015–2016 palautteissa hektisyys ei enää ollut päällimmäinen palaute sillä vain puolet mainitsivat asiasta (27/56), vaan palautteissa puututtiin kurssin sisältöihin edellisvuotta tarkemmin.

”Tiukka aikataulu tekee ohjauksen optimaalisen ajoittamisen mahdottomaksi”.

Luennot saivat kritiikkiä irrallisuudesta ja luentojen toivottiin sisällöllisesti tukevan paremmin käytäntötutkimusprosessia. Moodle-pohjan sekavuudesta oli edelleen useita mainintoja (12/56). Kaksikielinen opetus sai monelta risuja (16/56) ja edes diat toivottiin suomeksi, koska ruotsinkieliset käsitteet olivat vieraita. Kaksi kolmannesta vastanneista (42/56) oli kuitenkin tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä järjestelyihin ja sisältöihin. Huonoksi sisällöt ja järjestelyt koki vain pari opiskelijaa. Ei hyvin eikä huonosti vastanneiden osuus oli noin kolmasosa.

Kiittävää palautetta tuli opettavaisesta ja mielenkiintoisesta jaksosta. Opettajat saivat erityistä kiitosta kannustavasta ja auttavasta toiminnasta (25/56). Opettajilta sai aina ohjausta, joskin viiveellä. Opintojakso koettiin yleisesti rankaksi, mutta antoisaksi.

Hektisestä aikataulusta ja ajankohdasta huolimatta tyytyväisyys ja innostuneisuus välittyivät opiskelijoiden palautteista.

”Rankka jakso, mutta oppi paljon.”

”Hyvät opettajat. Olen kiitollinen saamastani opetuksesta.”

Pienryhmiä sekä kiiteltiin että kritisoitiin. Kritiikki kohdistui asioiden käsittelyn ajoitukseen, joka oli eritahtista oman käytäntötutkimuksen etenemisen kanssa. Opiskelijoiden käytäntötutkimusprosessia tukeville vertaisryhmille toivottiin konkreettisia tavoitteita ja mahdollisuutta valita itse ryhmänsä.

Epäoikeudenmukaiseksi opiskelijat näkivät myös opiskelijoiden hyvin erilaisen panostuksen vertaisryhmän toimintaan ja sen että oma työmäärä ei näy numerossa. Sama kommentti tuli aktiivisuudesta seminaarissa. Tutkimuslupia toivottiin kunnilta nykyistä nopeammin. Moodle-alustaan vaadittiin selkeyttä ja luentoihin tiiviyttä. Toivottiin myös pidempää aikaa harkita, mihin paikkaan hakeutuu tekemään käytäntötutkimusta. Käytäntötutkimuspäivää toivottiin sisällöltään johdonmukaisemmaksi.

Opettajien analyysiä käytäntötutkimusopintojaksosta:

Mirja Satka, Aino Kääriäinen, Laura Yliruka ja Kirsi Nousiainen ovat artikkelissaan akateeminen koulutus tutkimusperustaisen sosiaalityön osaamisen kehittäjänä (2016) kuvanneet sitä miten Helsingin yliopistossa opetetaan kaksikielisesti käytäntötutkimuksen taitoja ja samalla tuotetaan yhdessä työyhteisöjen kanssa tutkimusperustaista sosiaalityön osaamista sosiaali- ja terveystieteiden työpaikoille. Artikkelissa käytettiin aineistona käytäntötutkimusjaksolle osallistuneiden opiskelijoiden reflektioita esseistä vuodelta 2015. Johtopäätöksensä oli, että käytäntötutkimuksen opettaminen vahvistaa tutkimusperustaisen **sosiaalityön asiantuntijuuden rakentumista**. Opiskelijat reflektivat esseissään käytäntötutkimuksen tekemiseen merkittävästi liittyviä oppimisen kokemuksia: opiskelijat olivat varsin tyytyväisiä oppimaansa monin tavoin, vaikka pitävätkin käytäntötutkimuksen prosessia välillä kivisenä polkuna. Opiskelijat kuvasivat, kuinka he pystyivät lisäämään sekä tutkimuksellisia että ammatillisia valmiuksiaan käytäntötutkimusta tehdessään. Opiskelijat oppivat käytäntötutkimuksen merkityksen sosiaalityön kehittämiselle ja uuden tiedon tuottamista käytännössä. Kurssi näyttäisi tuottavan tutkimusmyönteistä ja tutkimuksellisten valmiuksien käyttöön orientoitunutta ammatillista osaamista sekä tutkimustiedon hyödyntämiseen perustuvia työskentelytottumuksia. Tämän lisäksi prosessi opetti ammatillisessa sosiaalityössä tarvittavia taitoja, kuten esimerkiksi suunnittelua, yhteistyötä ja ammatillista argumentointia. Opintojakso auttoi luomaan uudella tavalla asiantuntijaorientoituneen suhteen alan käytäntöihin ja toimijoihin. Esseistä tuli ilmi, että opintojakso voi lisäksi tarjota myös henkilökohtaisen kasvun

paikkoja: voimaannuttavia kokemuksia ja parempaa itsetuntemusta. Opiskelijat pitivät tärkeänä myös käytäntötutkimuksen hyötyä työyhteisölle ja asiakkaiden kanssa tehtävälle työlle. Tutkimusperustaisen sosiaalityön vahvistumiseen tarvitaan työyhteisöjä ja havaintona oli, että käytäntötutkimusyhteistyössä mukana olevat työyhteisöt ovat oppineet omalta osaltaan tukemaan tutkimusmyönteisten sosiaalityön käytäntöjen vahvistumista. Yhteistyön muodostumiseen työyhteisöjen kanssa vaikutti sekä työyhteisön valmius vastaanottaa opiskelija ja tukea vuorovaikutusta että opiskelijan oma rohkeus ja uskallus kysyä ja asettua reflektoiwaan vuorovaikutussuhteeseen.

Yhteenvetoa palautteesta: Käytäntötutkimuksen opintojakso K5

- K5 jakson palautteista syntyi vaikutelma, että kurssin kokonaisuuteen ja sen aikana tapahtuvaan oppimiseen oltiin tyytyväisiä ja opintojakson perusrakenne oli toimiva.
- Käytäntötutkimuksen opettaminen vahvisti tutkimusperustaisen sosiaalityön asiantuntijuuden rakentumista. Opiskelijat kokivat oppimistulokset merkittäviksi omalle ammatilliselle kehitykselleen.
- Moodle-alusta kannattaa selkeyttää ja uudistaa seuraavaa kurssia varten siten, että aikataulut ovat paikkansa pitäviä ja opiskelijan tarvitsemat materiaalit ovat helposti löydettävissä Moodlesta.
- Luento-opetuksen sisältöjä voisi uudistaa niin, että ne tukevat opiskelijan käytäntötutkimusprosessia.
- Pienryhmien ajoitusta voisi uudistaa siten, että se vastaa opiskelijoiden käytäntötutkimusprosessin vaihetta. Vertaisryhmissä voisi miettiä mahdollisuutta valita ryhmä itse, tai painottaa ryhmän toimintaa verkkokeskusteluun tai kokeilla erilaisia yhdistelmiä.
- Ruotsinkielisen opetuksen vaikeimmat käsitteet voisivat olla suomennettuna näkyvillä, niin että se ei vaikeuta sisältöjen oppimista.
- Seminaarien osallistumisaktiivisuudesta opiskelijoita voisi palkita niin että se kannustaisi hyvään valmistautumiseen – olisiko opponointikäytännön käyttöönotto vastaus tähän?
- Stressin hallintaa voisi yhdessä opiskelijoiden kanssa käsitellä niin että kurssilaiset ovat tietoisia muidenkin kokemuksista ja selviytymistavoista.

4.2 Oppimisverkostot ja osallistujapalaute

Pääkaupunkiseudun Praksiksen oppimisverkostotilaisuudet ovat työpajoja, joissa työntekijät, palvelujen käyttäjät ja opiskelijat työskentelevät yhdessä. Tavoitteena on yhteinen oppiminen ja tiedonrakentaminen.

Tapaamisissa osallistujille esitellään käytäntöön liittyviä tutkimuksia, selvityksiä ja uusia avauksia. Tarkoituksena on jakaa ajatuksia pääkaupunkiseudulla tapahtuvasta kehittämisestä, tarjota tietoa palvelujen kehittämiseksi, verkostoitua ja synnyttää synergiaa sekä dialogeja eri toimijoiden välille. Pääkaupunkiseudun Praksiksen oppimisverkostotilaisuudet ovat työpajoja, joissa työntekijät, palvelujen käyttäjät ja opiskelijat työskentelevät yhdessä oppiakseen ja jakaakseen ajankohtaisia kokemuksia. Tarkoituksena on jakaa ajatuksia pääkaupunkiseudulla tapahtuvasta kehittämisestä, tarjota tietoa palvelujen kehittämiseksi, verkostoitua ja synnyttää synergiaa sekä dialogeja eri toimijoiden välille. Pääkaupunkiseudun Praksiksen teema vuosina 2014–2016 on ylisukupolvisen huono-osaisuuden katkaiseminen. Tarkoituksena on tarjota sosiaalialan ammattilaisille – sekä myöskin opiskelijoille – virikkeitä oman orientaation uudistamiseen. Lähtökohdiana on, että työyhteisö on halukas itse kehittämään omaa työtään ja että koulutuksista saadut tulokset palautuvat käytännön arkityöhön. Tätä peräänkuulutetaan myös uudessa sosiaalihuolto-laissa.

Praksiksen oppimisverkostotapahtumina järjestetään vuosittain useita tilaisuuksia, jotka ovat joko päivän tai puolen päivän mittaisia. Oppimisverkostotapahtuma on täydennyskoulutusta sosiaalialan ammattilaisille. Tilaisuuksista saadut osallistujien – usein niukat – palautteet ovat yleensä kiittäviä. Vuonna 2014 avoimia oppimisverkostotapaamisia oli kolme, joihin osallistui yhteensä 200 henkilöä. Osallistujapalautteita on hyvin vähän suhteessa osallistujamääriin.

Tapahtumakohtaisessa, tapahtumien aikajärjestyksen mukaisessa analyysissä tuli esiin seuraavaa:

Kuvastin-menetelmää esittelevässä oppimisverkostotilaisuudessa (4/2014) osallistuttiin Kivikon lastensuojelun avohuollon Kuvastin-istuntoon ja kuultiin esitys Kuvastin-menetelmän avulla nousseista huomioista ylisukupolvisista asiakkuuksista. Kuvastin-menetelmä sai niin hyvää palautetta, että se on aiheena vuosittain ainakin yhdessä oppimisverkostotilaisuudessa. Palautetta antoi 17 osallistujaa.

Praksis kick off -oppimisverkosto (9/2014.) Tilaisuus avasi ja johdatteli ylisukupolvisuuden teeman käsittelyyn. Tässä Praksis-verkoston ”avauspötkussa” aloitettiin pääkaupunkiseudun yhteinen, kolmivuotinen työskentely ylisukupolvisen syrjäytymisen katkaisemiseksi. Seminaarissa esiteltiin ylisukupolvisen syrjäytymisen mekanismeja sekä näkemyksiä keinoista sen katkaisuun. Osallistujina tilaisuudessa oli Praksis-toiminnassa mukana olevat kuntien sosiaalityöntekijät, palvelutyön johtoa, opiskelijoita, asiakkaita.

Palautteissa (N=15) tuli esille, että koulutukseen kaivattiin syvempää analyysiä sosiaalipalvelujen perustasta. Ylisukupolvisuuden teemaa pidettiin yksimielisesti tärkeänä, mutta näkökulmaa arvosteltiin liian ongelmaakeskeisenä. Oppimisverkoston jäsenet jäivät kaipaamaan lopputoteamusta siitä, miten valitun teeman kanssa tullaan toimimaan ja mitä välineitä tulevan kauden aikana sen käsittelyyn käytetään. Kolmasosa palautteita antaneista (10/15) piti oppimisverkostoa hyvänä tai erinomaisena.

”Monipuolisesti käsiteltiin ylisukupolvista ilmiötä. Kokemusasiantuntijan puheenvuorot olivat todella hyviä. Monet ovat kehuneet työyhteisössämme. Hyvä aloitus!”

”Odotan tulevaa suurella innolla! Kiitos! Hyvä idea järjestää aikuissosiaalityön ja lastensuojelun yhteisiä tilaisuuksia”

”Oppimisverkostotapaaminen sisälsi monipuolisesti eri näkökulmia ja monenlaista tietoa teemaan, jota sulateltiin puheenvuorojen kautta sekä ryhmissä. Tunnelma oli hyvä - ja yhteishenkeä väreili ilmassa. Aika kului nopeasti, mielenkiintoa riitti. Erityinen kiitos.”

Pääkaupunkiseudun käytäntötutkimuksen päivässä (10/2014) kunnat tarjosivat uusille opiskelijoille lähes 200 uutta tutkimusaihetta ja päivä tarjosi myös näkökulmia Praksiksen yhteiseen teemaan.

Vuonna 2015 avoimia oppimisverkostotapaamisina järjestettiin viisi tilaisuutta, joihin osallistui yhteensä yli 700 henkilöä.

Luovat menetelmät (3/2015) oppimisverkosto, joka järjestettiin ammattikorkeakoulujen kanssa yhteistyössä, tarjosi osallistujille virikkeitä oman työskentelyorientaation kehittämiseen. Koulutus kohdistui heikoimmassa sosiaalisessa asemassa olevien, erityistä tukea tarvitsevien kansalaisten sosiaalisen osallisuuden tukemiseen. Aamupäivällä keskityttiin narratiivisiin lähestymistapoihin ja iltapäivällä työskenneltiin työpajoissa taiteen, draaman ja kuvan avulla. Luovat työtavat sosiaalityössä sai erinomaista palautetta erityisesti päivän kouluttajien asiantuntemuksesta. Toiveena oli saada ennakkoon tarkempaa tietoa koulutuksen sisällöistä ja painopistettä toiminnan suuntaan. Palautetta antoi kymmenen osallistujaa.

”Taidekuva työpajana -työskentely oli aluksi hämmentävä, mutta hyvin siihenkin sitten pääsi mukaan.”

”Keskustelu oli antoisaa ja jäin pohtimaan monia asioita. Kaipaisin jotenkin jatkotyöskentelyn mallia, kun asiakastyössä olemme monesti pitkäkestoisissa prosesseissa.”

”Samauttaminen-paja oli erittäin kiinnostava. Sattumalta parikseni osui ihminen, jonka kanssa työskentely oli varsin syvällistä -mielestäni.”

”Hyvin omaan työkaluplakkariin sopiva menetelmä. Taidekuva tosi hyvä.”

”Samauttaminen jäi vähän etäiseksi: miten tätä voisi soveltaa omassa työssä?”

”Kokonaisuudet sopivan pituisia. Hyvät puhujat ja reippaat vetäjät. Asiantuntevia ihmisiä.”

”Aikataulutus toimi hyvin ja joustavasti. Opettajat olivat perillä opetettavista aiheista ja luennot antoisia.” ”... en kauheasti menisi muuttamaan => paitsi samauttamisen pajaa joutui hiukan etsimään.”

Asiakastyön dokumentointi (4/2015) oppimisverkostossa dokumentoinnista kertoi aihetta tutkinut ja käytäntöön perehtynyt yliopistonlehtori Aino Kääriäinen. Tärkeänä ohjenuorana hän nosti esiin sen, että asiakastyöstä kannattaa kirjoittaa ajatellen asiakasta. Näin tekstistä tulee selkeää, totuudenmukaista ja eettisesti kestäväää. Asiakastyön dokumentointikoulutuksessa koulutaja sai kiitosta. Dokumentoinnin oppimista pidettiin erittäin tärkeänä ja koulutuksessa opittiin ja oivallettiin uutta. Palautetta antoi 26 osallistujaa.

”loistava kouluttaja, hyvä akustiikka, ihan ok sijainti...”

”Luennoitsijan esiintyminen ja esimerkit dokumentaation käytännöistä olivat mainiota ja opettavaisia. Mielenkiinto ei päässyt herpaantumaan missään vaiheessa. - kirjallinen materiaali luennosta - pienet tehtävät vieruskaverin kanssa - kysymykset luennoitsijalle”

”Jokaisen asiakkaan, jokaisen kirjauksen tärkeys heidän elämälleen. Asiakkaalle kirjoittaminen oli minulle uusi näkökulma, jota tulen varmasti hyödyntämään jatkossa. Ns. normaali kielenkäyttö kirjauksissa ja minä-muodossa kirjatukset”

Sosiaalinen raportointi (5/2015) Kevään 2015 viimeisessä oppimisverkostotapaamisessa esiteltiin pääkaupunkiseudun kunnissa tehtävän sosiaalisen raportoinnin eri tapoja (mm. yhteistutkiminen ja asiakasraadit). Lisäksi mietittiin sen pääkaupunkiseudullista jatkamista. Sosiaalinen raportointi on ajankohtaista, koska uusi sosiaalihuoltolaki velvoittaa rakenteelliseen sosiaalityöhön ja sosiaalinen raportointi on yksi sen menetelmistä. Sosiaalisen raportoinnin verkostotapahtuma arvioitiin hyväksi kokonaisuudeksi. Informoinnin ja raportoinnin merkitys antoi paljon näkökulmia. Palautetta saatiin 8 osallistujalta.

”Hyvä tekemisen ja yhteen hiileen puhaltamisen meininki. Hyvä kokonaisuus.”

”Alustukset oli kivoja, mahtavaa että mukaan oli kutsuttu myös kokemusasiantuntijoita!”

”Hyvä tilaisuus olisi ansainnut isommankin yleisön. Olisiko voinut vielä enemmänkin tiedottaa?”

”Tilaisuudessa olisi voinut olla selkeämpi rakenne ja olisi voitu puhua sisäisen raportoinnin sijaan enemmän julkisuuteen tehtävästä raportoinnista, koska sitä on vähän ja se on ainakin omasta mielestäni tärkeämpää.”

Puheista tekoihin! Ylisukupolvisten ongelmien kohtaaminen ja ehkäiseminen lastensuojelussa ja sosiaalipalveluissa (11/2015) oppimisverkostossa pohdittiin ylisukupolvisten ongelmien kohtaamista ja ehkäisyä monelta tieteenalalta käsin. Ylisukupolvisuus nähtiin ilmiönä, joka koskettaa koko palvelujärjestelmää ja eri ammattiryhmiä. Ylisukupolvisten ongelmien ratkaisemisen avaimena esitettiin siirtyminen kohti nykyistä humanimpaa palvelujärjestelmää, jossa mennään lähelle perheiden elämää, tuetaan heidän omia voimavarojaan ja vahvistetaan läheisiä ihmissuhteita syyllistämättä perheitä heidän ongelmistaan. Seminaarissa kansainvälisinä vieraina olivat professorit Brid Featherstone ja Kate Morris Iso-Britanniasta. Seminaari järjestettiin yhteistyössä THL:n kanssa ja se tarjottiin internetin välityksellä katsottavaksi valtakunnallisesti. Palautetta antoi yhdeksän osallistujaa. Käytännön järjestelyjä pidettiin (8/9) hyvänä tai erinomaisena. Yhteenvetoraportin mukaan (7/9) palautetta antaneista valtaosa piti seminaarin sisältöä hyvänä tai erinomaisena. Erityistä kiitosta sai mahdollisuus seurata tilaisuutta suorana videoyhteyden välityksellä. Tilaisuus myös tallennettiin, ja osaa luennoista on keväällä 2016 käytetty K4-kurssin opetusmateriaalina.

”Erittäin mielenkiintoista ja ajatuksia herättävää. Järjestelyt toimivat.”

”Aikataulusta pidettiin kiinni. Esitykset olivat pituudeltaan sopivia. Aiheet olivat tärkeitä.”

”Parempi verkostoituminen on työmenetelmieni, työyhteisölleni, sekä kentälle tärkeää. Miten voimme yhdessä kehittää ideaa?”

Keskustelulle toivottiin enemmän aikaa. Tilaisuuden numeroarviointi oli kuitenkin hyvää tai erinomaista.

”Todella mielenkiintoinen seminaari kaiken kaikkiaan. Laaja-alainen näkökulma ylisukupolvisiin sosiaalisiin- ja terveydellisiin ongelmiin.”

”Uudet tuulet työmenetelmieni ja työyhteisöni kehittämiseen, joka poikii tullessaan asenteiden muuttumisen koko sosiaalityöhön Suomessa. Miten tärkeää on vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen kehittäminen työyhteisössä jokaisen kohdalla aina esimiehiin ja johtoportaan asti. Parempi verkostoituminen on työmenetelmieni, työyhteisölleni, sekä kentän tuelle tärkeää. Miten voimme yhdessä kehittää ideaa.”

Kuvastin – reflektiivisen itse- ja vertaisarviointimenetelmän (10/2015) käytön tueksi järjestetty koulutustilaisuus. Laura Yliruka koulutti sosiaalityöntekijöitä Kuvastin-menetelmän käyttöön ja kertoi väitöskirjansa tuloksista liittyen sosiaalityön reflektiivisiin rakenteisiin. Palautteet olivat myönteisiä (N=7). Avovastauksissa (N=13) Kuvastin- menetelmää pidettiin tarpeellisena

ja käytäntöön sovellettavissa olevana menetelmänä, joka myös otetaan käyttöön. Vastauksissa enemmistö palautetta antaneista (10/13) oli sitä mieltä, että koulutus on hyvä tai erinomainen.

”Luennoitsija toi asian esiin selkeästi ja ytimekkäästi. Sain myös konkreettisia käytännön vinkkejä menetelmän käyttöönottamiseen. Luennoitsija oli asiantunteva. Osallistujien määrä oli riittävän pieni, jotta keskustelulle jäi aikaa.”

”Erityisen hyvää on se, että metodia saa kehittää eteenpäin, että se ei ole vaan yhden henkilön patentoima idea.”

”Olemmekin sopineet työyhteisössämme, että alamme käyttää tätä menetelmää tiimisämme. Kuvastimen mallia kannattaa kyllä kouluttaa edelleen ja myös keski- ja ylemmälle johdolle. Siten johtajuuskin kehittyisi”.

Valtaistava ja rakenteellinen sosiaalityö (11/2015) oppimisverkostossa jatkettiin edellisenä vuonna aloitettua sosiaalisen raportoinnin teemaa sosiaalityön vaikuttamisen teemalla tutkija Laura Tiitisen johdattamana. Lisäksi tutustuttiin aikuissosiaalityön asiakkaiden näkemyksiin, joista kertoi Marja Koskenalho lisensiaatin tutkimuksensa pohjalta. Oppimisverkostossa professori Barbara Levy Simon New Yorkin Columbian yliopistosta teki katsauksen empowermentin historiaan eli valtaistavan sosiaalityön juuriin ja yhteiskunnallisiin yhteyksiin USA:ssa. Palautetta oppimisverkostosta antoi 13 osallistujaa.

Kustakin oppimisverkostotapahtumasta kerättiin arviointipalaute tilaisuuden jälkeen. Kaikki oppimisverkostot saivat kiitosta (4 tai 5 arvosana-asteikolla 1-5). Palautteiden vastausprosentti vaihteli 5-40 % välillä. Oppimisverkostot järjestettiin vuoron perään eri kunnissa, mikä osoittautui toimivaksi ratkaisuksi.

Vuoden 2016 oppimisverkostotapaamisista esimerkkeinä:

Voimaannuttava sosiaalityö 3/2016, Rakenteellinen sosiaalityö 5/16 ja Monikulttuurisuus 10/16

Oppimisverkostotilaisuudet ovat kaikille avoimia ja maksuttomia. Palautteista päätelleen toimintaa kannattaa ehdottomasti jatkaa samalla tavalla ja herkällä korvalla kuunnellen, mitä kysymyksiä kentällä liikkuu. Teemallisuus on hyvä lähtökohta jatkossakin.

4.3 Sosiaalialan asiantuntijoiden näkemyksiä Praksiksesta

Praksiksen nykytilan analyysiä käytännönopintojaksoista ja oppimisverkostoista täydennettiin teemahaastattelemalla käytäntötutkimusopintojakson (K5) ohjaajia työelämästä. Teemahaastatte- luissa painottuivat kysymykset, jotka koskivat käytäntötutkimusyhteistyön merkitystä kuntien palvelutoiminnalle sekä muun Praksis-toiminnan ja yliopistoyhteistyön hyötyjä kunnissa.

Tutkimushaastattelut on tehty huhti–toukokuussa 2016 puhelinhaastatteluina. Käytäntötutkimus- ten ohjaajien tavoittaminen haastateltaviksi oli haastavaa muun muassa suuren työntekijävaihtu- vuuden vuoksi. Haastateltavina toimii 14 käytäntötutkimusjakson (K5) ohjaajaa työyhteisöistä Espoosta (6), Helsingistä (7) ja Vantaalta (1). Haastateltavat toimivat lastensuojelun (5), aikuis- sosiaalityön (8) ja terveydenhuollon sosiaalityön (1) aloilla. Raportissa vastaajat ovat ano- nymisoitu kirjaimin A–N. Haastattelukysymykset löytyvät taulukosta 4.

Taulukko 4. Teemahaastattelukysymykset sosiaalialan asiantuntijoille

Haastattelukysymykset
1. Mikä oli ohjaamanne käytäntötutkimuksen nimi?
2. Miten käytäntötutkimuksen aihe-ehdotukseen päädyttiin työyhteisössänne?
3. Kytkeytyikö aihe teidän näkökulmastanne kuntanne strategiaan?
4. Tulisiko aiheen kytkeytyä kuntanne strategiaan?
5. Oliko yliopistolta saatu informaatio käytäntötutkimusprosessista riittävää?
6. Minkälaisia konkreettisia seurauksia käytäntötutkimuksella on ollut kuntanne palvelutoiminnalle tietojenne mukaan?
7. Miten nämä seuraukset näkyvät työyhteisössänne konkreettisesti?
8. Oletteko aktiivisesti vieneet tutkimuksen tuloksia eteenpäin?
9. Miten käytäntötutkimusprosessi toimisi teidän kannaltanne paremmin?
10. Mikä merkitys Praksis-toiminnalla ja yliopistoyhteistyöllä on teidän näkökulmastanne?
11. Oletko osallistunut (tai kuullut) Pääkaupunkiseudun Praksiksen järjestämistä oppimisverkostotapaamisista?
12. Mitä ajattelet ylisukupolvisen huono-osaisuuden katkaisemisen -teemasta pääkaupunkiseudun yhteistä Praksis-toimintaa jäsentävänä teemana?
13. Mitä hyötyä oppimisverkostotilaisuuksista on ollut? Miten teemaa voisi kehittää? Mitä toiveita teillä on jatkossa?
14. Mitä muuta haluat sanoa?

Seuraavaksi raportoidaan tuloksia, jotka ovat teemoiteltu haastattelukysymysten mukaisesti. Lu- vun 4.3. lopuksi tehdään yhteenvetoa käytäntötutkimusjakson ohjaajien antamasta palautteesta.

Käytäntötutkimusten aihe-ehdotuksiin päätyminen työyhteisöissä

Haastatelluista 64 % kertoi, että käytäntötutkimuksella on ollut selkeä tilaus työyhteisöltä

(vastaajat A, B, D, E, I, J, L, M, N). Niissä aihe-ehdotus on syntynyt työtiimeissä ja käytännön työn tarpeista. Näistä neljä aihe-ehdotusta oli esitelty yliopiston käytäntötutkimuspäivässä ja kahdessa tilanteessa vastaajaa kertoi kuinka aiheita on kunnassa kerätty systemaattisesti tiimeiltä. Näin haastateltavat kuvaavat aiheiden syntymistä käytännön työn tarpeista:

"Aiheet nousee ihan tästä käytännöstä. Tässä tulee näkökulmaa, mikä voisi olla hedelmällinen tutkimuskohde." (N)

"Yksikölle tuli uusi tehtävä. Kun me aloitettiin se uusi tehtävä, tuli kysymysmerkkejä, mutta kellään ei ollut aikaa selvittää ja sitten ajateltiin oppilaitosyhteistyötä.." (L)

"Lähdin kehittämään uutta toimintamallia. Sanoin, että en voi lähteä tekemään, ellei tehdä kirjallista raporttia." (M)

"Me haluttiin vähän enemmän lisätietoa... syvempää yhteisnäkemyä siitä miten se yhteistyö toimii. Miten se meidän prosessikuvaus on osunut käytäntöön." (B)

Haastateltava G kertoi, että hänen työyhteisö on markkinoinut itseään käytäntötutkimuspäivässä ilman selkeitä aihe-ehdotuksia ja aihetta on alettu yhdessä työstää ja ideoida opiskelijan kanssa. Loput neljä aihetta olivat syntyneet opiskelijan omasta ehdotuksesta ja aiheita on yhdessä muokattu työyhteisön kanssa (vastaajat H, C, F, K). Muun muassa haastateltava C kuvailee näin aihe-ehdotuksen syntymistä omassa työssään:

"Olin itse pätkäillyt paria erityyppistä aihetta ja varmaan samassa kokouksessa toin ilmi, että olisiko tällaisesta hyvä tehdä. Oma idea oli täysin, mutta liittyi siihen palvelujen uudistamiskuvioon. ... Sopi opintoihin ja älyttömän hyvin meille töihin."

Puolet vastaajista kertoi, että opiskelija löytyi omasta työyhteisöstä tai verkostosta tai opiskelija oli jo ennalta tuttu työyhteisölle. Viidessä käytäntötutkimuksessa opiskelijalla oli kaksoisrooli työntekijänä samassa työyhteisössä. Tällöin opiskelija oli löytänyt aiheen joko käytäntötutkimuspäivästä, työyhteisön ideoimana tai itse ideoimalla.

Yliopistolta saadun informaation riittävyys käytäntötutkimusprosessista

Lähes kaikki, 86 %, haastateltavista kokivat informaation käytäntötutkimusprosessista riittävänä. Vain haastateltava J toivoi kattavampaa informaatiota yliopistolta. Haastateltava M ei kertonut mielipidettään. Haastateltavista neljä sanoi, että lähinnä opiskelija oli tuonut mukanaan informaation ja enempää ei ollut jääty kaipaamaan. Neljälle haastateltavalle käytäntötutkimusprosessi oli tuttu aikaisempien työtehtävien tai oman käytäntötutkimuksen tekemisen myötä.

Käytäntötutkimusaiheiden kytkeytyminen kuntien strategiaan

Lähes kaikki, 86 %, tutkimukseen osallistuneet kokivat, että heidän työyhteisössä tehty käytäntötutkimus liittyi kunnan strategiaan. Kaksi haastateltavaa (L ja I) ei ollut varma asiasta. He mainitsivat vaikeaksi sen, että kuntastrategia vaihtuu vuosittain. Kunnan strategia koettiin myös olevan etäällä. Haastateltava J ei ollut varma siitä, mitä strategiaa tarkoitetaan ja pohti myös etteivät käytäntötutkimukset ole kovin laajoja suhteessa strategiaan.

Vähän yli puolet, 57 %, oli sitä mieltä, että käytäntötutkimusaiheiden tulisi kytkeytyä kunnan strategiaan (vastaajat C, D, E, F, H, I, M, N). Strategiaa ajateltiin pääosin laajasti työn lähtökohdista muun muassa näin:

"Jotenkin kaikki pitäisi kytkeytyä isompaan kuvaan." (N)

"Kaikki sosiaalityö mitä tehdään liittyy jollakin tavalla kunnan strategiaan. Siinä on kuitenkin heikompiosaisista kyse." (H)

".. onko aina huomioitu yhtenä lähteenä tai alkukontekstina..." (E)

"Ehdottomasti, koska silloin on jo pohja kenttätyölle." (M)

Tutkimukseen osallistuneista kolme (E, I, K) oli kriittisiä strategiaan kytkemistä kohtaan ja kaksi heistä pohti kehittämismahdollisuuksia. Haastateltava E koki, että strategia on yleisellä tasolla eikä aina siirry konkreettiseen työhön. Hän totesi, että olisi parantamisen varaa siinä, miten strategia huomioitaisiin jo käytäntötutkimuksen ideointivaiheessa. Tärkeää olisi, että tutkimuksen ohjaaja osaisi tarjota strategiaa opiskelijalle taustamateriaaliksi ja keskustella siitä, miten tutkimus vastaa strategisiin tavoitteisiin. Haastateltava I:n mielestä strategiakortin suunnitelma ja käytäntötutkimukset eivät ole selkeästi vuoropuhelussa. Hän ehdotti, että kunnan strategian pohjalta pitäisi olla tarkempi kehittämissuunnitelma. Käytäntötutkimukset tulisi liittää lyhyen tähtäimen ja pitkätähäimen kehittämissuunnitelmiin.

Kritiikkinä haastateltava I toi esille myös sen, että strategian tekeminen vuodeksi on lyhyt aika ja sosiaalityön prosessit ovat hitaita. Myös haastateltava K oli kriittinen strategian ja tulostavoitteiden käyttämiselle sosiaalityössä:

"Me ei voida mitata samalla tavalla. Tämä on niin eri. Pitäisi ymmärtää sosiaalityöstä enemmän myös siellä kunnassa. .. miten tämän hetken asiat mitataan 10 v päästä."

Haastateltavista 36 % kannatti käytäntötutkimusaiheiden valinnassa aiheiden nousemista ensisijaisesti käytännön työstä (vastaajat A, B, G, J, L). Esimerkiksi kommentoitiin näin:

"Järkevämpää olisi miettiä käytännön työstä nousevia aiheita. Minä en näe järkevimpänä mennä strategia edellä." (B)

"Toivoo, että nousee ensisijaisesti käytännön työstä. " (J)

"En minä näe sillä tavalla, vaan sosiaalityön etiikkaan ja sosiaalityön käytäntöihin..." (L)

Kaksi haastateltavaa toi esille myös käytäntötutkimuksien mahdollisuuden tuottaa tietoa laajempaa strategiaa varten:

"Ehdottomasti asiakkaat ja työyhteisön tarpeet edellä. Sieltä tulee isoja kuvia. ..." (G)

"Tulee kytkeytyä strategiaan, kun työkin kytkeytyy. Mutta kyllä ne aiheet pitää käytännöstä nousta. Se voi olla jotain jonka tuloksena syntyy strategiaa." (A)

Näin ollen palautteen mukaan käytäntötutkimukset voivat toimia sekä strategisen suunnittelun apuna että auttaa tunnistamaan käytännön työssä havaittavia ilmiötä ja tekemään niitä näkyviksi.

Käytäntötutkimusten konkreettiset seuraukset kuntien palvelutoiminnalle ja seurausten näkyminen työyhteisöissä

Haastateltavista 36 % kertoi konkreettisista seurauksista, joita käytäntötutkimuksilla on ollut tai on tulossa kuntien palvelutoiminnalle (vastaajat C, D, E, M, N). Haastateltava C:n mukaan tutkimus tuki palveluiden muutosprosessia: käytäntötutkimuksen valmistumisen jälkeen yhtä keskeistä palvelumuotoa muutettiin tulosten mukaisesti. Myös haastateltava D sanoi, että käytäntötutkimuksen jälkeen yhdenmukaistettiin käytäntöjä koko kaupungissa: tutkittua palveluprosessia uudistettiin ja tarkennettiin. Haastateltava M kuvasi käytäntötutkimuksen auttaneen uuden toimintamallin luomisessa, mikä on johtanut siihen, että nyt koko kenttä on ruvennut tekemään työtä toimintamallin mukaisesti. Haastateltava E:n ohjaama käytäntötutkimus tulee jatkumaan opiskelijan graduna ja liittyy ajankohtaiseen aiheeseen, jota ollaan uudelleen organisoimassa kunnassa. Toiminnan muutoksia on tulossa ja käytäntötutkimus oli saanut aikaan keskustelua toimijoiden yhteistyökäytännöistä sekä toimintatavoista. Haastateltava N toi esille, että viimeisin heidän työyhteisössä tehty käytäntötutkimus tulee auttamaan sosiaalityön kehittämistyössä toimeentulotuen Kelan siirron jälkeen.

Tutkimukseen osallistuneista kaksi (F ja K) ei nähnyt, että käytäntötutkimukset olisivat aiheuttaneet mitään seurauksia. Haastateltava F kertoi, että käytäntötutkimus tehtiin ajankohtaisesta jo kehitteillä olevasta aiheesta. Siitä sai joitakin ajatuksia, mutta hän ei nähnyt, että tutkimus olisi vaikuttanut kehittämiseen vaan koki tutkimuksen enemmän abstraktina. Haastateltava K mainitsi käytäntötutkimuksessa esiin tulevia kehittämiskohteita, mutta harmitteli kovaa vauhtia kuntien arkityössä.

Puolet vastaajista näki käytäntötutkimusten hyödyn olevan työyhteisöjen tasolla oman toiminnan kehittämisen tukena (vastaajat A, B, G, H, I, J, L). Haastateltava J totesi, että käytäntötutkimuksen

tuloksia aiotaan hyödyntää jatkossa oman työn kehittämisessä. Haastateltava H kuvasi käytäntötutkimusten seurauksia niin, että ne nivoutuvat enemmän käytännön työhön käytännön tasolla. Hän kertoi, että tiimissä usein viitataan käytäntötutkimuksiin. Tärkeäksi nähtiin yhteinen keskustelu ja sen pohtiminen mitä lisäarvoa käytäntötutkimus tuo tiimille. Samantapaisesti seurauksia kuvasivat myös haastateltavat A, B ja L. Haastateltava B muisteli myös, että hänen työyhteisössä aikaisemmin tehdyt käytäntötutkimukset ovat myös vaikuttaneet dokumentointikäytäntöjen muuttamiseen. Haastateltava A muisteli työyhteisössä tehtyä käytäntötutkimusta työntekijöiden kokemuksista ja gradua asiakkaiden kokemuksista. Hän kuvasi, että yhteisessä keskustelussa tieto lähtee elämään ja vaikuttaa oman työn kehittämiseen. Vaikka käytäntötutkimuksilla ei välttämättä ole välittömiä konkreettisia seurauksia palvelutoiminnalle, pidettiin tiedon lisääntymistä tärkeänä. Kaksi haastateltavaa pohti käytäntötutkimuksen merkitystä näin:

"Se toi meille semmoista työryhmän ymmärrystä asiasta tai ilmiöstä sillä tavalla kun joku järjestelmällisesti selvitti... Se oli varmaan se sosiaalialan ammattilaisten tietoisuuden lisääntyminen se päämerkitys. Tiedon lisääntymistä kyllä." (L)

"..Olen itse miettinyt niitä huomioita, mitä (opiskelija) toi esiin. Ihan siis tieto itsessään, kun tieto on koottuna, se itsessään on tärkeää toiminnan kehittämiseksi." (G)

Haastateltava I:n mukaan käytäntötutkimusten anti jääkin helposti toimipistekohtaiseksi ja yksittäiseksi:

"Mikä on yhteys strategiaan ja kehittämisen suunnitteluun vai onko tarkoitus vaan, että me tarkastellaan tätä ja sekin voi olla riittävää."

Haastateltava I piti tärkeänä, että kunnan tasolla panostetaan käytäntötutkimusten tuottaman tiedon yhteen keräämiseen ja tiedon jakamiseen sekä tutkimusten linkittämiseen strategiaan ja kehittämisen suunnitteluun.

Käytäntötutkimusten tulosten vieminen eteenpäin

Lähes kaikki haastateltavat, 86 %, toivat esille, että käytäntötutkimusten tuloksia on käsitelty tai tullaan käsittelemään työryhmissä, kaikille avoimissa verkostoissa ja/tai johtoryhmissä. Kahdessa tilanteessa tuloksia ei ole käsitelty yhteisöllisesti: haastateltava K kertoi lähinnä laittaneensa tutkimuksen eteenpäin esimiesverkostolle ja haastateltava F kertoi, ettei tuloksia ole viety eteenpäin.

Puolet vastaajista kertoi, että tuloksia on esitelty esimiestason kokouksissa tai verkostoissa, joihin on osallistunut myös päälliköitä (vastaajat B, C, E, G, J, L, N). Kolmen käytäntötutkimuksen tuloksia on viety eteenpäin laajemmin kaupungin tasolla. Haastateltava A kertoi, että tiimissä käsittelemisen lisäksi käytäntötutkimusprosessiin rakennettiin sisään, että tulokset päätyvät yhteiseen keskusteluun toimialan koko yhteisölle. Myös haastateltava M toi esille, että käytäntötutkimusta on esitelty ympäri kaupunkia eri moniammatillisissa työyhteisöissä. Haastateltava D sanoi

käytäntötutkimuksen käynnistäneet koko kaupungin laajuisen muutosprosessin. Kahdessa tilanteessa käytäntötutkimuksia käsiteltiin lähinnä vain tiimi- ja toimipistetasolla (vastaajat H ja I).

Kahta käytäntötutkimusta on jaettu sähköisesti eteenpäin. Haastateltava L sanoi, että käytäntötutkimus lähetettiin sähköpostiliitteenä toimistotasolla 800 työntekijälle ja haastateltava B kertoi, että tuloksista tehtiin versio, joka laitettiin sähköiseen työympäristöön niin että se on mahdollisimman monen siellä luettavissa.

Miten käytäntötutkimusprosessi toimisi työyhteisöjen kannalta paremmin?

Tutkimukseen osallistuneista kuusi ei tuonut esille kehittämisehdotuksia käytäntötutkimusprosessiin (vastaajat C, D, F, I, M, N). Kaikki oli sujunut hyvin tai vastaajat eivät kommentoineet kysymystä. Kaksi haastateltavaa (N ja J) nostivat esille hyvänä asiana sen, että työyhteisöt on otettu mukaan yhdessä ideoimaan tutkimusaiheita.

Muut vastaajat nostivat haasteina esille muun muassa opintojakson ajankohdan, käytäntötutkimuksen aineiston keräämisen aiheuttaman työn kentälle, opintojakson tiukan aikataulun, puutteelliset työskentelytilat työpaikalla opiskelijalle, ilmaiseksi tehtävän tutkimuksen, isot erot opiskelijoiden taitotasojen välillä sekä haasteet tehdä käytäntötutkimusta useamman kumppanin kanssa.

Käytännönopintojaksojen aikataulutusta ei pitänyt hyvänä kolme haastateltavaa. Haastateltava H sanoi, että vuoden alku ja loppu on kiireistä ja kuormittavaa aikaa, sillä siihen ajoittuu paljon työntekijöiden vuosilomia. Haastateltavat A ja B sanoivat, että käytäntöjaksot samassa ajankohdassa haastavat ja rasittavat työpaikkoja.

Käytäntötutkimuksien koettiin myös työllistävän kentän työntekijöitä, kun opiskelija ei saa tutkimuslupaa osallistujien hakemiseen suoraan (vastaaja H) tai dokumenttien tulostamiseen (vastaajat H ja L). Haastateltava H kuvaa ongelmaa näin:

"Osalle tutkimuksia sanotaan kylmästi ei, kun ei ehditä, kun pitää hoitaa omat työt. Se on aina lisä kiireisen työn päälle. Se on se ongelma. ... Toivottavaa, että olisi myös muita tapoja tehdä tutkimusta."

Käytäntötutkimusjakson tiukkaa aikataulua pohti kolme haastateltavaa. Opiskelijan toivottiin olevan vielä enemmän osana työyhteisöä ja toivottiin enemmän aikaa perehtymiseen. Koettiin, että jaksot voi jäädä tiukassa aikataulussa vähän pintapuoliseksi (vastaaja B). Myös haastateltava G sanoi, että pieni lisäaika olisi ollut tarpeellista. Haastateltava A toivoi aikatauluun tilaa etukäteen opiskelijoiden kanssa keskustelemiseen.

Haastavaksi koettiin myös se, että opiskelijan toivotaan viettävän paljon aikaa työpisteessä, vaikka työpaikalla ei ole huonetta tai tietokonetta opiskelijalle (vastaaja J). Kaksi haastateltavaa

(A ja E) toi esille, että opiskelijoiden oma aktiivisuus vaikuttaa paljon käytäntötutkimusprosessiin. Ihanteena haastateltava A näki, että olisi sovittu säännöllisiä tapaamisia, joissa ratkotaan esille tulevia ongelmia ja ideoidaan yhdessä. Haastateltava A kaipasi myös selkeämpää rakennetta useamman kumppanin kanssa tehtävään käytäntötutkimukseen.

Yhtenä ratkaisuna houkuttelevuuteen haastateltava K kannatti palkanmaksua opiskelijoille. Haastateltava L pohti myös, voisiko esimerkiksi kertapalkkio ohjaajalle toimia kannusteena. Hänen mukaansa käytäntötutkimusten ohjaaminen jää usein esimiesten tehtäväksi.

Mikä merkitys Praksis-toiminnalla ja yliopistoyhteistyöllä on työyhteisöjen näkökulmasta?

Lähes kaikki haastateltavat, 86 %, pitivät tärkeänä Praksis- toimintaa ja yliopistoyhteistyötä. Kaksi haastateltavaa ei ottanut kantaa Praksis-toiminnan merkitykseen: haastateltava C kertoi, että hänen työyksikössään ei ole aikaisemmin tehty yliopistoyhteistyötä ja haastateltava J koki, että Praksis on jäänyt paljon etäämmälle kuin aikaisemmin.

Lähes puolet tutkimukseen osallistuneista nostivat esille merkityksellisenä asiana käytäntötutkimusten tekemisen työyhteisöissä. (vastaajat A, E, F, G, I ja N). Koettiin, että Praksis on se mikä mahdollistaa tutkimusnäkökulman mukaan ottamisen käytännön työhön (I ja N). Haastateltavat F ja G kokivat, että käytäntötutkimukset pitävät yllä kehittävää työtettä ja yhteisöllisiä keskusteluja. Haastateltava G piti tärkeänä yliopistoyhteistyötä myös uusia palvelumuotoja tutkittaessa. Haastateltava E kuvaa käytäntöjen tutkimisen merkitystä näin:

"Eihän meillä ole mahdollisuus tehdä työn ohella tutkimuksia ja silleen hyvä, että voidaan hyödyntää, että saadaan tutkimustietoa, mistä meillä tarpeellista saada tietoa."

Praksis-toiminnassa kolme haastateltavaa (D, K ja M) piti tärkeänä yhdessä tekemistä ja yhdessä kehittämistä. Haastateltava B kertoi myös, että työyhteisön kehittämistyön taustalla on vahvasti Praksiksen kehittämisjuonne, joka poikii myös jatkoyhteistyötä.

Haastateltavista neljä (A, B, E ja L) painotti myös rekrytointimahdollisuuksia, joita Praksis-toiminta edesauttaa: sosiaalityöntekijöitä voi saada töihin käytännön harjoittelujen kautta. Haastateltava D piti käytännönopetusta tärkeänä. Hän koki, että yliopistoyhteistyö arkityössä tuo läpinäkyvyyttä käytännön sosiaalityöhön. Haastateltava H mainitsi tärkeänä sen, että yliopistoyhteistyö ja Praksis-toiminta auttavat käytännön työntekijöitä pysymään ajan tasalla sosiaalityön ajassa liikkuvissa asioissa.

Osallistuminen pääkaupunkiseudun Praksiksen oppimisverkostoihin ja niiden hyöty

Oppimisverkostotapaamisiin kertoi osallistuneensa kolme haastateltavaa (B, I, L). Heistä haastateltava B:n työyhteisö on osallistunut myös tapaamisten ideointiin. Haastateltava B koki, että oppimisverkostot ovat olleet työyhteisössä pidettyjä. Haastateltava L ei ottanut kantaa oppimisverkostojen hyödyllisyyteen niistä saadun vähäisen kokemuksen vuoksi. Haastateltava I oli sitä mieltä, että kaikki aiheet ja sisällöt eivät ole aina vastanneet kunnan keskeisiin Praksis-teemoihin.

Oppimisverkostoihin ei ollut osallistunut kymmenen haastateltavaa, 77 % kysymykseen vastanneista. Yksi haastateltava ei maininnut asiasta. Viisi haastateltavaa (A, E, G, H, K) kertoi, että ei ole pystynyt työkiireiden vuoksi osallistumaan, vaikka olisi halunnutkin. Erityisesti mainittiin, että lastensuojelusektorilta työntekijät voivat harvoin osallistua. Myös esimiehenä ei koettu ajan riittävän osallistumiseen. Haastateltava N sanoi, että hänen työyhteisöstään osallistuu muita työntekijöitä. Haastateltava M sanoi, että ei voi osallistua oppimisverkostoihin, sillä näki ne ulkopuolisena toimintana. Kaksi haastateltavaa (C ja F) ei ollut aikaisemmin kuullut oppimisverkostoista⁵. Haastateltava K toivoi, että tieto saataisiin työyhteisöihin riittävän ajoissa, jolloin osallistuminen oppimisverkostoihin olisi mahdollista.

Ajatuksia ylisukupolvisen huono-osaisuuden katkaisemisen -teemasta pääkaupunkiseudun yhteistä Praksis-toimintaa jäsentävänä teemana ja miten teemaa voisi kehittää

Kaikki tutkimukseen osallistuneet suhtautuivat positiivisesti ylisukupolvisen huono-osaisuuden katkaisemisen-teemaan. Haastateltava F ei ollut kuullut vielä teemasta, mutta piti sitä muiden haastateltavien tapaan hyvänä valintana. Teemaa pidettiin hyvänä kattoteemana, joka läpäisee koko sosiaalialaa (vastaaja E) ja koskettaa laajaa sektoria (vastaaja A). Teeman ajankohtaisuutta kiiteltiin (vastaajat B ja D). Haastateltava I piti tärkeänä myös, että laajassa Praksis-verkostossa on teemallisuutta.

Muutama haastateltava (E, G, H, K, M) toi esille, että ylisukupolvinen huono-osaisuus näkyy arkityössä. Kaksi haastateltavaa kommentoi muun muassa näin:

⁵ Aineiston analysoijan huomio: Helsingissä on tiedotettu oppimisverkostoista vuosien 2014–2015 aikana aikuissosiaalityön tiimeihin (yli 25-vuotiaiden sosiaalityö), nuorten palvelujen sosiaalityön ja lastensuojelun jälkihuollon tiimeihin sekä lastensuojeluun.

"Huono-osaisuus nousee esille kaikessa, ylisukupolvisuus niin vahvana. " (G)

"Kyllä täällä työssä näkyy joka päivä melkein joka perheessä." (M)

Tärkeänä pidettiin, että teema ei jäisi vain tutkimuksen ja tiedontuottamisen tasolle vaan tutkimustuloksia saataisiin käytäntöön uusiksi käytännöiksi (vastaajat C ja M) ja **konkreettisiksi keinoiksi** puuttua ylisukupolviseseen syrjäytymiseen (vastaajat H ja I). Haastateltava H kertoi, että hänen tiimissään teemaa on jäsennetty ja nähty ensimmäiseksi keinoksi asiakkaan perhekuvion ja historian tiedostaminen sekä asiakkaan sosiaalisen verkoston kartoittaminen. Tiimissä on tullut esille, että sosiaalityöntekijä näyttäytyy usein ainoana, joka asiakasta kannustaa. Haastateltava D piti olennaisena keinona sitä, että sosiaalityössä painotetaan vahvuuksia ja voimavaroja sekä niiden vahvistamista.

Haastateltava E eritteli sitä, miten teema on jo huomioitu käytännön työssä: siitä on tultu enemmän tietoiseksi ja teeman huomioinen tulee esille dokumentoinnissa. Haastattelulomakkeeseen on myös tehty muutoksia teema huomioiden. Vuoden 2015 aikana on lisääntynyt historiatietojen selvittäminen yhdessä asiakkaan kanssa ja niiden kirjaaminen ylös, mikä vaikuttaa tukitoimien järjestämiseen. Haastateltava E kuvailee näin:

"Me hankitaan tukea nuorelle ja uskotaan, että hän pystyy riittävän pitkällä tuella normaaliin elämään. Tukea annetaan siinä kohtaa, ettei siirtyisi uuteen sukupolveen ne ongelmat."

Haastateltavista viisi (A, B, I, L, N) koki kuitenkin, että teema on jäänyt käytännöistä etäälle. Haastateltava A toivoi temaattisuuden jämäköittämistä:

"En voi sanoa, että tämä teema hirveästi näkyisi, ehkä sitä vois vielä jämäköittää. ... Varmaan se, että mitä sillä haetaan. Että tietty teema ja kaikki aiheet keskittyisi sen alle, mutta mitä se sitten tarkoittaa, että sitä voisi strukturoida."

Haastateltava I koki, että käytäntöä ja teemaa on haastavaa yhdistää. Hän pohti, että teema on saattanut jäädä irralliseksi toiminnassa. Haastateltava B sanoi, että teema ei ole kunnolla konkretisoitunut. Hän toivoi, että teema voisi olla vielä enemmän esillä. Myös haastateltavat L ja N kommentoivat, että teema ei ole näkynyt heille konkreettisesti arjessa tai käytännön yhteistyössä. Haastateltava M taas pohti, että teema on paljonkin arkipuheissa, mutta ei ole näkynyt tutkimusnäkökulmasta. Haastateltava K pohti asiaa konkreettisemmalla tasolla:

"Niin monta kertaa on nähty, että on päässyt tapahtumaan se, mitä ei olisi tapahtunut, jos olisi päästy puuttumaan. Ongelmat ovat järjestelmän tuotteita. Lastensuojelu ja psykiatria eivät keskustele riittävästi. Osaamista mihin pitäisi tehdä jotain, yhteisosaamista. Auttajatahokin on luovuttanut, kun pitäisi koota voimat. Mutta ei pysty vaikuttamaan, kun työntekijät ovat aina omissa siilossa."

Haastateltava L toivoi moniammatillista työtä laajemmaksikin Praksis -teemaksi:

"Nyt olisi jotenkin syytä, kun tulee tämä sote-uudistus... ne tulee olemaan meidän käytännön arkipäivään liittyvää. Hirveästi aina puhutaan moniammatillisesta työstä, mutta kun sitä pitäisi käytännön tasolla lähteä konkreettisesti tekemään niin se on aika iso muutos. Se olisi sellainen teema."

Maahanmuuttajateeman nosti esille kolme haastateltavaa. Haastateltava E koki maahanmuuttajakysymyksen tärkeäksi tutkimuskohteeksi ylisukupolvisen teeman alla:

"Onko huomioitu maahanmuuttajataustaiset ylisukupolvisissa ongelmissa? Se heidän kulttuurikokemus ja integroituminen tänne on aika kiinnostava pienempi teema tämän teeman alla. Eri kulttuurien yhteentörmäyksiä, mutta eri sukupolvilla korostuu eri asioita. Siitä ei vielä ole tietoa meillä, onko semmoista huono-osaisuutta sukupolvesta toiseen maahanmuuttajilla."

Maahanmuuttajuutta toivoivat laajemmaksikin Praksis-teemaksi haastateltavat C ja B. Haastateltava B kommentoi näin:

"Erytisoamisen valtavirtaistaminen olisi nyt ajankohtaista. Siitä hyötyisi laajempikin yleisö. Me osataan tehdä varhaisen vaiheen kotouttamistyö hyvin. Sen osaamisen ja asenneilmapiirin muuttamiseen tarvittaisiin Praksiksen yhteistyötä."

Palautteen mukaan temaattisuutta Praksiksessa voitaisiin jatkossa jämäköittää ja ylisukupolvista teemaa voisi syventää muun muassa moniammatillisuuden tai maahan muuttaneiden ja heidän perheidensä näkökulmasta.

Toiveita Praksis-toiminnalle jatkossa

Puolet haastateltavista puhui tarpeesta saada yliopisto- ja Praksis-yhteistyötä vielä tiiviimmäksi ja lähemmäs käytännön arkityötä (vastaajat A, B, D, G, H, I, L). Haastateltavat A ja I painottivat jatkuvaa vuoropuhelua ja sen vahvistamista kuntien ja yliopiston välillä. Haastateltava G toivoi arjen työntekijöiden tueksi selkeämpiä linkkejä yliopistolle. Hän piti tärkeänä arjen työssä uuteen teoriaan perehtymistä ja ehdotti esimerkiksi mentorointi - toimintaa. Haastateltava G toivoi myös käytäntötutkimuksia vielä enemmän sellaisiksi, että niissä on tiiviimmin mukana asiakkaat ja työyhteisöt. Haastateltava L taas sanoitti toivettaan näin:

"Yhteistyö pitäisi olla paljon enemmän siellä käytännön pinnassa, ettei se vaadi sitä, että nyt me lähemme kahdeksi päiväksi johonkin yliopiston saliin istumaan vaan käytännön arjessa ja työpaikan työyhteisöissä olevaa, suoraan päivittäiseen käytännön työhön sidonnaista."

Samantyyppisesti haastateltava D toivoi yliopistoyhteistyötä lähemmäksi ja kehittämistä enemmän prosessimaiseksi jatkumoksi:

"Jos ajattelee Praksis toimintaa, niin sitä pystyisi lähentämään yliopistoyhteistyötä. Täällä on aika paljon mahdollisuuksia kehittää ja muuttaa... Varmaan arkityössä on vaikeaa päästä ideointiin ja olisi prosessi eikä vain yksi koulutus silloin tällöin vaan että olisi nonstopina tapahtuvaa kehittämistä."

Haastateltava I pohti verkostomaisen Praksis-työskentelyn haasteita. Verrattuna aikaisempaan toimipistemalliin verkostomaisessa työskentelyssä yliopisto on etäämmällä. Tämä vaikuttaa myös siihen, että oppimisverkostot jäävät helposti irrallisiksi. Haastateltava I piti oppimisverkostoja kuitenkin hyvin oleellisina, koska ne ovat ainoa tapa tehdä verkostomaista kehittämistä pääkaupunkiseudulla.

Haasteena haastateltava I näki myös työntekijöiden vaihtumisen kentällä. Myös haastateltava B toi esille, että työntekijöiden suuri vaihtuvuus vaikuttaa pitkäjänteisyyteen. Hän harmitteli myös sitä, että PraksisTekijät vaihtuvat usein ja aina ei tiedetä keneen olla yhteydessä. Haastateltava I näki, että asioiden vakiinnuttaminen ja ymmärrys Praksis-toiminnasta vaatii pitkäjänteisyyttä. Vaarana on, että Praksis jää vain joidenkin yksittäisten ihmisten tekemiseksi. Tavoitteena tulisi olla, että Praksis-ajattelu olisi työyhteisöissä. Haastateltava I:n mukaan kysymys kuuluu, miten saadaan ymmärrys vakiinnutettua ja tutkimus lähemmäs käytäntöjä.

Yhdeksi tärkeäksi tekijäksi haastateltavat I ja H mainitsivat työntekijät, jotka toimivat välittäjinä kuntien, yliopiston ja Soccan välillä. Haastateltava H pohti Helsingin näkökulmasta näin:

"Minusta on harmillista, että Praksis-työntekijät on nostettu hallinnon tasolle. Praksis-työntekijä oli moottori. Heidän tehtävänä olisi tehdä pienimuotoisia kokeiluja, mutta heidät siirrettiin pois, täysin irralleen käytännöstä. Pitäisi jatkaa käytäntölähtöisenä se kehittäminen, olla moottorina: voisiko kokeilla tällaista käytäntöä... Sellaisena ajankohdana, kun muutos olemaan nopeaa."

Haastateltava B piti verkostomaisuutta hyvänä, mutta kaipasi Praksikselta myös kokeilukulttuuria vastaamaan työelämän nopeisiin muutoksiin:

"Haluaisin vähän enemmän ketteryyttä, että pystyttäis reagoimaan kentältä tuleviin tarpeisiin. Praksiksella olisi kykyä siihen... Kaipaisin radikaalimpaa uudelleen ajattelua, kokeilukulttuuria, nopeampaa reagointia... meidän työkenttä niin järkyttävän nopeassa muutoksessa, niin sitä tulisi tukea."

Haastateltava L käytti esimerkkinä palvelumuotoilua käytännönläheisestä kehittämisestä:

"Jos otetaan toiselta alalta, kuten palvelumuotoilun, yks projektin missä mietittiin miten nämä virastot voisivat olla asiakkaille helpokäyttöisempiä ja kivempia. Se tapahtui niin,

että tutkijat tulivat työpaikalle ja siinä seurasivat tapahtumia, niin työntekijät lähtivät paljon paremmin matkaan kuin, jos heidän olisi pitänyt lähteä luentosaleihin istumaan. Jos sosiaalityön tutkimusta saisi tähän suuntaa, että käytäntötutkimus tapahtuisi arjen pinnassa ja tutkimus yleensä. ... Käytäntötutkimus ylipäänsä on ollut askel oikeaan suuntaan. "

Yliopistoyhteistyöltä neljä haastateltavaa (F, K, M, G) toivoi apua **tiedontuottamiseen ja tiedolla vaikuttamiseen**. Tutkimustiedosta nähtiin olevan apua oman työn perustelemisessa (F), työn tukena sekä sosiaalityön näkyväksi tekemisessä (M). Haastateltava G toivoi yliopistolta apua rakenteelliseen sosiaalityöhön ja vaikuttamiseen. Tärkeää olisi yhdessä tiedon eteenpäin vieminen, ettei tiedonkulku katkea aina johonkin.

Käytännön asiana kaksi haastateltavaa (N ja F) toivoi parempaa **tiedotusta**. Haastateltava F sanoi, että terveydenhuollossa tehtävä sosiaalityö jää postituslistojen ulkopuolelle. Hän ehdotti uutiskirjettä Soccalta.

Yhdellä haastateltavalla (E) ei ollut mitään kehittämistoiveita Praksikselle. Hän totesi, että Praksis toimii hyvin tällä hetkellä. Hän koki, että yhteistyö on säännöllistä ja vakiintunutta niin asiantuntija- ja johtotasolla sekä oppimisverkostoissa. Hän koki Praksiksen hyvänä resurssina kaupungille ja näki, että Praksis on vuosien varrella kehittynyt, parantunut ja tullut tunnetuksi.

Yhteenvetoa käytäntötutkimusjakson ohjaajien palautteesta käytäntötutkimusjaksolta

Käytäntötutkimusten ohjaajien antama palaute kohdistui käytäntötutkimusyhteistyön merkitykseen kuntien palvelutoiminnalle sekä muun Praksis-toiminnan ja yliopistoyhteistyön hyötyihin kunnissa.

- Lähes kaksi kolmasosaa käytäntötutkimusaiheista on syntynyt käytännön työn tarpeista ja lähes kaikki (86 %) aiheista liittyivät kuntien strategiaihin. Vähän yli puolet (57 %) oli sitä mieltä, että käytäntötutkimusaiheiden tulee kytkeytyä kunnan strategiaan. Osa haastateltavista (36 %) kannatti käytäntötutkimusaiheiden valinnassa aiheiden nousemista ensisijaisesti käytännön työstä. Näkökulmana nostettiin esille myös, että käytäntötutkimukset voivat tuottaa tietoa laajempaa strategiaa varten.
- Käytäntötutkimusten tuloksia on käsitelty lähes kaikissa tapauksissa erilaisilla työyhteisöjen foorumeilla ja puolet käytäntötutkimuksista on esitelty esimiestason kokouksissa.
- Käytäntötutkimusten hyötyä arvioitaessa pieni osa haastateltavista (36 %) kertoi kuitenkin konkreettisista seurauksista, joita käytäntötutkimuksilla on ollut tai on tulossa kuntien palvelutoiminnalle. Puolet vastaajista näki käytäntötutkimusten hyödyn olevan työyhteisöjen tasolla oman toiminnan kehittämisen tukena. Käytäntötutkimusten anti jääkin helposti toimipistekohtaiseksi ja yksittäiseksi.
- Konkreettisina ehdotuksina mainittiin, että kunnan strategia huomioitaisiin jo käytäntötutkimuksen ideointivaiheessa ja ehdotettiin, että strategian pohjalta pitäisi tehdä tarkempi kehittämissuunnitelma, johon käytäntötutkimukset linkitetään. Konkreettisena ehdotuksena esitettiin myös, että kunnan tasolla tulisi panostaa käytäntötutkimusten tuottaman tiedon yhteen keräämiseen ja tiedon jakamiseen.
- Lähes kaikki (86 %) haastateltavista kokivat yliopistolta saadun informaation käytäntötutkimusprosessista riittävänä. Haasteina nostettiin esille muun muassa opintojakson ajankohta, käytäntötutkimuksen aineiston keräämisen aiheuttama työ kentälle, opintojakson tiukka aikataulu, puutteelliset työskentelytilat työpaikalla opiskelijalle, ilmaiseksi tehtävä tutkimus ei välttämättä motivoi, isot erot opiskelijoiden taitotasojen välillä sekä haasteet tehdä käytäntötutkimusta useamman kumppanin kanssa.

Yhteenvetoa käytäntötutkimusjakson ohjaajien palautteesta muusta Praksis-toiminnasta

- Praksis- toimintaa ja yliopistoyhteistyötä piti tärkeänä lähes kaikki haastateltavat (86 %). Merkityksellisenä nähtiin tutkimusnäkökulman mukaan saaminen käytännön työhön, kehittävän työotteen ylläpitäminen, rekrytointimahdollisuudet sekä alan kehittämisessä ja tutkimuksessa ajan tasalla pysyminen.
- Puolet vastaajista toivoi kuitenkin Praksis-yhteistyötä tiiviimmäksi ja lähemmäs käytännön työtä. Yliopistoyhteistyöstä toivottiin apua tiedontuottamiseen ja tiedolla vaikuttamiseen. Konkreettisina toimina ehdotettiin välittäjiä kentän ja yliopiston/ Soccan välillä sekä kokeilukulttuuria kehittämisen tavaksi.
- Osallistuminen oppimisverkostoihin oli vähäistä. Syiksi mainittiin työkiireet ja yksi vastaaja näki oppimisverkostot ulkopuolisena toimintana. Kaksi haastateltavaa ei ollut aikaisemmin kuullut oppimisverkostoista. Tärkeänä nähtiin, että oppimisverkostoista tiedotetaan tehokkaasti ja ajoissa sekä hyvänä pidettiin tilaisuuksien järjestämistä eri kunnissa.
- Tiedottamisen tueksi ehdotettiin uutiskirjettä Soccalta.
- Kaikki tutkimukseen osallistuneet suhtautuivat positiivisesti ylisukupolvisen huono-osaisuuden katkaisemisen-temaan. Osa koki kuitenkin, että teema on jäänyt käytännöistä etäälle. Jatkossa ehdotettiin laajemmiksi teemoiksi Praksikselle moniammatillista työtä sekä maahanmuuttajateemaa.

4.4 PraksisTekijöiden arviointia Praksis-toiminnasta

Arviointikeskusteluun osallistuneet PraksisTekijät

Tässä raportissa PraksisTekijät⁶ arvioivat Praksis-toimintaa seuraavien kysymysten ohjaamina: mikä heille itselleen on ollut merkityksellistä Praksiksessa, mikä Praksiksessa toimii hyvin, mikä pitäisi toimia vielä paremmin ja mikä haastaa Praksis-toimintaa jatkossa sekä mihin suuntaan Praksis-toimintaa pitäisi kehittää.

Arviointikeskusteluun osallistuivat Vantaalta lastensuojelun kehittäjä sosiaalityöntekijä Anne Kantola ja 1.8.2016 aloittanut lastensuojelun kehittäjä sosiaalityöntekijä Johanna Hedman (haastattelun aikana töissä HYKS nuorisopsykiatriassa) sekä nuorten sosiaalityöstä johtava sosiaalityöntekijä Sanna Valtola. Espoosta osallistujana oli aikuissosiaalityön asiantuntija Kaisa Saarinen ja Helsingistä kehittäjä sosiaalityöntekijä Kaisa Pasanen. HUS:stä osallistui Hedmanin lisäksi sosiaalityöntekijä Katariina Kohonen. Osallisuuden aika ry:stä mukana oli Riina Karjalainen. Yliopistolta osallistujina oli Mirja Satka, Kirsi Nousiainen, Ritva Poikela, Kaisa Hänninen ja Aino Kääriäinen sekä Heikki Waris -instituutista / Soccasta Laura Yliruka.

Kuntien PraksisTekijöistä lähes kaikki ovat vaihtuneet vuoden 2016 aikana. Helsingin edustaja on ollut mukana PraksisTekijöissä vuoden 2016 alusta lukien. Espoon edustaja on äskettäin siirtynyt varajäsenestä varsinaiseksi jäseneksi. Vantaan aikuissosiaalityön edustaja on mukana toista kertaa PraksisTekijöissä. Vantaan lastensuojelun toinen edustaja vaihtuu 1.8.2016 ja toinen on ollut mukana vuodesta 2012 toimien toisissa tehtävissä vuoden 2015. HUS:n edustajat ovat olleet mukana vuoden 2016 alusta. Osallisuuden aika ry:n työntekijä on kokouksessa tässä roolissa ensimmäistä kertaa ja osallistunut aikaisemmin PraksisTekijöihin Vantaan kehittäjä sosiaalityöntekijänä.

PraksisTekijöille merkittävät asiat Praksis-toiminnassa

Yliopiston taholta Praksis nähtiin hienona innovaationa, joka joutuu sopeutumaan ympärillä tapahtuviin muutoksiin. Yksi yliopistolehtori pitikin merkittävänä Praksis-toiminnan uudelleen rakentamista ja sanoittamista vuoden 2014 alussa. PraksisTekijät muodostuivat tällöin verkostoksi, jossa alettiin saada yhdessä aikaan asioita.

Merkittävänä asiana Praksis-toiminnassa mainittiinkin *yhteistyö eri toimijoiden kesken*. Kuntien PraksisTekijät Helsingistä ja Vantaalta mainitsivat pääkaupunkiseudun kuntien ja yliopiston vä-

⁶ PraksisTekijät on operationaalinen ryhmä, joka työskentelee yhteisvastuullisesti Praksiksen tavoitteiden toteutumiseksi. Ryhmä koostuu kuntien Praksis-toiminnasta vastaavista sosiaalityöntekijöistä ja Helsingin yliopiston sosiaalityön yliopistolehtoreista.

lisen yhteistyön tärkeänä. Konkreettisenä asiana Vantaan aikuissosiaalityön edustaja näki rekrytointimahdollisuuksien paranevan, kun kuntaan otetaan opiskelijoita käytännön opiskelujaksoille. Yliopistolehtoreista kolme piti merkittävänä käytännön opintojaksojen kautta tehtävää yhteistyötä kuntien kanssa: opintojaksot auttavat yliopistoa muun muassa ymmärtämään mitä käytännöissä tapahtuu ja nivomaan opetusta paremmin käytäntöön.

Yksittäisinä mainintoina muista yhteistyö- ja oppimisareenoista olivat myös PraksisTekijöiden kokoukset, käytännönopettajakoulutus ja oppimisverkostotilaisuudet. Innostavana yhdessä toteutettuna hankkeena HUS:n edustaja ja yliopiston professori toivat esille lääkäreiden ja sosiaalityön moninäkökulmaisen kurssin. HUS:n edustajat pitivät merkittävänä avauksena Praksiksessa yhteistyön rakentamista sairaanhoitopiiriin kanssa ja näkivät vahvuutena verkostoitumisen ja yhdessä tekemisen yli sektorirajojen. Osallisuuden aika ry:n edustaja sekä kehittämisspäällikkö mainitsivat merkittävänä seikkana myös sen, että Praksiksessa tehdään yhteistyötä kokemusasiantuntijoiden kanssa.

Käytäntötutkimus nostettiin merkittäväksi ja Praksis-toiminnassa motivoivaksi tekijäksi kaikkien kuntien taholta. Helsinki koki käytäntötutkimukset hyväksi resurssiksi oman työn ja kuntien välisessä kehittämisessä. Espoon edustajalle ensikontakti Praksikseen on ollut käytäntötutkimukset, joita on alettu tekemään omassa työyhteisössä ja hän koki myös oman käytäntötutkimuksen teon opettavaisena prosessina ammatillisessa kehittämisessään. Vantaan lastensuojelun kehittävä sosiaalityöntekijä koki tärkeimpänä käytäntötutkimuksen ja muiden opintojaksojen yhteyden kehittämiseen ja käytännön työhön. Mirja Satka mainitsi myös yllättyneensä käytäntötutkimuksiin sisältyvästä kehittämispotentiaaleista suhteessa osallistujiin sekä työikäntöjä koskevasta muutosvoimasta.

Yksi yliopistolehtoreista ja kehittämisspäällikkö pitivät merkittävänä *ylisukupolvisuus teemaa*. Sitä pidettiin tärkeänä tutkimuskohteena ja ylisukupolvisuusjulkaisu mainittiin hienona innovaationa, joka kokoaa hyvin erilaisilla tavoilla tuotettua tietoa. Julkaisu nähtiin myös vahvan toimijaverkoston työn tuloksena.

Mikä Praksiksessa toimii kuntien näkökulmasta?

Vantaan (lastensuojelu) ja Helsingin mukaan verkostomaisuus, monitoimijaisuus ja yhteistyötoiminta toimii hyvin Praksiksessa. Vantaa korosti, että nimenomaan PraksisTekijät toimii hyvin. Se koettiin hyvänä paikkana tiedon vaihtumiselle.

Vantaalla Praksis on myös auttanut kehittämään ylisektorista yhteistyötä ja kehittämistä: ilman Praksis-toimintaa kunnan sisällä ei olisi löydetty yhtä helposti ylisektorista tapaa kehittää. Helsingin edustajan mielestä oppimisverkostoilla on voitu ketterästi ja nopeasti laittaa ideoita käytäntöön verrattuna isoon organisaatioon. Espoossa käytäntötutkimuksista on ollut käytännön hyötyä ja ne on nostettu eritavalla esille kuin muut raportit. Käytäntötutkimuksille on selkeästi tilausta työyhteisöissä ja toiminnan kehittämisessä. Niiden nähdään vievän eteenpäin sosiaalityötä ja sosiaaliohjausta Espoossa.

Erityisesti *viestinnän ja tiedottamisen* osalta olisi kehitettävää. Vantaalla on todettu, että kunnan sisällä tiedonkulkua täytyy kehittää. Vantaalla on ollut epäselvyyttä muun muassa siitä, että oppimisverkostot ovat avoimia, maksuttomia ja myös sosiaaliohjaajille tarkoitettuja. Helsingissä suuria haasteita ovat myös tiedonkulku ja se miten esimerkiksi oppimisverkostoja voitaisiin hyödyntää laajemmin. Helsingissä koettiin myös, että Praksis pitäisi saada "myytyä" linjajohdolle paremmin ja pääällikkötasolla tiedotettua paremmin siitä, miten Praksis liittyy kunnan kehittämistyöhön. Espoossa nähdään, että Praksiksen tunnettavuutta pitää kehittää ja Praksis pitäisi brändätä.

Esille nostettiin seuraavia käytännön ehdotuksia tiedottamisen ja viestinnän tehostamiseksi:

- Soccan sähköposteissa tulisi olla selkeämmin tiedotettu siitä ketkä kaikki saavat osallistua oppimisverkostoihin sekä niissä tulisi nostaa paremmin esille oppimisverkostojen maksuttomuutta (Vantaa).
- Sähköposti tiedottamisen ohella kunnissa voidaan tiedottaa Praksis-asioita myös yhteisissä tapahtumissa (Vantaa).
- Oppimisverkostot tulee olla riittävän ajoissa tiedossa, että ne saadaan markkinoitua työyhteisöihin (Espoo).
- Soccalta toivottiin uutiskirjettä, jota yksittäiset työntekijät voivat tilata (Helsinki).
- Soccan tiedottajan kanssa käydään läpi tiedottamisen foorumeita. Praksis-Tekijät voivat tiedottaa kuntiin siitä, että Soccan tapahtumat voi tilata itselleen jo nyt Soccan sivujen kautta ja Soccan facebook-ryhmä on olemassa (Socca).
- Jaetaan työyhteisöihin paperisia esitteitä (yliopisto).
- Perustetaan blogi, jossa nostetaan esille lyhyitä tekstejä ja näkökulmia (yliopisto). Blogi sai kannatusta PraksisTekijöiltä. Helsingissä blogi sopisi tiedottamiseen myös oman organisaation sisällä sosiaalityön kehittämisestä. HUS:n edustaja ehdotti, että PraksisTekijät kirjoittavat vuorotellen tai yhdessä työparin kanssa arjen työstä, jolloin toiminta saa kasvot. Esillä pitäisi olla perusinformaatiota Praksis-toiminnasta, sillä kentällä on paljon muualta tulleita sosiaalityöntekijöitä. Lisäksi *HUS:sta ehdotettiin, että blogi linkitetään sote-keskusteluun, jolloin se saisi laajemminkin huomiota.* Yliopistolta ehdotettiin, että opiskelijat tulisivat mukaan kirjoittamaan SOTE aihepiiristä. Yliopiston taholta pidettiin tärkeänä, että blogikirjoittaminen systematisoidaan ja siihen sovitaan selkeä työnjako. Soccasta ehdotettiin, että blogiin tulee opiskelijoiden kirjoituksia ja niitä täydennetään PraksisTekijöiden kirjoituksilla. Tärkeää olisi, että kirjoituksia julkaistaan säännöllisin väliajoin.

Mikä haastaa Praksis-toimintaa jatkossa ja mihin suuntaan Praksis-toimintaa pitäisi kehittää?

Yliopistolta muistutettiin, että yhtenä haasteena tulevaisuudessa on *tutkintorakenneuudistus*, joka pitäisi olla valmiina helmikuussa 2017. Muistutettiin, että se on myös mahdollisuus järjestää toimintaa uudelleen.

Yhtenä haasteena yliopistolta nostettiin esille *valmistuvien sosiaalityöntekijöiden vuorovaikutustaidot*. Aulikki Kananoja on kehottanut kiinnittämään huomioita valmistuvien sosiaalityöntekijöiden vuorovaikutustaitoihin, joista kokemusasiantuntijat ovat antaneet kriittistä palautetta. Espoon, Helsingin ja HUS:n PraksisTekijät tunnistivat omasta kokemuksestaan sekä sosiaalityöntekijöiden kertomana haasteita, joita vastavalmistuneilla sosiaalityöntekijöillä on asiakastyössä. Espoon edustaja sanoi muun muassa, että tutkinto ei valmista asiakastyön moninaisuuteen, kun yhtiä pitäisi hallita vuorovaikutus ja ihmisten kohtaamat ongelmat. Osallisuuden aika ry:n edustaja pohti myös lastensuojelutyön vaativuutta: kiireessä ei ehdi luoda luottamussuhdetta ja perheen sisäiset näkökulmatkin ovat usein ristiriitaisia. Haasteena vuorovaikutustyölle yliopistolehtorit ottivatkin esille myös palvelujärjestelmän ongelmat: pitkissä harjoittelussa on tullut usein esille se, kuinka asiakkaan kanssa ei ole aikaa pysähtyä tekemään sosiaalityötä. Yliopiston taholta tiedostettiin myös se, että vuorovaikutustaitojen opetus on suppeahkoa ja koulutus antaa pintaraapaisun taitoihin, joita pitäisi pystyä kehittämään myös työelämässä.

Helsingin edustaja kertoi Metropolia ammattikorkeakoulun järjestämästä ammatillisen kehittämisen polusta valmistuville sosionomeille ja ehdotti samankaltaista tukea ammatilliseen kehittämiseen ja vuorovaikutustaitoihin ammatin alkuvaiheilla valmistuville sosiaalityöntekijöille. Myös HUS:n edustaja tulevana Vantaan kehittäjäsosiaalityöntekijänä ehdotti mentorointia vastaavalmistuneiden tueksi. Helsingin ja Vantaan PraksisTekijät kertoivat, että täydennyskoulutusta vuorovaikutustaitoihin on aika vähän kunnissa. Vantaan aikuissosiaalityön edustaja pohti, että taidot kehittyvät usein tekemällä pari- tai verkostotyötä sekä työnohjauksessa. Myös lähiesimiehen roolia alkuvaiheen tukemisessa pidettiin tärkeänä. Espoon edustaja mainitsi, että heillä on viime vuosina koulutettu motivoivaan haastatteluun, lapset puheeksi menetelmään, toimimaan vaikeissa asiakastilanteissa sekä työnohjauksesta on saanut tukea muun muassa mielenterveyteen liittyvään problematiikkaan.

Aino Kääriäinen kertoi, että myös hallinto-oikeudessa tulee esille työntekijöiden puutteelliset vuorovaikutustaidot. Hänen mukaansa opetuksessa tulisi keskittyä argumentointitaitoihin: miten ammatillista tekemistä argumentoidaan ja perustellaan asiakkaalle. Helsingin edustaja toi esille, että Helsingin lakimiespalvelut on tuonut esille tilanteita, joissa asioita ei ole perusteltu asiakkaalle hallintolain mukaisesti. Tähän ollaan järjestämässä koulutusta Helsingissä. Vantaalla ollaan kehittämässä myös tätä teemaa: miten asiakkaalle tehdään ymmärrettäväsi lastensuojelutyötä ja puhutaan asiakkaan kielellä. Toiveena esitettiin oppimisverkoston järjestämistä tästä teemasta.

Laura Yliruka muistutti, että tulevaisuudessa valtion ohjaus tulee vahvistumaan lapsiperheiden muutosohjelmana (LAPE) ja sen sisälle on suunniteltu koulutuskokonaisuutta keväälle 2017 pilotoilu kunnille. Koulutuksen yhdeksi sisällöksi on kaavailtu vuorovaikutus- ja asiakastyön taitoja. LAPE:ssa tulee jatkossa olemaan Praksiksella uusi rooli. Mirja Satka kertoi, että tulevaisuudessa sosiaalityöntekijöiden maisteriopintoihin tulee myös valinnaisiin opintoihin 20 opintopisteen kurssi vuorovaikutuskysymyksistä.

Yhteenvedon todettiin, että näkökumia vuorovaikutuksessa on monenlaisia ja Praksiksen tuella pitäisi jatkossa rakentaa kuntiin oppimispolkuja vuorovaikutustaitojen oppimiseen. Praksis voi

olla mukana miettimässä rakenteita ja kannustamassa työnantajia sellaiseen suuntaan, mikä vahvistaisi sosiaalityötä jatkossa.

Praksis-toiminnan kehittämisessä tulee jatkossa huomioida myös *sote-uudistus*.⁷ HUS:n edustajat pitivät tärkeänä muun muassa sitä, että Praksiksesta tiedotettaessa huomioidaan eri alojen henkilöstö. Tulisi kehittää sitä, mihin kaikkeen Praksista voisi hyödyntää muillakin aloilla ja varmistaa, että esimiestasolla on ymmärrys Praksiksesta. Tärkeää sotessa on saada sosiaalityö näkyväksi ja huolehtia asiakkaiden tarpeista. Praksiksen seuraavaksi teemaksi HUS:n edustaja esitti sitä, kuinka sote rakennetaan niin, että asiakkaan tarpeet tulee huomioiduksi.

PraksisTekijöiden kokous 23.9.2016

PraksisTekijät käsitelivät toistamiseen arviointiaineistoja kokouksessaan 23.9.2016. Silloin päätettiin kaksi asiaa: viestintää vahvistetaan lähettämällä 3-4 kertaa vuodessa Praksis-uutiskirje kuntiin. Toiseksi päätettiin, että opiskelijat tekevät diaesityksen sijaan posterin käytäntötutkimuksensa tuloksista K5-loppuseminaariin. Tämän posterin voi sitten printata työyhteisön seinälle tai kahvipöydälle.

⁷ Sote-uudistus on sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistus. Sote-uudistuksen tavoitteena on kaventaa ihmisten hyvinvointi- ja terveyseroja, parantaa palvelujen yhdenvertaisuutta ja saatavuutta sekä hillitä kustannuksia. (THL 2016.)

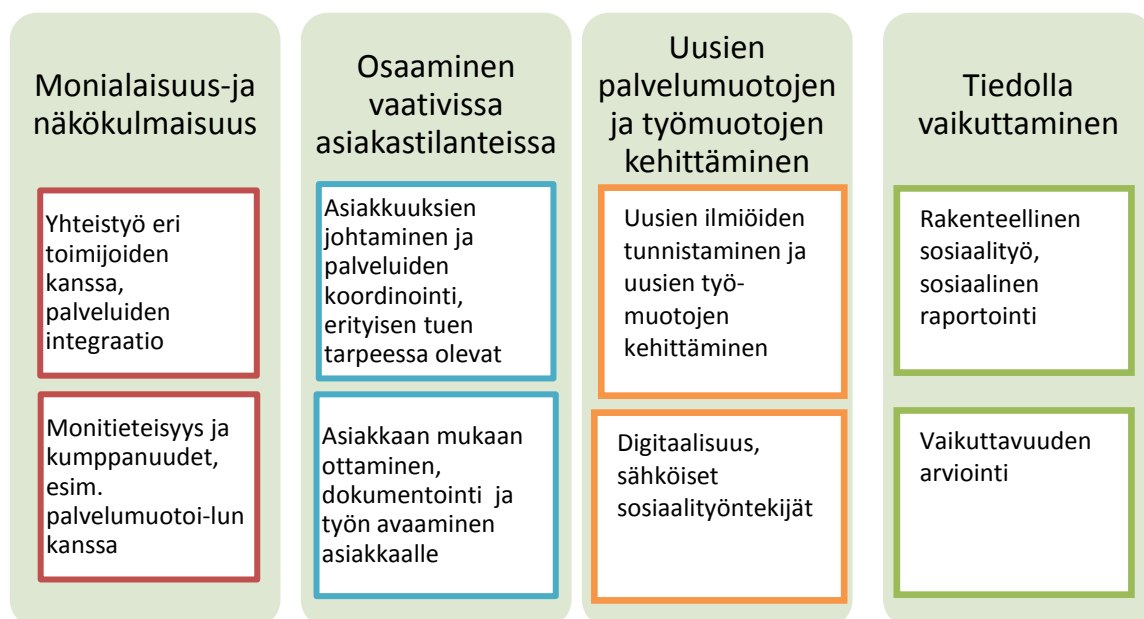
5 PÄÄKAUPUNKISEUDUN SOSIAALIJOHDON NÄKEMYKSIÄ PRAKSIKSEN TULEVAISUUDESTA

Marraskuussa 2.11.2016 järjestettiin pääkaupunkiseudun sosiaalihuollon johtajien ryhmäkeskustelu Praksis -toiminnan tulevaisuudesta. Asiantuntijakeskustelun tarkoituksena oli sosiaalityöntekijän ammatin, koulutuksen ja ennen muuta Praksis toiminnan lähitulevaisuuden ennakointi. Etukäteisaineistona keskustelijoilla oli Praksiksen nykytilan arviointiraportti ja sen lyhennelmä sekä Mirja Satkan ja Aulikki Kananojan teksteistä koostetun työpaperi, jonka tarkoitus oli viritellä ajattelemaan edessä olevaa tulevaisuutta.

Mukana keskustelemassa oli Ulla Tikkanen (sosiaali- ja terveystoiminnan johtaja, Kauniainen), Jaana Myhrberg (Sosiaalipalvelupäällikkö, Kauniainen), Marja Leena Remes (perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja, Espoo), Kati Villgren (sosiaalityön esimies, Vantaa), Ulla Tyyskä (kehittämispäällikkö, henkilöstö- ja kehittämispalvelut, Helsinki), Tapani Hämäläinen (ylilääkäri, perusterveydenhuollon yksikkö), Pirjo Marjamäki (johtaja Socca) sekä puheenjohtajana toimi sosiaalityön käytäntötutkimuksen professori Mirja Satka.

5.1 Sosiaalityön muutoshaasteet

Keskustelijat näkivät useita muutoshaasteita sosiaalityölle. Yleisesti nähtiin, että soten myötä sosiaalityöltä tullaan vaatimaan enemmän läpinäkyvyyttä, kykyä toimia monimutkaisissa ympäristöissä ja kykyä toimia vaikeampien asiakkaiden kanssa. Sosiaalityössä tulee korostumaan monialaisuus ja -näkökulmaisuus, osaaminen vaativissa asiakastilanteissa, uusien palvelumuotojen ja työmuotojen kehittäminen sekä tiedolla vaikuttaminen. Kuvioon 3 on koottu nämä muutoshaasteet ja seuraavaksi kuvataan jokaista näistä erikseen.

Kuvio 3. Sosiaalityön muutonhaasteita

Keskustelussa nähtiin, että tulevaisuuden haasteena sosiaalityölle on monialainen yhteistyö eri alojen toimijoiden kanssa palveluiden sekä tutkimuksen saralla. Sote-uudistus tulee muuttamaan olennaisesti nykyistä sosiaalityöntekijän roolia ja tehtävää. Tulevaisuuden sosiaalityöntekijän tulee osata toimia moniammatillisissa tiimeissä yhteisten asiakkaiden asioiden hoitamisessa. Haluttiin uskoa, että sote-uudistuksen taustalla on aito päättäjien pyrkimys palveluintegraatioon. Sote-uudistuksen vaikutuksia käsitellään tarkemmin luvussa 5.2.

Sosiaalityön tulevaisuuden nähtiin olevan paitsi monialaisessa yhteistyössä, myös monitieteisyydessä. Sosiaalityön tulisi hakea kumppaneita esimerkiksi tekniseltä puolelta, tuotantotaloudesta ja palvelumuotoilusta. Toimintaympäristö nähtiin sen verran vaativana, ettei pelkkä sosiaalityön osaaminen jatkossa riitä.

Sosiaalityön erityisvastuulla ovat erityistä tukea tarvitsevat asiakkaat ja paljon palveluita käyttävät ja tarvitsevat asiakkaat. Sosiaalityöntekijät tulevat etäännyttämään lähtymistä ja osaaminen vaativissa asiakastilanteissa tulee painottumaan 1) sosiaalihuollon asiakkuuksien johtamiseen ja 2) palveluiden koordinoimiseen. Toisaalta nähtiin, että sosiaalityöntekijöiden tulevaisuuden haasteena on myös 3) varmistaa asiakaslähtöisyyden toteutuminen: asiakkaiden mukaan ottaminen valmisteluun, dokumentointiin ja sosiaalityön avaamiseen aikaisempaa enemmän asiakkaalle. Tähän tulee vaikuttamaan mm. asiakkaan mahdollisuus nähdä omat tietonsa kanta-palveluista.

Sosiaalityön yhtenä muutonhaasteena on myös 4) uusien palvelumuotojen ja työmuotojen kehittäminen muuttuvassa toimintaympäristössä. Keskustelijat pitivät 5) haasteena uusia ja yllättäviäkin sosiaalisia ilmiöitä, jotka pitäisi ottaa nopeasti haltuun. Painotettiin 6) sosiaalityön osaamista ilmiöiden tunnistamisessa ja uusien työmuotojen kehittämisessä. Espoon edustaja kertoi esimerkiksi keinottomuudesta ja työmuotojen puutteista, kun alaikäisistä turvapaikanhakijoista tehtiin lastensuojeluilmoituksia. Toimintaympäristön nopeaan muutokseen nähtiin myös liittyvän 7) digitalisaation, jossa sosiaalityön olisi tärkeä pysyä ajan tasalla. Kysyttiin, muun muassa miten jatkossa saisi enemmän ”sähköisiä sosiaalityöntekijöitä”. 8) Tutkimusperustaisuutta ja tiedolla vaikuttamista korostettiin erityisesti rakenteellisen sosiaalityön ja sosiaalisen raportoinnin osalta. Ne nähtiin tulevaisuuden haasteiksi sosiaalityölle ja niihin toivottiin yhteistyötä yliopiston kanssa. 9) Toisena tiedontuottamiseen liittyvänä osaamisalueena nostettiin esille vaikutusten arviointiosaaminen. Nähtiin, että tulevaisuudessa korostuu vaatimus osoittaa sosiaalityössä selvemmin oman työn vaikuttavuutta. Tulevaisuudessa soten myötä ennakoitiin, että sosiaalityö on enemmän mukana palvelupaketeissa ja palveluprosesseissa ja sen pitää pystyä selvemmin osoittamaan oman työn vaikuttavuutta, roolia ja paikkaa. Keskustelussa pohdittiin myös, vahvistuuko sosiaalityössä tutkimusperustaisen hyvien käytäntöjen osoittamisen tarve.

5.2 Sote-uudistuksen vaikutukset sosiaalityöhön ja Praksikseen

Keskustelussa pohdittiin sosiaalityön ja Praksiksen paikkaa tulevissa palvelurakenteissa sote-uudistuksen jälkeen. Soccan johtaja Pirjo Marjamäki totesi, että tällä hetkellä on avointa se, missä sosiaalityötä tehdään jatkossa. Kuntiin ei tule jäämään viranomaistehtäviä sosiaalityölle. Nähtiin, että osa siitä työstä minkä sosiaalityöntekijät ovat nyt tehneet kunnissa jää hyvinvoinnin edistämistyöksi ja yhteistyöksi kansalaisjärjestöjen kanssa. Järjestöt voivat palkata sosiaalityöntekijöitä, ja yhtenä sosiaalityön ammattiryhmänä kuntiin jäävät koulukuraattorit. Yhdeksi mahdollisuudeksi nähtiin, että yliopisto voisi neuvotella kunnissa Praksis-yhteistyöstä myös kansalaisjärjestöjen kanssa.

Ylilääkäri Tapani Hämäläinen perusterveydenhuollon yksiköstä ja Pirjo Marjamäki toivat esille, että suoraan valinnanvapauden piiriin tulevissa palveluissa virkamiesesityksen mukaan on lähinnä sosiaaliohjausta ja neuvontaa. Näyttää siltä, että alkuvaiheen arviointityössä sosiaaliohjaajat ovat todennäköisimpiä toimijoita. Huolena Marjamäki esitti sen, ettei sosiaalityötä ole sijoitettu ensivaiheen palveluntarpeen arviointiin.

Tapani Hämäläinen korosti, että tulevassa sotessa keskeinen periaate on erottaa tilaaja ja järjestäjä tuottajista. Praksis-toiminnan kannaltakin on tärkeää erottaa mitä tehdään ja mitkä tavoitteet ovat sekä tuotantotasolla että järjestäjän tasolla. Sosiaalityöntekijöiden yhdeksi tehtäväksi ennakoitiin järjestäjäpuolen suunnittelu ja koordinoititehtäviä. Professori Mirja Satka kertoi, että sosiaalityöntekijöiden koulutus tulee muuttumaan. Kandivaiheen koulutus tulee jatkossa olemaan muutamaa opintojaksoa lukuun ottamatta sosiaalityöntekijöille yhteistä. Näin ollen myös sosiaalityöntekijöiden valmiudet laajenevat ja sosiaalityöntekijät saavat nykyistä enemmän eväitä myös järjestämis- ja suunnittelutehtäviin.

Nähtiin, että suurin osa sosiaalityöntekijöistä tulee joka tapauksessa sijoittumaan maakuntien palvelulaitoksiin. Myös Praksiksen todennäköisimpänä toiminta-alueena nähtiin maakuntien palvelulaitosten vaativien palveluiden yksiköt, kuten lastensuojelun osaamis- ja tukikeskukset. Näin ollen todennäköisenä pidettiin sitä, että uudessa sotessa korostuvat sosiaalityön viranomaistehtävät.

Tapio Hämäläinen pohti, että tulevaisuudessa markkinoilla tulee olemaan myös entistä enemmän sosiaalialan palveluita. Sosiaalityöntekijöitä voi olla palkattuna henkilöstönä tuottajina toimivissa yhtiöissä. Marjamäki totesi, että henkilöstörakenne riippuu kuitenkin pitkälle siitä, millaisen tiimin kukin yhtiö haluaa tuottamaan esimerkiksi perhetyötä, kotipalvelua tai päihdekuntoutusta. Yhtenä skenaariona nostettiin esille, että yhtiöt voivat haluta osallistua myös käytännönopetukseen maksua vastaan. Taulukkoon 5 on tiivistetty keskustelua sosiaalityön mahdollisista toimintaympäristöistä ja Praksiksen sijoittumisesta sote-uudistuksen jälkeen:

Taulukko 5. Sosiaalityön ja Praksiksen paikka uusissa palvelurakenteissa

TOIMIJAT	SOSIAALITYÖN PAIKKA	PRAKSIS TULEVAISUUDESSA
Kunta /järjestöt /kansalaistoiminta	Sosiaalityö järjestöissä ja kouluissa, mutta ei viranomaistehtävissä	Praksis voi neuvotella kunta-yhteistyöstä järjestöjen kanssa
Valinnanvapauden piirissä olevat palvelut	Sosiaaliohjaus /neuvonta, onko sosiaalityötä ollenkaan? <i>Kuka tekee palvelutarpeen arvioita?</i>	
Maakunta	Järjestäjäpuolen suunnittelu ja koordinaatiotehtävät	Praksis voi neuvotella yhteistyöstä
	Palvelulaitoksen vaativan palvelun yksiköt (esim. lastensuojelun tukikeskus), viranomaistyö	Praksiksen todennäköisin toiminta-areena
Tuottajat /yhtiöt	Sosiaalityötä palkattuina, ei viranomaistehtävissä	Praksista sopimuksien mukaan

Yhtenä seurauksena sote-uudistuksesta voisi olla myös Praksis-alueen laajentuminen käsittämään Uudenmaan lisäksi myös Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan maakunnat. Keskustelussa painotettiin sitä, että käytännössä järjestäjätaho tekee sopimuksen yliopiston kanssa siitä miten Praksis järjestetään ja valtio antaa siihen rahoitusta. Tärkeäksi nähtiin se, että haluttaessa Praksiksen toiminnan jatkuvan keskeytyksettä, linjauksista ja sopimuksista tulisi nopeasti sopia maakuntahallinnon kanssa sen alkaessa hahmottua. Tapani Hämäläinen toivoi, että sotessa kehittämistoiminta nähtäisiin kokonaisuutena, jossa on oma paikkansa eri alojen osaamisella ja kehittämistoiminnalla. Tulisi myös täsmentää työyhteisötason ja järjestäjätason kehittämisrooleja ja tehtäviä. Tärkeää olisi yhteinen ymmärrys ja erilaisen osaamisen arvostaminen kehittämistoiminnan kokonaisuudessa.

5.3 Sosiaalityön käytännönopetuksen tulevaisuus

Monialaisuutta ja moninäkökulmaisuutta pidettiin tärkeinä sisältöinä myös sosiaalityön käytännönopetuksessa. Soccan Pirjo Marjamäki muistutti, että valtio maksaa jatkossa koulutuskorvauksia sosiaalityöntekijöiden koulutuksesta aiheutuvista kustannuksista palvelujärjestelmälle. Tällainen valtion ohjausmekanismi määrittelee, mihin rahaa myönnetään, jolloin voisi uskoa, että Praksista kannustetaan monialaisuuteen. Tapio Hämäläinen piti tärkeänä, että yliopistotoimijat miettivät yhdessä opetusta niin, että se vastaa soten asiakasryhmien palvelutarpeita. Pitäisi miettiä yhdessä millaisilla valmiuksilla työntekijöitä koulutetaan. Mirja Satka kertoi, että sosiaalityön oppiaine on tehnyt viime keväästä lähtien yhteistyötä lääketieteellisen tiedekunnan kanssa.

Kuntien taholta moninäkökulmaista sosiaalityön käytännönopetusjaksoa (K4) pidettiin hyvänä uudistuksena ja tarpeellisena teemana kehittää edelleen. Espoon edustaja esitti, että opintojakso

voisi olla monitieteisempi kuin pelkkä terveydenhuolto. Yhteistyö palvelumuotoilun kanssa nousi esille myös käytännönopetuksen kehittämisessä. Nähtiin esimerkiksi, että käytäntötutkimuksissa voitaisiin hyödyntää palvelumuotoilun menetelmiä tiedonkeruussa ja toisaalta myös tulosten kuvailussa. Pidettiin tärkeänä kehittää tapoja siihen, miten käytäntötutkimusten tuloksia esitetään niin, että käytäntö hyötyy niistä.

Käytännönopetuksen osalta keskustelussa pidettiin tärkeänä myös oppimisympäristöjen laajentamista. Tulevaisuuden ympäristöiksi nähtiin virtuaaliset ympäristöt, esimerkiksi Terveyskylä ja Apotti. Tapani Hämäläinen näki myös tulevaisuuden tarpeena koko "Sotekylän" rakentamista: digitaalista alustaa tarvitaan koko palvelukokonaisuudelle, jonne sosiaalityöntekijät pitäisi saada toimijoiksi terveydenhuollon rinnalle.

Kauniaisen edustaja pohti myös käytännönopetuksen sisältöjä sosiaalisen vuorovaikutuksen näkökulmasta. Jatkossa sosiaalityöntekijöiden työ etäänny lähityöstä, ja sosiaalityöntekijöiden osaamisessa tulee vahvistaa koordinointi- ja palveluiden kehittämisentaitoja.

5.4 Temaattisen Praksiksen arviointia ja tulevaisuuden toiveita

Kuntien edustajat pitivät ylisukupolvisen huono-osaisuuden teemaa omasta näkökulmastaan vaikeana. Koettiin, että se on ollut metatasoinen, siihen on ollut vaikeaa päästä kiinni ja yhdistää sitä käytännöntyön kehittämiseen. Yhteisenä toiveena oli silti se, että Praksiksen kehittämistä jatketaan teemallisuuden pohjalta. Selkeä viesti on, että tarvitaan jotain, mikä hyödyttää konkreettisesti kuntia isoissa, käynnissä olevissa muutoksissa. Teeman toivottiin olevan sellainen, johon olisi helppo kiinnittyä. Hyväksi koettiin yksi yhteinen teema, jota voisi lähestyä monesta eri tulokulmasta. Kuntien edustajat pitivät hyödyllisenä, että teema liittyisi vahvasti sote-maailmaan ja monitoimijaisuuteen. Toivottiin lisää tieteidenvälistä ja ammattien rajoja ylittävää käytäntötutkimusta. Praksikseen tarvitaan lisää erikoisalojen osaamista, kuten vammaisten sosiaalityötä, gerontologinen sosiaalityötä tai terveyssosiaalityötä. Praksista toivottiin väljempään viitekehykseen kuin se aikaisemmin on ollut.

5.5 Praksiksen brändäys

Keskustelun aika nousi usein esille tarve Praksiksen brändäämiselle. Esimerkiksi Helsingissä on todettu, että Praksiksella ei ole selkeästi määriteltyä tavoitetta ja omaa strategiaa. Sitä on vaikea myydä linjajohdolle. Kuntien edustajat painottivat, että Praksiksen hyödyt ja tulokset tulisi pystyä tunnistamaan ja perustelemaan. Espoon edustaja painotti, että tärkeää olisi osata perustella miten korkeatason tutkimus ja sen tulokset hyödyttää väestöä ja vastaa kuntalaisten tarpeisiin. Mirja Satka totesi, että jatkossa sosiaalityötä tulee vahvistamaan ammatinharjoittamislaki.

Keskustelun johtopäätös oli, että Praksista kannattaa työstää sellaiseksi, että se voi omalta osaltaan auttaa soteen siirtymisessä. Viisauden siemen Praksiksessa olisi toimia rajoja ylittäen ammatillisessa yhteistyössä. Mirja Satka pohti, että Praksis voisi muun muassa olla apuna tuomassa organisaatioihin välineitä, jotka tukevat oppimiskeskeistä orientaatiota tulevissa organisaatiokenteissa olipa kysymys hallinnosta tai asiakastyöstä.

6 ARVIOINNIN ARVIOINTIA

Arvioinnissa on sovellettu Delfoi-menetelmää, joka on tulevaisuuden tutkimuksessa käytettävä, asiantuntijoiden haastatteluihin perustuva menetelmä. Delfoin tunnuspiirteistä ei arvioinnissa toteutunut täysin anonymiteetin suojissa tapahtuva kannanottojen muotoilu: PraksisTekijöiden ja sosiaalialan johtajien keskustelut eivät olleet anonyymejä. Tärkeää on kuitenkin, että käytäntötutkimusten ohjaajien haastattelut raportoitiin anonyymeinä.

Delfoi-menetelmässä pyritään myös mahdollisimman monipuoliseen ja realistiseen kuvaan valitsemalla osallistujia, jotka asiantuntemuksellaan täydentävät toisiaan. Tavoitteena on tärkeiden näkökohtien saaminen arvioinnin kohteiksi. Praksis-arvioinnissa aineiston kerääminen käytäntötutkimusten ohjaajien teemahaastatteluilla osoittautui haastavaksi. Haastateltavien löytyminen ei ollut helppoa suuren työntekijävaihtuvuuden vuoksi. Asiantuntijoita, joita lähdettiin etsimään, ei tavoitettu ja lopulta kaikilla haastatteluilla ei ollut riittävää asiantuntemusta Praksis-toiminnasta. Tämä seikka täytyy huomioida johtopäätösten teossa.

Arvioinnin tekeminen on ollut ajallisesti pitkä prosessi. Arvioinnin tekemistä hidasti sekä haastateltavien löytämisen vaikeus että arvioijan vaihtuminen kesken prosessin. Pitkä arviointiprosessi on kuitenkin mahdollistanut aineistojen moninäkökulmaisen kommentoimisen ja arviointitiedon vaiheittaisen kumuloitumisen. Johtopäätösten tekemisessä on huomioitava melko pieni palautteiden määrä sosiaalityön kentältä. Toisaalta palautetta on saatu monesta eri näkökulmasta: PraksisTekijöiltä, oppimisverkostoihin osallistuneilta, K3-opintojakson koulutetuilta käytännönopettajilta sekä käytäntötutkimusten ohjaajilta. Arvioinnissa on runsaasti yliopisto-opiskelijoilta saatua palautetta, mutta yliopiston opettajien ääni kuuluu arvioinnissa heikosti; he olivat yksi taho PraksisTekijöiden keskustelussa, joka edellytti äänen antamista erityisesti sosiaalityön käytäntöä edustaville tahoille. Sosiaalityön yliopistotoimijat kokosivat joulukuussa 2016 palautetta arviointiraportista johtopäätöksiä varten. Nämä palautteet on huomioitu seuraavassa johtopäätösluvussa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Tässä luvussa tehdään johtopäätöksiä koko arviointiraportin pohjalta pääkaupunkiseudun Praksis-toiminnan (sosiaalialan asiakastyön käytäntöjä kehittävä käytäntötutkimus ja opetus) nykytilanteesta ja tulevaisuudesta. Arviointi ennakoii Praksiksen tulevaisuutta erityisesti uudistuvissa sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteissa.

Praksis ja sosiaalityön muutoshasteet

Seuraavaksi tarkastellaan sitä, miten Praksis-toiminta vastaa nykyisellään sosiaalityön muutoshaasteisiin ja mitä Praksis-toiminnassa voidaan jatkossa vahvistaa nämä haasteet huomioon ottaen. Sosiaalityön muutoshaasteina pääkaupunkiseudun sosiaalijohtajat näkivät monialaisuuden ja -näkökulmaisuu- den, osaamisen vaativissa asiakastilanteissa, uusien palvelumuotojen ja työmuotojen kehittämisen sekä tiedolla vaikuttamisen.

Monialaisuus ja -näkökulmaisuus on huomioitu sosiaalityön käytännönopetuksessa erityisesti K4-opintojaksolla. Opintojakso on ollut hyvä uudistus, ja se ennakoii sote-integraatiota parhaimmillaan. Sekä opiskelijat, yliopistotoimijat että sosiaalijohtajat pitivät opintojaksoa ajankohtaisena ja tarpeellisenä. Moninäkökulmaisuus asiakastyössä otetaan huomioon myös K3-opintojaksolla. Jaksolla muun muassa analysoidaan asiakastilanteita moninäkökulmatalukon avulla. Jatkossa tällaisten välineiden käyttämisestä voisi lisätä asiakkaiden kanssa ja syventää yhteistyötä eri toimijoiden välillä asiakastarpeiden mukaisesti. Sosiaalityöntekijöiden olisi hyvä päästä mukaan jo opiskeluaikana konkreettiseen moninäkökulmaiseen toimintaan ja saada kokemuksia asiakkaiden kokonaisvaltaisesta auttamisesta. Voisiko läpi opintojen reflektoida sosiaalityöntekijän roolia moninäkökulmaisessa työssä?

Jatkossa Praksiksessa voitaisiin myös tarjota enemmän monialaisuuteen ja moninäkökulmaisuu- teen liittyviä käytäntötutkimusaiheita. Arvioinnissa tuli esille myös, että olisi tarpeen luoda selkeämpi toimintatapa useamman kumppanin kanssa tehtävään käytäntötutkimukseen. Miksei sosiaalityön käytäntötutkimuksen tekemistä voisi kokeilla myös moniammatillisissa opiskelijatiimeissä? Käytäntötutkimusten tulosten entistä parempi levittäminen moniammatillisiin työyhteisöihin ja verkostoihin voisi edistää myös palveluiden integraatiota. Käytäntötutkimusten aineiston keruussa ja raportoinnissa voisi myös pohtia monitieteisyyden ja kumppanuuden mahdollisuuksia, esimerkiksi palvelumuotoilun kanssa.

Monialaisuus ja -näkökulmaisuus on myös huomioitu nykyisissä Praksis-rakenteissa. HUS:in edustajien mukaan tuleminen PraksisTekijöihin on ollut merkittävä avaus yhteistyön rakentamisesta sairaanhoitopiiriin kanssa. Praksis vahvistuu verkostoitumalla ja sektorirajat ylittävässä tekemisessä.

Monialaisuutta ja -näkökulmaisuuksia tulevaisuuden haasteena voi myös arvioida ylisukupolvisen teeman näkökulmasta. Arvioinnissa käytäntötutkimuksen ohjaajat toivat esille, että ylisukupolvinen teema on ollut hyvä ja ajankohtainen kattoteema, joka koskettaa laajaa sektoria. Sektoreiden välinen yhteistyö koettiin haasteena ja sen toimimattomuus jopa ylisukupolvista huono-osaisuutta lisäävänä tekijänä. Monilla ylisukupolvisesti asioivilla asiakkailla on monella sekä terveys- että hyvinvointihaasteita elämässään. Voidaan ajatella, että ylisukupolvinen teema on luonut hyvän tietopohjan vastata monialaisuuden haasteisiin. Voisiko ylisukupolvista teemaa jatkossa syventää toimijoiden välisen yhteistyön ja yhteisosaamisen näkökulmasta?

Yksi tulevaisuuden muutoshaaste on vahvistaa sosiaalityöntekijöiden *osaamista vaativissa asiakastilanteissa ja erityisen tuen tarpeessa olevien asiakkaiden kanssa työskentelyssä*. Sosiaalijohtajat näkivät tärkeäksi dokumentoinnin, sosiaalihuollon asiakkuuksien johtamisen ja palveluiden koordinoitaitaidot. Sote-uudistuksessa tulee korostumaan myös sosiaalityöntekijän tehtävä pitää asiakas mukana ja keskiössä moniammatillisessa työskentelyssä. Voidaan ajatella, että tietopohja ylisukupolvisuudesta voi myös jatkossa tukea tätä muutoshaastetta: monella erityisen tuen tarpeessa olevalla asiakkaalla on taustalla ylisukupolvista huono-osaisuutta. Arvioinnissa tuli esille, että ylisukupolvisen taustan tiedostaminen voi vaikuttaa asiakkaan tukitoimien järjestämiseen; sosiaalityössä tällainen tieto on arvokasta asiakkuuksien johtamisessa ja palveluiden koordinoimisessa.

Praksiksen oppimisverkostot ovat myös antaneet eväitä vaativien asiakastilanteiden käsittelyyn: teemakauden 2014–2016 aikana on ylisukupolvisen huono-osaisuuden teeman lisäksi käsitelty muun muassa laadukasta asiakastyön dokumentointia, voimaannuttavaa sosiaalityötä ja Kuvastinmenetelmää.

Useassa kohdassa arviointiraporttia toivotaan suurempaa tuntimäärää käytännönopetukseen. Voidaan pohtia, onko sosiaalityön opiskelijoilla riittävästi mahdollisuuksia harjoitella vaativia vuorovaikutustaitoja, asiakkuuksien johtamista tai palveluiden koordinoitaitaitoja. Käytännönopettajat ja PraksisTekijät nostivat esille, että aloittelevien sosiaalityöntekijöiden vuorovaikutustaitoja tulisi vahvistaa. Jatkossa suunniteltu K2:n ja K3:n yhdistäminen mahdollistaa yhden tuntimäärältään nykyistä pidemmän käytäntöjakson, vaikka toisaalta samalla menetetään mahdollisuus tutustua kahteen eri toimipaikkaan. Kun käytännönopetuksen tuntimäärät ovat pieniä tarpeisiin nähden, yliopistotoimijoiden tehtäväksi tulee analysoida, mitkä ovat tärkeimpiä ja välttämättömiä käytännön opetuksen sisältöjä ja käsitellä analyysin tuloksia yhdessä Praksis toimijoiden kanssa. Painotetaanko temaattista monipuolisuutta (lastensuojelu, aikuissosiaalityö, päihteet, mielenterveys jne.) vai kaikkia sosiaalityön osa-alueita yhdistäviä kysymyksiä kuten vuorovaikutus, eettiset kysymykset, sosiaalityöntekijän identiteetti ja asiakaslähtöisyys?

Tulevaisuudessa tulisi tietoisesti rakentaa myös ammatillisen kehittymisen polkuja aloitteleville sosiaalityöntekijöille. Käytännönopettajakoulutus on yksi mahdollisuus, mutta myös muita mahdollisuuksia olisi hyvä ideoida. Voisiko yhden käytäntötutkimuksen ohjaajan ehdottamaa mentoointia alkaa kehittämään? PraksisTekijät pitivät tärkeinä työyhteisöjen omaa vastuuta kannustaa esimerkiksi parityöhön, verkostotyöhön ja työnohjaukseen. Myös esimiesten työnohjauksellista

roolia pidettiin tärkeänä. Arvioinnissa tuli esille, että Praksis-toiminnassa mukana oleminen voi kumuloitua hyväksi oppimisen ja kehittymisen sykliksi työyhteisöissä. Esimerkiksi raportoitiin, että käytäntötutkimukset pitävät yllä kehittävää työtettä ja yhteisöllisiä keskusteluja. Aloittelevan sosiaalityöntekijän on helpompi syventää ammattitaitoa, kun työyhteisössä on kehittävä ilmapiiri.

Käytäntötutkimuksen opintojakso (K5) voi parhaimmillaan lisätä sosiaalityöntekijöiden osaamista *uusien palvelumuotojen ja työmuotojen kehittämisessä*. Käytäntötutkimusten ohjaajat näkivät, että osalla käytäntötutkimuksista oli konkreettisia seurauksia kuntien palvelutoiminnalle. Kuntien PraksisTekijät pitivät käytäntötutkimuksia tärkeinä välineinä kuntien kehittämistyössä. Praksiksen toimintasuunnitelmassa 2016 kuvataan kuinka opiskelijoiden käytäntötutkimukset ovat osana pidempiä kehittämisen jatkumoitte esimerkiksi Vantaalla. Käytäntönä on ollut, että kuntien Praksis-tiimit ovat "tilanneet" käytäntötutkimusaiheita. Tällaista käytäntötutkimusten potentiaalia olisi tärkeää vahvistaa tulevaisuudessa. Sosiaalityöntekijät pitivät tärkeänä muutoshasteena sosiaalityölle *uusien sosiaalisten ilmiöiden tunnistamista*. Käytäntötutkimukset voivat olla myös tässä apuna. Käytäntötutkimuksen ohjaajista yli kolmannes piti tärkeänä, että käytäntötutkimusaiheet nousevat sosiaalityön kentältä. Käytäntötutkimuksissa on potentiaalia tarttua nopeastikin uusiin sosiaalisiin ongelmiin ja löytää niihin ratkaisuja.

Jatkossa voisi pohtia miten *digitalisaatio* näkyy sosiaalityöntekijöiden koulutuksessa. Voisiko aiheesta järjestää oppimisverkostoja? Miten teema näkyy käytäntötutkimusaiheissa? Voiko ammattillisten valmiuksien opetukseen lisätä sisältöjä digitalisaatiosta ja vuorovaikutuksesta? Hyvä avaus teemaan on Helsingin yliopistossa helmikuussa 2017 järjestettävät sosiaalityön tutkimuksen päivät teemalla "Sosiaalityö digitalisoituvassa maailmassa".

Sekä käytäntötutkimusten ohjaajat että sosiaalihuollon johtajat toivoivat yliopistoyhteistyöltä apua *tiedontuottamiseen ja tiedolla vaikuttamiseen*. Rakenteellisen sosiaalityön ja sosiaalisen raportoinnin teemat ovat olleet vahvasti esillä Praksiksen toiminnassa: ne ovat näkyneet kuntien kehittämistoiminnassa ja teemasta on järjestetty kolme oppimisverkostoa kauden 2014–2016 aikana. Rakenteellisen sosiaalityön, sosiaalisen raportoinnin ja vaikuttavuuden arvioinnin osaamisen sisältöjä voisi vahvistaa sosiaalityön opinnoissa erityisesti maisterivaiheessa, esimerkiksi aiheisiin liittyvillä temaattisilla graduryhmillä sekä käytäntötutkimusten aiheissa. Myös muussa käytännönopetuksessa rakenteellisen sosiaalityön näkökulma on tärkeä olla esillä: arvioinnissa tuli muun muassa esille, että moninäkökulmainen tapa tehdä sosiaalityötä on parhaimmillaan rakenteellisten epäkohtien poistamista asiakkaan elämästä ja palveluiden yhteen nivomista asiakkaan parhaaksi.

Voidaan todeta, että Praksiksessa on nykyiselläänkin paljon elementtejä, jotka vastaavat sosiaalityöntekijöiden nimeämiin sosiaalityön muutoshasteisiin. Opetusrakenteiden muuttuessa on tärkeää pohtia ja arvioida, millaisia yhteistyösuhteita opintojaksojen yhteyteen kannattaa jatkossa rakentaa ja miten ne palvelevat kokonaistavoitetta: pätevien ja ammatissaan taitavien sosiaalityöntekijöiden koulutusta. Läpi arviointiraportin tuli esille käytäntötutkimusten merkittävyys niin työyhteisöissä.

teisöille kuin opiskelijoillekin. Tulevissa tutkintorakenteissa K5-opintokokonaisuus tulee tiivistymään vuonna 2017 10 opintopisteen (aikaisemmin 15 op) kokonaisuudeksi (PraksisTekijöiden kokousmuistio 13.12.2016). Opiskelijat toivat palautteessaan esille opintojakson hektisyyden ja stressaavuuden. Miten jatkossa hyödynnetään käytäntötutkimusten tarjoamat mahdollisuudet ja taataan työelämää palveleva opintojakso, jonka opiskelijat saavat suoritettua kohtuullisella työpanoksella?

Praksiksen tunnettuus ja brändäys

Arviointiraportista näkyy, että Praksis on jäänyt osalle toimijoista sosiaalityön käytännöissä etäiseksi. Esimerkiksi ylisukupolvisesta teemasta kerrottiin vastakkaisia kokemuksia: osa raportoi konkreettisia hyötyjä ja osa koki, että teema on jäänyt käytännöistä etäälle. Praksis myös näyttäytyy uusille toimijoille edelleen vaikeaselkoisena. PraksisTekijöiden ja sosiaalijohtajien keskustelussa toivottiin, että Praksis pitäisi brändätä ja sen tunnettavuutta pitää kehittää. Pitäisi pysähtyä pohtimaan millainen maine Praksiksella on. Mitä Praksikselta odotetaan ja mitä se voi tarjota omille sidosryhmilleen? Miten Praksiksen hyödyt ja tulokset tunnistetaan ja perustellaan? Voisiko Praksiksen elementtejä, jotka vastaavat sosiaalityön muutostarpeisiin, kirkastaa ja vahvistaa: käytäntötutkimuksen potentiaalia palvelumuotojen kehittämisessä, moninäkökulmaista Praksista, tiedolla vaikuttamisen mahdollisuuksia ja sosiaalityöntekijöiden osaamisen vahvistamista vaativissa asiakastilanteissa?

Praksis-tehtävissä olevien vastuuhenkilöiden viime vuosien suuri vaihtuvuus on aiheuttanut informaatiokatkoksia, ja se on osaltaan hämärtänyt toiminnan luonnetta sekä kunnissa että yliopistolla. Jatkoa ajatellen Praksis-toiminnan rakenteita tulisi miettiä ja selkiyttää. On tärkeää, että näin monitoimijaisessa yhteistyössä toiminnan keskeiset periaatteet ja suunnat ovat selkeitä. Millaisilla työskentelymuodoilla ja toiminnalla saavutetaan paras lopputulos? Millä tavoin toiminta saadaan selkeäksi, jotta se mahdollistaa helpon liittymisen toimintaan?

Tehokkaita toimenpiteitä Praksiksen "jalkauttamiseen" voisivat olla jo osittain käytössä olevat keinot kuten välittäjät kuntien sisällä, tehokas käytäntötutkimusaiheiden suunnittelu ja käytäntötutkimusten jatkumoiden rakentaminen, foorumit käytäntötutkimusten tulosten jakamiselle (esimerkiksi käytäntötutkimusten kierrätyspäivä Vantaalla ja tutkivan sosiaalityön verkosto Espoossa), mahdollisuus katsoa jälkikäteen videoituja oppimisverkostotahtumia sekä käytäntötutkimuksien tulosten yhteen kokoaminen ja niistä tiedottaminen teemoittain esimerkiksi videoilla tai postereilla. Praksista koskevassa tiedonkulussa on selkiennyttämisen paikka kunnissa – ja myös Socca voi tehdä sitä omassa toiminnassaan. Kehittämispäällikön Infokirje kaikille toimijoille on hyvä avaus tähän suuntaan. Myös käytännönopettajien tekemää työtä sosiaalityöntekijöiden kouluttamisessa voisi tehdä näkyvämmäksi.

Ylisukupolvinen teema vaatisi konkreettista kenttää palvelevaa yhteenvetoa. Mitä aiheeseen liittyvistä käytäntötutkimuksista, pro gradu -töistä, oppimisverkostoista ja kuntien kehittämisestä on opittu? Mitä konkreettisia välineitä ja toimintatapoja voidaan levittää sosiaalityöhön? Millaisia

esimerkkejä ja tarinoita työyhteisöt voivat kertoa siitä miten saadut tulokset ovat palautuneet käytännön arkityöhön? Voisiko ylisukupolvisuusjulkaisusta (kts. luku 2.1 Pääkaupunkiseudun Praksis) tehdä kenttää palvelevia nostoja esimerkiksi lyhyiksi videoksi?

Käytännönopetus Praksiksessa nyt ja tulevaisuudessa

Praksiksen nykytilanteen arvioinnissa sosiaalityön käytännön opintojaksot saivat varsin hyvää palautetta opiskelijoilta. Yliopistotoimijoiden näkökulmasta viime aikoina kasvaneet opiskelijamäärät (eduskunnan erillisrahalla sekä pääaineen vaihtajien tai pätevyyttä hankkivien toimesta) eivät ole lisänneet opettajavoimia vastaavalla tavalla – onkin suorastaan ihme, että opetuksesta saatu palaute on varsin positiivista. Erityiskiitos kuuluu kuntien ja muiden toimipisteiden käytännönopettajille, jotka ovat joustaneet poikkeuksellisilla tavoilla muuttuneiden tilanteiden mukaan. Lisäksi on mainittava, että Soccan kehittämispäällikkö osallistuu opetukseen merkittävällä osuudella.

Yliopiston näkökulmasta Praksiksen painopiste on jatkossakin käytännönopetuksessa ja käytäntötutkimuksen opetuksessa. Tulevaisuudessa käytännönopetuksen järjestelyt herättävät kysymyksiä. Millaiset tukirakenteet käytännönopetuksella on uudessa sote-mallissa? Jäykistyvätkö rakenteet entisestään, kun suuri osa sosiaalityöntekijöistä on maakuntien palveluksessa? Kenellä on vastuu ja valtuudet toimia käytännönopettajien rekrytoinnissa? Miten tavoitetaan innostuneet uudet käytännönopettajat? Kuinka pidetään hyvää huolta vanhoista, koulutetuista ja kokeneista käytännönopettajista?

Praksiksen uuden teeman valinta

Arvioinnissa monet eri toimijat toivoivat, että Praksiksen tuleva teema liittyisi sote-maailmaan ja monitoimijaisuuteen. Kunnat toivoivat Praksiksesta sote-siirtymää helpottavaa raja-agenttia. Tähän hienoon tarjoukseen ja mahdollisuuteen voi olla kuitenkin yliopiston resurssein ja reunaehdoin vaikeaa vastata kuntien kannalta riittävästi. Yliopistotoimijat näkivät esteinä muun muassa sen, että 1) koulutussuunnittelua täytyy tehdä pitkäjänteisesti ja sote on vaikeasti ennakoitava ja lehmänkäännöksiä tekevä prosessi; on epäselvää edes missä rakenteissa seuraavalla Praksiskaudella toimitaan, sekä sen, että 2) yliopiston lienee murroksen oloissa viisainta keskittyä metataseisten valmiuksien opettamiseen, kuten tieteidenvälisyys, tutkimustaidot, vuorovaikutustaidot, ajattelutaidot ja tiedon kritiikki ja digiosaaminen.

Valitaanpa mikä tahansa teema, se edellyttää aiheita ehdottavalta toimijalta teeman jäsentämistä omien käytäntöjensä ja kehittämistarpeidensa näkökulmasta eli koko kauden huomioon ottavaa suunnitelmallisuutta tiedontuotannossa. Tässä kohden olisi perusteltua käydä strategista neuvottelua myös käytäntötutkimuksen yliopistotoimijoiden kanssa. Olisi hyvä, että kummallakin osapuolella olisi yhteinen visio siitä, mihin käytäntötutkimuksen temaattisella valinnalla tähdätään ja mihin käytettävissä olevat resurssit oikeasti voivat riittää. Painopisteet voivat olla eri kunnissa

erilaiset. Kuntien/järjestöjen kannattaisi nimetä teeman vastuutyöntekijät – organisaationsa tutkijasosiaalityöntekijät. Yliopiston kannalta temaattiset graduseminaarit ovat tärkeä resurssi, jota ei vielä hyödynnetty, mutta se tulee ajankohtaiseksi, kun käytäntötutkimuksen osuus pienenee.

Ylisukupolvinen teemakausi voidaan nähdä myös hyvänä virittelynä, ja yksi mahdollisuus on jatkaa Praksista tiimikohtaisella kehittämisellä osana lapsiperheiden muutosohjelmaa (LAPE) ja PRO SOS -hanketta. PRO SOS -hanke kohdistuu heikoimmassa sosiaalisessa asemassa olevien, erityistä tukea tarvitsevien kansalaisten sosiaalisen osallisuuden tukemiseen. Pääkaupunkiseudun osahankkeessa tavoitteena on kehittää yhteistyössä palvelunkäyttäjien kanssa sosiaalista kuntoutusta. Tiimikohtainen kehittäminen voisi syventää myös ylisukupolvisen huono-osaisuuden teemaa. Praksis voisi näin toimia myös sotea ennakoiden erilaisilla toiminta-areenoilla: tehdä järjestötoimijoiden ja kunnan kanssa yhteistyötä matalan kynnyksen kansalaistoiminnassa (Espoon PRO SOS -hankkeen toiminta-areena) sekä Lapessa olla mukana kehittämässä matalan kynnyksen palveluita sekä erityis- ja vaativan tason palveluita.

Lopuksi

Eräs käytäntötutkimuksen ohjaaja pohti, miten ymmärrys Praksiksesta saadaan vakiinnutettua ja miten Praksis-ajattelu tulisi osaksi työyhteisöjen arkea. Hän oli huolissaan siitä, että Praksis jää vain joidenkin yksittäisten ihmisten tekemiseksi. Praksiksen vahvuus onkin yhteistoiminnallisessa oppimisessa, tutkimisessa ja kehittämisessä asiakastyössä. Praksis ei ole toimintaa, joka voidaan siirtää työyhteisöstä toiseen, vaan siihen on tietoisesti lähdettävä mukaan ja samalla oma yhteisö ja organisaatio oppivat ja vahvistuvat. Praksis-toiminnan hyötyjen ja tulosten saaminen vaatii työyhteisöitä pitkäjänteisyyttä. Raportista voi lukea esimerkiksi käytäntötutkimusten käynnistämistä kehittämisjatkumoista työyhteisöissä, käytännönopettajien motivaatiosta ohjata opiskelijoita ja kuvauksia siitä miten ylisukupolvisen huono-osaisuuteen on alettu puuttua. Nämä ovat pitkäjänteisen kehittämistyön tuloksia. Praksis on hieno innovaatio, joka on usein sopeutunut ympärillä tapahtuviin muutoksiin. Praksis voi tulevaisuudessakin vahvistaa työyhteisöjen oppimista myös uusissa sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteissa.

LÄHTEET

Heikki Waris -instituutti (2014) Pks-Praksis. Saatavilla www-muodossa: <http://blogs.helsinki.fi/heikkiwaris/paakaupunkiseudun-praksis/> (Luettu 1.1.2017).

Hänninen Kaija & Poikela Ritva (2016) Praktikundervisning i socialt arbete ur ett verksamhetsteoretiskt perspektiv – Pa jakt efter genuin samverkan i verksamhetsbaserad praktik och klientarbete Teoksessa Lunabba, Harry, Westerback, Frida ja Stoor, Torbjörn (toim.)Uppror i elfenbenstornet - En bok om praktikforskning i socialt arbete . Mathilda Wrede-institutets forskningsserie 5/2016. Saatavilla www-muodossa: [http://fskc.fi/Site/Data/2067/Files/Lunabba_Westerback_Stoor_5_2016\(1\).pdf](http://fskc.fi/Site/Data/2067/Files/Lunabba_Westerback_Stoor_5_2016(1).pdf) (Luettu 14.12.2016)

Kuusi, Osmo (2002) Delfoi-menetelmä. Teoksessa tulevaisuuden tutkimus, perusteet ja sovelluksia. Kamppinen & Kuusi & Söderlund (toim). SKS. Helsinki 204–225.

Muukkonen, Tiina & Yliruka, Laura & Saurama, Erja (2012) Praksis – toiminnalla oppivaa käytäntöä ja kumuloituvaa tietoa? Teoksessa Tuohino, Noora & Pohjola, Anneli & Suonio, Mari (toim). Sosiaalityön käytännön opetus liikkeessä. SOSNET julkaisuja 5, Rovaniemi: Valtakunnallinen Sosiaalityön Yliopistoverkosto, 192–212.

Paavola, Sami. (2012) Dialoginen oppiminen. Teoksessa Ilomäki, L. (toim). Laatu e-oppimateriaaleihin. E-oppimateriaalit opetuksessa ja oppimisessa (s. 115–120). Oppaat ja käsikirjat 2012:5. Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla www-muodossa: http://www.oph.fi/julkaisut/2012/laatu_e_oppimateriaaleihin (Luettu 14.12.2016).

Praksis-ekstranet: www.socca.fi/ekstranet

Satka, Mirja & Kääriäinen, Aino & Yliruka, Laura (2016). Teaching social work practice research to enhance research –minded expertise. Journal of teaching in social work, special issue on social work practice teaching.

Satka, Mirja & Kääriäinen, Aino & Yliruka, Laura & Nousiainen, Kirsi (2016) Universitetsutbildning som utgångspunkt för utvecklandet av forskningsbaserat socialt arbete Teoksessa Lunabba, Harry, Westerback, Frida ja Stoor, Torbjörn (toim.)Uppror i elfenbenstornet - En bok om praktikforskning i socialt arbete . Mathilda Wrede-institutets forskningsserie 5/2016. Saatavilla www-muodossa: [http://fskc.fi/Site/Data/2067/Files/Lunabba_Westerback_Stoor_5_2016\(1\).pdf](http://fskc.fi/Site/Data/2067/Files/Lunabba_Westerback_Stoor_5_2016(1).pdf) (Luettu 14.12.2016).

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Tarnanen Kati (2016) Moninäkökulmaisuus osana sosiaalityön käytäntöjä – opiskelijoiden kuvaukset omasta ammatillisesta oppimisestaan. Valtiotieteellinen tiedekunta Sosiaalityö ja sosiaalityön tutkimus Sosiaalityö Sivuaineen tutkielma (julkaisematon lähde).

THL (2016) Ajankohtaista. Sote-uudistus lyhyesti. Saatavilla www-muodossa: <https://www.thl.fi/fi/web/sote-uudistus/ajankohtaista> (Luettu 1.1.2017).

Yliruka, Laura. Pääkaupunkiseudun Praksis: Toimintakertomus vuodelta 2014 ja toimintasuunnitelma vuodelle 2015.

Yliruka, Laura. Pääkaupunkiseudun Praksis: Toimintakertomus vuodelta 2015 ja toimintasuunnitelma vuodelle 2016.

Tässä raportissa arvioidaan Pääkaupunkiseudun Praksiksen toimintaa vuosina 2014–2016. Pääkaupunkiseudun Praksis on Helsingin yliopiston ja pääkaupunkiseudun kuntien yhteistä asiakastyön käytäntöjen kehittämistä, sosiaalialan käytäntötutkimusten tekoa ja käytännönopetuksen järjestämistä. Arvioinnin tavoitteena oli saada ennakoit tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden ja yliopistollisen koulutuksen uudistuessa ja siinä keskityttiin erityisesti käytännönopetuksen kysymyksiin ja siihen liittyvään kuntayhteistyöhön.

Tulokset kertovat, että Praksiksen vahvuus on yhteistoiminnallisessa oppimisessa, tutkimisessa ja kehittämisessä asiakastyössä. Praksis ei ole toimintaa, joka voidaan siirtää työyhteisöstä toiseen, vaan siihen on tietoisesti lähdettävä mukaan ja samalla oma yhteisö ja organisaatio oppivat ja vahvistuvat. Praksis-toiminnan hyötyjen ja tulosten saaminen vaatii työyhteisöitä pitkäjänteisyyttä.

Raportista voi lukea esimerkiksi käytäntötutkimusten käynnistämistä kehittämisjatkumoista työyhteisöissä, käytännönopettajien motivaatiosta ohjata opiskelijoita ja siitä, miten ylisukupolvisen huono-osaisuuteen on ryhdytty puuttumaan. Nämä kaikki ovat pitkäjänteisen kehittämistyön tuloksia.

Praksis on hieno innovaatio, joka on usein sopeutunut ympärillä tapahtuviin muutoksiin. Se voi tulevaisuudessakin vahvistaa työyhteisöjen oppimista myös uusissa sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteissa.